

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Pars II. [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

PARS II.

Continens EVANGELIA FESTIVALIA.

In Die S. Andreae.

Evang. Matth. 4. vers. 18. 22.

Quemadmodum olim in V. T. Deus Ter O. Maximus ex Ægypti aquis parvulum Moſen à matre expoſitum eduxit, ut eum deinde ſuum apud Pharaonem legatum, & univerſi populi Iſraelitici Principem & Legislatorem conſtitueret, Exod. 2. & ſeqq. Sic tempore N. T. omnipotens Dei Filius non minori miraculo piſcatorem humilem, Andream nomine, ab aquis Tiberiadis eduxit, ut ipſum deinde myſteriorum ſuorum interpretem, Evangelii Doctorem, paſſionis teſtem, & de Principibus Eccleſiæ unum conſtitueret. Ideò enim feſtivities ejus primas tenet inter ſolemnitates Apoſtolicas, quia primus omnium ad Apoſtolatum vocatus eſt, ut prælecta pericope teſtatur.

Patria ejus fuit Bethſaida, Johan. 1. verſ. 44. Patrem habuit Johannam ſive Jonam, Matth. 16. v. 17. Fratrem verò Petrum, qui propterea etiam Barjonas, i. e. filius Jona dictuſeſt, Joh. 1. v. 42. Profeſſione fuit piſcator. Primùm ſe adjunxit diſcipulis Johannis Baptiſtæ. Cùm verò Johannes die quodam Jeſum intuitus ambulantiem diceret: Ecce, agnus Dei, ſtatim cum diſcipulo altero Jeſum ſecutus eſt, & fratrem ſuum Simonem

etiam adduxit, Joh. 1. v. 36. ſeqq. Poſt aſcenſionem Chriſti cum reliquis Apoſtoliſ abiit in univerſum mundum, & prædicavit Evangelium in Scythia & vicinis regionibus, itemque in Cappadocia, Galilæa, Bithynia, uſque ad Pontum Euxinum. Tandem Patris Civitate Achajæ cruci affixus martyrium ſubiit.

Nos ut juxta præſcriptum Apoſtolicum Ebr. 13. v. 7. memoriam ejus recolamus, Evangelii ordinarii explicationem ad manuſumemus, viſuri

I. Chriſti vocantiſ clementiam.

II. Promptam vocatorum obedientiam.

J. J.

EXEGESIS.

Verè de Meſſia prædixit Rex & Prophetæ, quod veſtigia ejus ſtillatura ſint pinguedinem, Pl. 65. verſ. 12. quocunq; enim venit, benedictio ipſum largiſſima ſemper comitata eſt. Exemplum habemus in prælecta pericope, ubi Chriſtus ambulante dicitur juxta mare Galilææ, nec ſine ſtillidid pinguedinis, vocavit enim Petrum & Andream, Jæobum & Johannem ad manuſ Apoſtolicum; ut eſſent columna Eccleſiæ

ad

ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, Eph. 4. v. 11. 12. in quo actu declaravit bonitatem & clementiam suam.

Vid. par. 3. I. Accessu. Nam idem ad mare Galilææ secessit & in littore ambulavit, ut piscatores hosce sibi acquirat, nimirum prævenit nos gratiâ suâ, & ubique locorum præsentiam suam gratiosam fidelibus exhibet, etiam in medio mari tribulationum versantibus, quando abyssus abyssum invocat, Ps. 42. v. 8. noli igitur abjicere animum. Christus ambulat in littore, & non procul abest ab unoquoque nostrum, Actor. 17. v. 27. juxta promissionem Es. 43. v. 2. Matth. 18. v. 20.

II. *Aspectu.* Vidit enim duos fratres, ut Evangelista testatur, sed fuit aspectus ille

1. *Amicabilis.* Vide alia omnia à seculo in seculum, & nihil est absconditum ab oculis ejus, Sir. 40. v. 25. Sed hinc Petrum & Andream peculiari modo respicit, oculis nimirum gratiæ, quibus respicere solet hos, quos diligit. Exempla vide Luc. 22. v. 61. Matth. 9. v. 9. Luc. 19. v. 5. Eodem modo respicit adhuc hodie pauperculos & contritos spiritu, qui sermones ejus tremunt, Es. 66. v. 2. adde Pl. 33. v. 18.

Tu cave, negligas hunc intuitum, ut civis Hierosolymitani, Luc. 19. v. 41. aliàs in ira sua te aliquando aspiciet, & in eum locum detrudet, ubi impii lucem nunquam videbunt, Ps. 49. v. 20.

2. *Memorabilis.* Videt enim duo fratrum paria, eademque ad Apostolatam vocat. Hoc ipso fraternam charitatem commendat omnibus Christianis, & inprimis his, qui uni Ecclesiæ præfunt, & collegialem sibi invicem operam præstare debent, ut uno pariter animo per fidem Evangelii decertantes, Phil. 1. v. 27. vinculum pacis incorruptum servant, Eph. 4. v. 3. ibi promit-

tit Deus benedictionem & vitam usque in seculum, Ps. 133. v. 4.

Describuntur hi fratres

1. *Ratione nominis,* nimirum vocabantur, Simon, Andreas, Jacobus & Johannes. Nomina illa habent suas emphases, & quatuor egregias virtutes nobis in mentem revocant, quibus omnes fideles Ecclesiæ Pastores studere debent, ut imitentur

1. *Simonis in auscultando sedulitatem.* Simon idem est quod auditor, talis reverè fuit Petrus, qui multas egregias conciones ex ore Christi audivit, & quod audivit, postea aliis prædicavit, ut ipse inquit, 2. Pet. 1. v. 16. 17. 18. His vestigiis adhuc hodie omnes fideles Ecclesiæ ministri insistere debent, ut ad pedes Christi sedeant, & nihil loquantur, nisi quod à Christo audiverunt & didicerunt. Ipse siquidem est Propheta ille magnus, quem commendavit nobis Pater cælestis, Deut. 18. v. 15. Matth. 17. v. 5.

2. *Andree in tolerando virilitatem.* Andreas idem est quod fortis & robustus. Talis fuit Andreas, qui post multas persecutiones tandem cruci affixus est, sed omnia masculosè pertulit, & Christo fidem servavit usque ad mortem, idem corona vitæ ipsi imposita est, Apoc. 2. v. 10. Virtus hæc omnibus Ecclesiæ ministris maximè necessaria est, quid enim prædicare verbum, quam derivare in se furorem totius inferni & Satanæ? inquit Lutherus. Forti igitur & imperterrito animo opus est, si quis officio suo strenuè defungi, & coronam immarcescibilem tandem consequi velit. Exemplo potest esse Jer. 17. v. 16. Paulus, Act. 20. v. 23. qui enim mundo placere studet, Christi discipulus esse non potest, Gal. 1. v. 10.

3. *Jacobi in supplantando severitatem.* Jacobus idem est quod supplantator. Ita fide-

fidelis Ecclesie minister supplantare debet
(1) *Falsa docentes*, Tit. L. v. 10. (2) *prave viventes*, El. 58. v. 1. Ezech. 3. v. 17. 1. Tim. 5. v. 20.

4. *Johannis in consolando iucunditatem.* Johannes idem est quod gratiofus. Talis sit oportet omnis fidelis Ecclesie minister, ut post conciones legis pœnitentibus gratiam Dei annunciet, ne in peccatis desperent, sed in Christo sese erigant, qui propitiatio est pro totius mundi peccatis, 1. Joh. 2. v. 1. Hæ sunt duæ virgæ, Zach. II. v. 7.

2. *Ratione muneris*, quod fuerint piscatores, unde perspicimus

1. *Dei morem*, qui abjecta & humilia eligere solet, 1. Cor. 1. v. 26. 27. & piscatores ἀγαπητάς ἡμῶν ἰδιώτας Act. 4. v. 13. ad Apostolatam vocavit, ut doceret ministerii efficaciam non personæ docentis, sed mittentis & vocantis ascribendam esse, 1. Cor. 3. v. 5.

2. *Opificiorum honorem.* Dum enim Christus piscatores ad Apostolatam vocat, docet simul, quid valeant coram ipso opera manuarum, nimirum à Deo sunt, qui Bezaleel & Ahaliab replevit spiritu sapientiæ & intelligentiæ, Ex. 31. v. 3. seqq. & fabrum creavit, El. 54. v. 16. & adhuc dona sua prout vult, distribuit, 1. Cor. 12. v. 11. imò benedictionem suam ipsis promittit Pl. 128. v. 2.

Videant modò, ut sint in officio suo fideles juxta præceptum Apostolicum, Rom. 12. v. 7. & labores manuum suarum manducant, Pl. 128. v. 2. nec opus laboriosum odeant, quia Dominus ordinavit, Sir. 7. v. 1.

3. *Ratione operis.* Quidam enim retia emittunt, quidam retia sarcunt. Ita singuli opifices opificia sua fideliter tractent. Nam sedula manus dirat, Prov. 10. v. 4. discant etiam parci esse & sarcire retia sua.

Qui enim minuta non comparcit, decrescit de die in diem, Sir. 19. v. 1.

III. *Affatu.* Nam venite post me, inquit, ego faciam vos piscatores hominum. Ubi habemus

1. *Verba mandati.* Venite post me. Quæ nobis suo exemplo, & vestigia quasi reliquit innocentie & patientie, ut sequamur illa, 1. Pet. 2. vers. 21. si tandem cum Christo per angusta ad angusta transire velimus, Luc. 24. v. 26.

2. *Verba promissi.* Nam faciam vos, inquit, piscatores hominum, & hoc ipso ministerii Ecclesiastici dignitatem, laboriositatem, necessitatem sub typo piscaturæ corporalis quasi depingit. Dignitatem in eo, quia circa animas hominum capiendas occupatur, quas filius Dei proprio sanguine redemit, Act. 20. vers. 28. Laboriositatem in eo, quod in verbo laborandum, 1. Tim. 5. v. 17. vigilandum & non dormiendum est, ne inimicus homo zizania superfeminet, Matth. 13. v. 25. Necessitatem autem in eo, quod pleriq; in limo mundi ita sunt implicati, ut nisi extrahantur per rete Evangelii, in æternam perditionem demergantur, 2. Pet. 2. v. 20. *Vid. Excerpt. Hom. p. 666. Lit. min.*

De Secundo.

Vidimus Christi vocantis clementiam, videbimus etiam promptam vocatorum obedientiam, quam triplici effectu Evangelista commendat:

1. *Citò surgunt.* Εὐθέως est in Græco, & significatur hac particula, quod eo ipso momento, quo Christus eos vocaverit, citra ullam consultationem, promptos se & mox rigeros præbuerint.

Monent hoc exemplo omnes omninò Christianos, ut quando Christus adhuc per

ministros suos ad poenitentiam eos invitat, non differant illam, sed statim surgant & obtemperent, Psalm. 95. v. 8. Ebr. 3. v. 12. 13. 14. 15. qui vocationem hanc non attendit, sed nave securitatis sine ulla poenitentia in vasto peccatorum mari divagatur, & rete malitiae hinc inde laxat, videat, ne subitâ morte obruatur, & in lacum demergatur ardentem pice & sulphure, Apoc. 21. v. 8.

2. *Omnia relinquunt*, & quidem

1. *Retia*. Nec amplius piscaturam sectantur, sed Christo adherent, & in hoc omnem caram & operam collocant, ut officio suo satisfacere possint; Et docent nos hoc exemplo, ut spartam quisque suam ornare studeat, quae ipsi demandata est. Non tamen hoc ita intelligendum est, quasi fidelis Ecclesiae minister omnem prorsus curam oeconomicam abjicere debeat, siquidem Paulus ab Episcopo requirit, ut domus suae bene praesit, 1. Tim. 3. v. 5. & expressè scribit, quod is, qui domesticos suos negligat, sit Ethnico deterior, 1. Tim. 5. v. 8. sed ita tractanda sunt secularia, ne Ecclesiastica periclitentur, Act. 6. v. 2. & turpe lucrum quaeratur, 1. Tim. 3. v. 3. ut quidam inveniuntur, qui cauponariam exercent, magones sunt, mercatores, quandoque etiam Medici, Jurisconsulti & praetores, & hoc ipso magnam officio Ecclesiastico maculam affricant. Qui enim literis discendis incumbere debet otio ad hoc opus habet, & qui docendus est, ab aliis laboribus vacare debet. Qui tenet aratrum, & gloriatur in jaculo stimuli, & conversatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum, cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum, Sir. 38. v. 25. seq.

2. *Sodalitas*. Nam de filiis Zebedaei memorat Evangelista, quod reliquerint Patrem

suum cum mercenariis, quorum opera in piscatura hactenus usi fuerant, ut Marcus addit, c. 1. v. 20. Hoc observent etiam pii & fideles Ecclesiae ministri, ut mandatum Christi anteponant patri & matri, fratribus & sororibus, adeoque omnibus amicis & sodalibus, qui enim patrem & matrem plus amat quam me, non est me dignus, inquit Christus, Matth. 10. v. 37.

3. *Navigia*, quo nomine facultates terrenae intelliguntur, quas ad vocationem divinam relinquere debemus

& *Affectu*, ne cor iisdem apponamus, Psalm. 62. vers. 11. non enim census sed affectus est in crimine. Possidentes igitur sint tanquam non possideant, 1. Corinth. 7. v. 29. 30. 31.

β *Effectu*, quando necessitas exigit tempore persecutionis vel alius infortunii, vel etiam in extremo articulo vitae, tunc parati esse debemus, ut sequamur Christum etiam absque nave, absque reti, absque ullo honorum terrenorum subsidio, ingeminantes illud Jobi: Nudus egressus sum de utero matris, nudus revertar illuc, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum, Job. 1. v. 21.

3. *Vocationem suscipiunt*. Nam secuti sunt ipsum, inquit Evangelista, & hoc ipso omnibus ministerii Candidatis facem quasi praefertunt, ne tergiverentur, quando ad officium aliquod Ecclesiasticum vocantur, ut Moyses, Ex. 4. v. 10. & Jeremias, c. 1. v. 6. sed spontè & promptè obediant. Non revocet nos census tenuitas, nam angelis praecipere potest, ut ipsis panem apportent, ut testatur exemplum Eliae, 1. Reg. 19. v. 6. non virium imbellicitas. Nam virtus ejus in infirmitate perficitur, 2. Cor. 12. vers. 9. non inscitia & ruditas, nam dabit ipsi ori sapientiam,

tiam, Matth. 10. vers. 19. Sequere igitur cum piscatoribus hęc vocationem Christi, & fidelis esto in minimis, tunc constituet te Do-

minus super multa, Matth. 25. vers. 21. Hoc mihi & tibi concedat Christus Jesus ter benedictus in secula, Amen.

In Die S. Thomæ.

Evangelium Johan. 20. vers. 24. 29.

Refert Moses Gen. 45. v. 26. & 28. de Jacobo Patriarcha, quod cum filii ejus ab itinere frumentationis reduces ipsi nunciassent, Josephum adhuc superstitem esse, & in terra Ægypti regnare, credere, illud præ gaudio non potuerit, sed potius somnium se audire existimaverit, donec post aliquot ipse dies suis oculis eum conspicatus sit; ubi exclamavit per *Exoritur* quasi pio admirationis sensu: Jam latus moriar, quia vidi faciem tuam.

Simile quid contingere videmus in hodierno Evangelio. Postquam enim reliqui Apostoli Thomæ Collegæ suo enarrant Christum à mortuis resuscitatum omnibus sibi redivivum apparuisse, credere profusus noluit, donec tandem suis eum conspiciens oculis & manibus contrectans octiduo post gaudio & stupore plenus exclamat: Dominus meus & Deus meus, q. d. Si tantâ polles virtute, ut crucifixus & mortuus proprio Marte resurgas, meus deinceps Dominus eris & Deus, cui serviam & confidam in seculum.

Accingemus nos sine ulteriori præfatione ad ipsius historię explicationem, quæ duabus partibus absolvitur, ut sunt:

I. *Lapsus Thomæ detestabilis.*

II. *Sublevatio Christi amicabile.*

J. J.

EXEGETIS.

Turbula seditiosæ factionis, Core, Da-

than & Abiran Deus tollere, inque laminas producere, & in altari suspendere jubet, Numer. 16. v. 38. Ita Thomæ incredulitatem quotannis repetit Ecclesia ad memoriam & correctionem, ut lapsus majorum sit tremor minorum. Hinc Bernhardus: Plus nobis, inquit, prodest Thomæ dubitatio, quam aliorum fides, dum per hoc exemplum quasi excitamur, ut incredulitatem cane & angue pejus fugiamus, & in vulneribus Christi nos abscondentes ad vitam æternam conservemur.

Tria autem circa lapsum Thomæ consideranda veniunt

I. *Persona notatio*, quæ describitur

1. *Ratione nominis*. Dicitur enim Thomas græcè *διδυμος*, latinè gemellus, quia cum fratre alio uno eodemque partu in lucem prodit, quales gemelli etiam Esau & Jacob fuerunt, Gen. 25. v. 24. mentis ejus sit Matth. 10. v. 3. Marc. 3. v. 18. Luc. 6. v. 15. Act. 1. v. 13. ubi reliquis Apostolis annumeratur, itemque Joh. 11. v. 16. & Joh. 14. v. 5. 6. Hoc nomē accepit Thomas in circumcissione, nec mutavit postea ad Apostolatam eventus, quod Pontifices Romani in usu habent. Autor fuit *Sergius II.* Is cum in baptismo sibi impositum haberet *Osporci, Seruissel*, ignominiosum sibi existimans, *Sergium se nominari voluit*, quam consuetudinem reliqui Pontifices imitati sunt omnes excepto uno Marcello, qui de mutando nomine ad-

S s 2

moni-

*Vid. infra.
part. 3. pag.
536. a.*

monitus scitè respondit : nec nomen, nec mores: Marcellus fui, Marcellus ero. Hoc ipso satis declarant, quod cum nomine simul fidem abnegaverint. Hic nominat se Bonifacium, qui per dies vitæ nihil boni operatus est, ille nominat se Innocentium, qui multis peccatis obnoxius est, iste nominat se Clementem, qui tyrannico animo fideles exagitat. Huc pertinent omnes illi, qui patrii soni pertasi Græcam mollitiem in nominibus affectant, quod de Judæis Josephus commemorat, quorum Pontifices tempore Maccabæorum græca nomina assumebant, & Jafones, Menelai, &c. appellari volebant, 2. Macc. 4. v. 7. seqq.

2. *Ratione muneris.* Dicitur enim unus ex duodecim. Quanquam enim tum undecim saltem erant Apostoli, quia Judas abierat in locum suum, Act. 1. v. 25. nihilominus respectu primæ institutionis appellantur *si duodena*, quia numerus duodenarius à Christo non sine causa ordinatus & consecratus est, ut impleretur typus duodecim Patriarcharum, qui Ecclesiam Judæicam plantarunt, Gen. 35. v. 22. duodecim fontium, in Elim, qui porum præbuerunt populo Isrælitico, Exod. 15. v. 27. duodecim præfectorum Salomonis, qui domum ejus procurabant, 1. Reg. 4. vers. 7. duodecim exploratorum, qui fertilitatem terræ Canaan populo deprædicabant, Deuter. 1. vers. 23. &c. duodecim boum, qui mare æneum in templo Salomonis portabant, 1. Regum. 7. vers. 23. &c. hinc statim post ascensionem Christi ad cælos Matthias in vicem Judæ adoptatus est, Actorum. 1. vers. 26.

Apparet hinc, quando vel ex Doctoribus vel ex auditoribus quidam deficiunt, quàm facilè Deus rupturam illam resarcire

possit, quod jam dudum in Saule, cui Davidem, 1. Sam. 13. v. 14. & in Judæis, quibus gentes substituit, effectum dedit, Actor. 13. vers. 46. Non igitur despondeatis animum, vos mei, quando videtis periculosis hisce temporibus multos ab Evangelio deficere, & characterem bestię assumere, conservabit sibi Deus aliquod semen, nimirum septem millia, qui genua non flectunt coram Baal, 1. Reg. 19. v. 18. & si vel maxime omnes deficerent, potens est ex lapidibus sibi filios suscitare, Luc. 3. v. 8.

II. *Incredulitatis generatio*, quæ inde originem trahit, quod ipso resurrectionis Dominicæ die Apostolorum congregationem neglexit, nam non erat cum eis quando Jesus venit, inquit Evangelista.

Caveamus igitur, ne ab Ecclesia nos subducamus, Eb. 10. v. 25. sed lætemur potius cum Davide, quando cultum divinum visitare debemus, Psal. 42. v. 5. 122. v. 1. ubi enim duo vel tres congregati sunt in nomine meo, inquit Christus, in medio sum, Matth. 18. vers. 20. ibi sonat verbum vitæ, Joh. 6. vers. 68. per quod accenditur fides, Rom. 10. v. 17. sine quo impossibile est Deo placere, Ebr. 11. v. 6.

III. *Effrenata perseveratio.* Eousque enim progreditur in sua incredulitate, ut nullâ ratione sibi persuaderi patiatur, Christum resurrexisse, sed potius contradicit reliquis suis collegis, dum hi resurrectionis Christi veritatem lato ore ipsi annunciant, & expressè ait: nisi videro in manibus ejus vestigia clavorum & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam. Vox certè stupenda & impia, si spectes

1. *Subiectum personale.* Thomas enim unus erat ex duodecim, quem Christus ipse

in

cf. Luc. 22.
30. Matth.
19. 28.

in schola sua concionibus eruditis & miraculis concomitantibus informaverat, qui etiam viderat suis oculis, quàm facile esset Christo mortuos suscitare, & exemplum Lazari adhuc in recenti memoria habebat, Ioh. II. v. 43. 44. nihilominus omnem fidem derogat Apostolis reliquis, dum Christum resuscitatum se vidisse & loquentem audivisse ipsi annunciant.

Videtur hinc dilecti, quod nemo sine crimine vivat, sed justus etiam septies in die cadat, Prov. 24. vers. 16. nam inter sanctos non est integer, Iob. 15. v. 15. 16. quoties igitur legis in Scripturis de Noæ temulentia, Gen. 9. v. 21. de Lothi incestu, Gen. 19. v. 36. de Mosis homicidio, Ex. 2. v. 12. de Aatonis idololatria, Ex. 32. v. 4. de Davidis adulterio & homicidio, 2. Sam. 11. v. 4. seqq. &c. humilitatem sectare & cogita: Si sit hoc in viridi, quid fiet in arido? Luc. 23. v. 31. adeoque cum tremore & timore operare salutem tuam, Phil. 2. v. 12.

2. Obiectum reale, peccatum nimirum, in quod prolapsus est Thomas, hoc est incredulitas, mater & radix omnium peccatorum. Non enim vult credere Deo Patri, qui resurrectionem Filii sui ab æterno decrevit. Non vult credere Deo Filio, qui hanc ipsam in diebus carnis suæ sapius promisit. Non vult credere Deo Spir. S. qui per Prophetas locutus est, & varia de hoc articulo vaticinia edidit. Non vult credere S. Angelis, qui resurrectionem annunciaverant. Non vult credere tot fide dignis & oculatis testibus, qui ipsum viderant & palpaverant. Adhæc pertinaciter in sua incredulitate obdurat per totum ostiduum, & nisi ocularem demonstrationem admittere cupit.

Ergo prudenter ambula, ne & tu tente-

ris, Gal. 6. v. 1. sistas vide ne cadas, 1. Cor. 10. v. 12. & in primis fuge incredulitatem, quæ fons est & origo omnium aliorum peccatorum. Cur blasphemiam increbrescunt? quia nemo credit secundo præcepto, ubi Deum omnibus qui nomen ejus in vanum ducunt, certissimam pœnam comminantur Ex. 20. v. 7. Cur Sabbathum violatur undique, & conciones verbi divini à multis pro nihilo habentur? Nemo est qui credit tertio præcepto, ubi sanctificatio Sabbathi præcipitur. Cur scortatio & adulterium pro peccatillo à mundanis reputatur? Non credunt sexto præcepto, ubi Deus à nobis exigit castitatem in verbis & operibus, ut unusquisque conjugem suam amet & honoret. Idem de reliquis peccatis iudicium esto, quæ omnia ex radice incredulitatis suppullulant. Proinde eum faciles sumus ad seducendum, debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum, necessitas efflagitat, ut quotidie cum Apostolis pro fidei incremento & stabilimento sollicitemur: Domine adauge nobis fidem nostram, Luc. 17. v. 5. & cum Patre lunatici: credo Domine, sed tu succurre incredulitati meæ, Marc. 9. v. 24. tunc linum fumigans non extinguet, & calamum quassatum non conteret, Es. 42. vers. 3. sed quod cœpit in nobis bonum opus, perficiet usque in diem Jesu Christi, Phil. 1. v. 6.

De Secundo.

Vidimus lapsum Thomæ detestabilem, videbimus etiam per Dei gratiam sublevationem Christi amicabilem, ubi duopotissimum consideranda occurrunt:

I. Modus, quomodo lapsum crexerit, nimirum

1. Repetitâ accessione, quæ est

1. Gratiosa. Thomas stupendam suam incredulitatem.

Vid. infr.
Lect. III.
p. 538. b.

ditate omni se gratia indignum fecerat, sed ecce Christus ipsum quaerit instar oviculae, & Ecclesiae causam deportat. Hoc ipso se ἀζηροῦμένην esse declarat, qui venit in hunc mundum quaerere & salvare quod perierat, Luc. 19. v. 10. Differt quidem adventum, sed tandem opportunè venit, & gratiae suae splendore nubes incredulitatis penitus dispellit. Ne igitur desperes, quando adhuc hodie sub cruce te lamentantem Christus relinquit, veniens veniet & non tardabit, Haba. 2. v. 3.

2. *Miraculosa.* Venit enim januis clausis ἀπὸ μυχῶν quasi & ex improvise, cum nil quicquam tale cogitarent Apostoli, nulla vel fera vel janua ipsius adventum impedire potest. Claustrum erant fores, sed non claustrum erat Christi misericordia, penetrat violenter, & Apostolos suos in summo mœnore & timore constitutos exhilarat. Gaudete vos mei, habemus Dominum omnipotentem, qui ubique suo auxilio nobis adesse potest, in carcere, Act. 12. v. 7. in spelunca leonum, Dan. 6. v. 22. in medio mari, Matt. 14. v. 25. in quocunque angulo, Ps. 139. v. 3. juxta promissionem suam, Es. 43. v. 1. seqq.

3. *Gloriosa.* Nam in medio consistit ut sol inter Planetas, & ut virtus inter duo extrema, quia mediator erat inter Deum & homines, 1. Tim. 2. v. 5. per peccatum separatos, Es. 59. v. 2. quos reconciliaverat in seipso per sanguinem crucis suae, Col. 1. v. 20.

2. *Pacis appreciatione.* Quia enim princeps pacis est, Es. 9. v. 6. quam morte & resurrectione sua instauravit, Es. 53. v. 5. statim à morte redux hanc discipulis suis annunciat, & adhuc hodie per Evangelii prædicationem in toto mundo offert & applicat, unde dicitur Evangelium pacis, Eph. 6. v. 15.

De hac pace nobis gratulemur & operam demus, ut palmam obtineat in cordibus no-

stris, Col. 3. v. 15. quod fit per studium bonorum operum, quando vias nostras dirigimus in viam pacis, Luc. 1. v. 79. & juxta normam Decalogi incedimus, impiis enim non est pax, Es. 48. v. 22.

3. *Cicatricum ostensione.* Nam Thomam, cujus gratia jam venerat, speciatim appellat, & ades dum, inquit, inter digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli incredulus esse, sed fidelis. Corpora glorificata aliàs cicatrices non habent, sed ex singulari dispensatione hinc à Christo reservata sunt, ut Thomam satisfaceret, & omnem dubitationem ex corde ipsius evelleret.

Eandem benignitatem præstat adhuc hodie omnibus perturbatis conscientis, quando per legem ad peccatorum agnitionem devenerunt, & stigmata vulnerum & clavorum in verbo & Sacramentis ostendit, quorum efficaciam fides corroboratur, & conscientia tranquillatur, nã livore ejus sanati sumus, Es. 53. v. 5.

Baalitæ in propriis vulneribus confidebat, 1. Reg. 18. v. 28. Pontificii in vulneribus Francisci Dominici, & flagellatorum præsidium suum collocant, sed frustra: Christus est propitiatio pro peccatis nostris, 1. Joh. 2. v. 1. ipse solus torcular calcavit, Es. 51. v. 3. & hunc honorem alteri non dabit, Es. 42. v. 8.

Si igitur requiem invenire velimus pro animabus nostris, oportet nos vulnera Christi intueri & exosculari. Nihil enim tam efficace est ad curanda conscientiae vulnera, quàm vulnere Christi meditatio sedula, inquit Bernhardus. Ergo cane cum Ecclesia.

Mein Sünd mich werden kräncken sehr / n.

1. *Fructus*, qui duplex:

1. *Exclamatio.* Postquam enim Christum ipse videt, & audit, formulam, quã antea

antea suam incredulitatem manifestaverat, obstupescit quasi, & Domine mi, inquit, & Deus mi, quæ sunt verba

I. *Admirantis.* Agnoscit enim Christi majestatem, quæ cordis sui abyssum perferutatus ipsam quoque formulam sciebat, quæ ante octiduum Collegarum suorum bonum nuncium eluserat, imò qua mortis claustra perfregerat instar Simsonis, Jud. 16. v. 3. & se Filium Dei esse satis superque declaraverat, Rom. 1. vers. 4. Ita nos quoque majestatem Christi miremur, non timemur, hæc sapientia summa est. Nam *ὀπίεργεῖν* *ἐκπερίσσει* facere potest, ultra id quod petimus & intelligimus, Eph. 3. v. 20.

2. *Deplorantis.* Hactenus genio suo indulserat, & omnes suorum collegarum admonitiones omnesque deque habuerat. Jam facti ipsum penitet, quæ propter ò Domine mi, inquit, & Deus mi, quàm graviter peccavi, ignosce, & sana animam meam, quæ valde turbata est, cum Davide Ps. 6. v. 4.

Sequamur hoc exemplum dilecti, & contrito corde agnoscamus & doleamus peccata nostra, quibus iram Dei promeriti sumus. Scindamus corda nostra, Joel. 2. v. 13. & dicamus, iniquè egimus, Thr. 3. v. 42. tunc remissionem impetrabimus, Prov. 28. v. 13. 1. Joh. 1. v. 9.

3. *Emendantis.* Nam Deus mi, inquit, & Domine mi, quo pronomine beneficia hujus Domini sibi speciatim applicat, eundemque etiam Dominum suum esse profiteretur, cui deinceps servire velit in justitia & sanctitate omnibus diebus vitæ suæ. Luc. 1. v. 74. 75. Hæc est nova obedientia, quam spondet Christo, & nobis quoque exemplum præbet, ad cujus normam penitentiam nostram informare debemus, ut peccatorum remissionem adepti non statim ad volutabrum anti-

quum recurramus, veluti fues, 2. Pet. 2. v. 22. sed abnegatis mundi concupiscentiis, & omni impietate sobriè, justè & piè vivamus *ἐν τῷ κῶν ἀλάτῃ*, Tit. 2. v. 12. ne posteriora prioribus deteriora fiant, Ioh. 5. v. 14.

II. *Confirmatio.* Nam quia vidisti me, Thoma, inquit Christus, credidisti, beati autem, qui non viderunt & tamen crediderunt, fides enim est non apparentium, Eb. 11. v. 1. quia igitur justus ex fide sua vivit, Hab. 2. v. 4. oportet ipsum credere, licet non appareat oculis & rationi, quod in verbo & Sacramentis credendum proponitur. *Pro-* Vid. Die 2. Anal. Warr. Fest. Apost. p. 126. 127.

misit Christus, ubi duo vel tres congregati sunt in nomine suo, fore se in medio illorum, Matt. 18. v. 20. quomodo fiat, ratio ignorat. Credamus igitur, etiamsi, non videamus. Beati qui non vident, & tamen credunt. *Promisit* se mediante aquâ in nomine Patris, Filii & Spiritus S. in regenerationis lavacro aspersâ baptifaturum esse Spiritu S. Matt. 3. v. 11. Tit. 3. v. 5. quomodo fiat, ratio ignorat. Credamus ergò, quamvis non videamus. Beati qui non vident, & tamen credunt. *Promisit* se mediante pane & vino in S. Cœna Corpus & Sanguinem nobis communicaturum, Matth. 26. v. 26. Marc. 14. v. 22. Luc. 22. v. 19. Credamus igitur, quamvis non videamus, beati enim qui non vident, & tamen credunt, & ita procedendū est in omnibus fidei articulis, ut captivemus rationem nostram sub obsequium Christi, 2. Cor. 10. vers. 5. & claudamus oculos, ut fides in corde nostro operationem suam habeat, quæ Deo dat gloriam, & plenissimè scit, quod quæcunque Deus promisit, etiam præstare valeat, Rom. 4. vers. 21. Hoc nobis concedat Christus Jesus Dux & Consummator fidei nostræ ter benedictus in secula seculorum Amen.

In Die Conversionis Pauli.

Evang. Matth. 19. vers. 27, 30.

Celebrat hodie sancta mater Ecclesia memoriam Conversionis Pauli, quæ nobis grata esse debet

I. Ratione persona. Quanquam enim aliàs parvulus Benjamin vocatur, Ps. 68. vers. 28. & Apostolorum minimus fuit, ut ipse dicit, 1. Cor. 15. v. 9. non solum ratione staturæ, quæ non proceræ sed humilis fuit, ut Lutherus opinatur, sed etiam ratione primæ curæ, quæ vas illud Deo non cadebat ad animi sententiam, Jer. 18. vers. 4. erat enim Paulus blasphemus, persecutor & contumeliosus, 1. Tim. 1. v. 13. reverà tamen fuit etiam Benjamin dominans & præstantissimus Apostolorum, non tantum propter jus civitatis Romanæ, Act. 22. vers. 28. sed etiam propter singularem eruditionem, quam partim in Academia Tharsensi philosophicam, 1. Cor. 15. vers. 33. Tit. 1. v. 12. partim etiam ad pedes Gamalielis Theologicam Hierosolymis hauserat, Act. 22. vers. 3. in primis autem propter miraculosam conversionem, quæ subito mutatus & ex persecutore magnus Apostolus factus est, qui nomen Christi portavit coram gentibus & Regibus, & filiis Israël, Act. 9. vers. 15. quin etiam in tertium cælum raptus est, ubi audivit *ἀπὸ οὐρανή*, & in Apostolatu suo plus laboravit quàm ceteri omnes, 2. Cor. 12. v. 4. seqq. tandem ut paucis multa complectar, fuit ex numero sanctorum insignium, quos Deus mirificare solet, Ps. 4. v. 4.

2. Ratione doctrine. Nullus siquidem Apostolorum tot scripsit epistolas, qua-

rum tredecim vulgò numerantur. Una ad Romanos cum 16. capp. duæ ad Corinth. quarum prior 16. posterior 13. cap. habet. Una ad Galatas, quæ sex, una ad Ephesios, quæ itidem sex capita habet. Una ad Philippenfes, una ad Colossenses cum 4. cap. duæ ad Thessalonicenses, quarum prior 5. posterior 3. capita continet, duæ ad Timotheum, prior 6. posterior 4. capitibus absolvitur. Una ad Titum, quæ 3. capita habet, una ad Philemonem unius tantum capitibus epistola: De quibus Lutherus in præfatione super Genesin: Unum vocabulum in epistolis Paulinis tres orationes Ciceronis complectitur. Ipse loquitur unum verbum, quod per totum Esaiam & Ieremiam transpicit, & in uno capite tot mysteria habet, quæ vix 4. aut 5. Prophetæ explicare possunt. Petrus & Matthæus non sunt contemnendi, sed Paulus omnes superat, & B. Hieronym. quoties Paulum lego, inquit, toties mihi non verba, sed tonitrua audire videor, singula verba, singula oracula. Meritò igitur scripta Pauli veneramus, & Deo gratias agim⁹ quod tantum Ecclesiæ suæ Doctore concessit, orantes simul, ut doctrinam Pauli in nostris Ecclesiis ad finem mundi conservare dignetur, ipse enim est, qui emittit eloquium suum terræ, tunc sermo ejus velociter currit, Plal. 147. v. 15.

3. Ratione Sparta, quia vocatus est ad hoc cumpromis, ut esset Doctor Gentium, sicut ipse scribit, 1. Tim. 2. v. 7. Hanc Spartam sibi demandatam masculè ornavit, &

ab

ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum omnia replevit Evangelio Christi, Rom. 15. v. 19. qui enim operatus est Petro in Apostolatam circumcissionis, operatus est etiam Paulo inter gentes, Gal. 2. v. 8. & hoc ipso ostendit, quod non tantum sit Deus Judæorum, sed etiam Deus Ethnicorum, Rom. 3. v. 29.

Laudate igitur Dominum hodie in die Pauli omnes gentes, laudate eum omnes populi, quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, & veritas Domini manet in æternum. Halleluja, Ps. 117. v. 1. 2.

Nos sine ulteriori præloquio Evangelium prælectum ad manus sumemus, quod duabus partibus absolvitur, ut sunt

I. Petri impudentia.

II. Christi benevolentia.

J. J.

EXEGESIS.

Obstupuit sine dubio tota Regia Belsazeris, generosum & sublimem in Daniele Prophetam animum divitias & honores à Rege oblatos, qualia erant: torquem aureum gestare, purpurâ vestiri, tertium in regno esse, heroicâ quadam constantia repudiâsse, his verbis: munera tua sint tibi, & dona domus tuæ da alteri, Dan. 5. v. 16. 17.

Longè aliter Petrus affectus est, qui nihil frustra facere sibi firmiter proposuit, & sine dubio præmia Danieli oblata duabus manibus apprehendisset. Hinc Domine, inquit, in prælecta pericope, nos omnia reliquimus, & secuti sumus te, quid erit nobis? Quibus verbis impudentiam suam prodibitariam:

I. Meriti exaggeratione. Namecce, inquit, hoc est, probè considera, omnia reliquimus & secuti sumus te. Hâc quaestione suppedirat nobis

1. *Materiam imitandi*, ne cor terrenis apponamus, Ps. 62. v. 11. aut iisdem illaqueemur, 1. Tim. 6. v. 9. Sed prompti simus propter Deum & nomen ejus cum Petro omnia relinquere, qui enim aurum diligit, non justificabitur, &c. Sir. 31. v. 5. seqq. Aristippus Philosophus aurum suum in mare projiciebat, & cum prohiberetur ab amicis, latius est, inquit, ut hæc ab Aristippo, quam ut Aristippus ab his mergatur.

Eandem promptitudinem Scriptura in Abrahamo deprædicat, Genes. 12. vers. 4. Ebr. 11. v. 8. Julitta matrona nobilis, cum bonorum confiscatione ab Evangelii veritate hostes ipsam tentarent revocare, animosè respondebat: valeat vita, pereat pecunia, famula Christi sum. Sequamur hæc exempla, dilecti, & tempore persecutionis rapinam bonorum nostrorum cum gaudio suscipiamus, cognoscentes, quod meliorem & manentem mansionem in cælo habeamus, Ebr. 10. v. 34.

2. *Materiam execrandi*. Duo enim hinc vitia in Petro concurrunt, quæ maximè fugienda sunt:

1. *Superbia in verbis vel dictis*, quibus Christo odiosè exprobrat desertionem bonorum, quam ipsius gratiâ susceperat; Hanc inurbanitatem Christianus quilibet cavere debet. Pudeat te, inquit Siracides, beneficium exprobrare amico, cap. 42. vers. 28. quid enim exprobrabis, quod ipsi debes? Rom. 13. v. 8. Hinc pulchrè Seneca: Hæc beneficii inter duos lex est, alter statim debet oblivisci dati, alter verò nunquam accepti. Qui dedit beneficium taceat, narret qui accepit, quod & Christus requirit, quando in eleemosynarum erogatione non vult scire sinistram, quod facit dextra, Matth. 6. v. 3.

T t

2. Fidu-

2. *Fiducia in factis.* Quia enim ad vocationem Christi omnia reliquit, jam supra modum illud exaggerat, & in opere fiduciam collocat. Sed perperam. Nam si omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus, Luc. 17. v. 10. vera charitas non est mercenaria, inquit Bernhardus. Compensat quidem Deus pietatem ex gratia, ut patet ex testimoniis Scripturæ, Pl. 19. vers. 12. 34. vers. 10. 61. v. 6. Matth. 10. v. ult. Sed illa compensatio non ut meritum acceptanda, multo minus postulanda est, quia ex mera gratia datur, ut docet parabola Matth. 20. v. 1. seqq.

II. *Præmii postulatione.* Nam quid erit nobis, inquit, hoc est, ut Hieronym. explicat, quid præmii reportabimus? Vide te dilecti, quanti Petrus æstimet rete & naviculam suam, quales adhuc multos invenias, qui ea quæ propter Evangelii veritatem vel deserunt vel sufferunt, non satis de prædicare possunt, & cælum propterea sibi jure deberi confidunt. Sed toto cælo errant, ut patet ex Matth. 20. v. 13. Rom. 11. v. 6.

Pontificii ex hoc loco astruere satagunt

1. *Monachatum.* Sed frustra! Apostoli non sponte suâ hoc vitæ genus elegerunt, sed speciatim ad hoc ipsum à Domino vocati sunt, & propter nomen Christi, vel propter Evangelium in toto mundo per ministerium suum de prædicandum, bona sua reliquerunt. Quid hoc ad Monachos? qui sponte suâ ex opinione meriti ad statum perfectiorem obtinendum in cœnobio se conferunt, ubi lautissimè vivunt, & elemosynas pauperum in delitiis abliguriunt, viventes de tritico, & bibentes uxoris sanguinem meracissimum. Parum est: Impinguntur & dilatantur adipe frumenti, ut

Bernhardus de hoc vitæ genere loquitur. Nullum usquam in S. literis habemus præceptum, quod exemplo Apostolorum hac in partem conformare & paupertatem vere debeamus. Christus habuit loculos & pecuniam, Joh. 13. v. 29. conf. Joh. 4. v. 8. & 6. v. 7. Apostoli *ta idia* Joh. 16. v. 32. nullibi leguntur mendicasse, sed laborarunt potius, & alios ad laborem hortati sunt Act. 20. v. 34. Joh. 21. v. 3. seqq. 1. Tim. 5. v. 13. 2. Thess. 3. v. 12. nam satius est mori quam mendicare, Sir. 40. v. 29.

2. *Calibatam.* Quia enim Petrus ait: Reliquimus omnia, uxores etiam post Apostolatam susceptum reliquisse, & officio conjugali Apostolos renunciasse, Bellarmin. inferre non dubitat, præsertim cum Christus in responsione sua explicet quasi quid per relinquere omnia intelligendum sit, nimirum pater, mater, uxor, liberi &c. v. 29. sed ex præcedenti disputatione cum adolescente divite palam fit, quod non de uxori- bus, sed de bonis & possessionibus duntaxat relinquendis hic agatur. Quod autem Christus uxorum etiam meminit, de coacta non voluntaria desertione intelligendum est, quando tempore persecutionis uxor marito à latere quasi divellitur & ad mortem raptatur, ibi cum Petro prompti & patientes esse debemus, qui uxorem suam, cum ad martyrium educeretur ita adhortatus est ad constantiam: Memineris o mea Domini, tales sunt beatorum nuptiæ, &c. Item quando uxor deficit à fide, & cum uxore Loti respicit, Luc. 17. v. 32. adeoque virum etiam blanditiis suis tentat, ut fidem abneget, quod Evæ praxis demonstrat, Gen. 3. v. 6. noli parere, sed desere potius uxorem, ne salutis naufragium patiaris, 1. Tim. 3. v. 19. Hæc est vera Christi sententia, aliàs

vin-

vinculum conjugii tam firmum est, ut non nisi morte solvatur, Matth. 19. v. 6. nec ullum dari potest exemplum, quod Apostolorum aliquis uxorem suam reliquerit, sed potius circumdlexerunt illas, 1. Cor. 9. v. 5. imò Paulus requirit ab Episcopo, ut sit unius uxoris vir, qui domus suæ & liberis benè præsit, 1. Tim. 3. v. 2. 4. melius enim est nubere quam uri, 1. Cor. 7. v. 9.

De Secundo.

Restat pars altera de benevolentia Christi, quam declarat

I. *Placidâ responsione.* Meritus quidem erat Petrus & Apostoli non levem correctionem, nihilominus Christus amicè respondet, non enim clamabit, neque exaltabit, neque in platea faciet audire vocem suam, calamum quassatum non conteret, neque linum fumigans extinguet, Esa. 42. v. 2. 3.

Parem lenitatem & mansuetudinem exhibere debemus proximo nostro, quando lapsu aliquo præoccupatus est, juxta admonitionem Pauli, Gal. 6. v. 1. in primis Ecclesiarum ministri, ne debacchentur in auditores suos, quando per infirmitatem humanam fines pietatis & honestatis transgressi sunt, sed mansueti sint ad omnes, 2. Tim. 2. v. 24. & ut filios moneant, 1. Cor. 4. v. 14. cum omni patientia & doctrina, 2. Tim. 4. v. 2. si quando det ipsis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, ut respiciant à Diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem, 2. Tim. 2. v. 25. 26. Si verò lenitate nihil efficitur, cornua Moïsi imponenda, & qui peccant publicè coram omnibus redarguendi sunt, 1. Tim. 5. v. 20. qui hæc in parte tacent, canes muti appellantur, Esa. 56. v. 10. & gravissimam Deo o-

lim reddituri sunt rationem, Ezech. 3. vers. 18. 19.

II. *Premii promissione,* quæ est

1. *Jurata.* Nam amen dico vobis, inquit, idque in majorem rei assertæ certitudinem, ut de eo, quod dicturus erat, nil quicquam dubitarent. Epicuræi præmium illud in dubium vocant, dicentes: vanum est servire Deo, & quid emolumentum ex ea re percipimus, quod cultum ejus exercemus, & quod pullati incedimus coram Domino exercituum. Ergò nunc beatos dicimus contemptores, &c. sed locuti sunt timentes Dominum unusquisque cum proximo suo, & attendit Dominus, & audivit, & scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus. Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die quam ego facio, in peculium, & parcam eis, sicut parci vir filio suo servienti sibi. Tunc apparebit, quid sit inter justum & impium, & inter servientem Deo, & non servientem ei, Mal. 3. v. 14. seqq. ò beatos igitur, quorum causâ Deus jurat! ò infelices, qui nec Deo juranti credere volunt, inquit Tertullianus. Sufficeret nuda promissio, est enim Deus qui non mentitur, Tit. 1. v. 2. sed abundantius ostendere volens hæredibus promissionis immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut fortissimum solatium habeamus, Ebr. 6. v. 17. 18.

Attendamus igitur, ne divinam promissorum bonorum remunerationem in dubiū vocemus, sed pergamus in cursu pietatis ad præfixam metam, ut bravium vitæ æternæ consequamur, Phil. 3. v. 14. 1. Cor. 9. v. 24.

2. *Conditionata.* Nam his tantum præmiū illud promittitur, qui Christū sequuntur, veriq; & genuini ejus sunt discipuli. Errat igitur Zvinglius, quando saniores Eth-

nicos etiam vitæ æternæ participes fore statuit. Nam extra Christum non est salus, Act. 4. v. 12. Joh. 14. v. 6. vis igitur præmi-um illud consequi, cuius mentio fit in prælecta pericope, sequere Christum

1. *In fide*, ut ipsi soli adhæreas, nec declines vel ad dextram vel ad sinistram, Es. 30. v. 21. si quis enim manserit in sermone meo, verè discipulus meus est, & veritatem agnoscet, & veritas liberabit eum, Joh. 8. v. 32. à fide dependent bona opera. Nam fides per charitatem efficax est, Gal. 5. v. 6.

2. *In cruce*. Qui enim crucem suam non suscipit, & sequitur Christum, discipulus ejus esse non potest, Luc. 14. v. 27. via ad cœlestem patriam est via crucis, Act. 14. v. 22. qui igitur vult cum Christo vivere & regnare, hunc etiam cum ipso pati & mori oportet, 2. Tim. 2. v. 11.

3. *In morte*. Ibi Satanas valdè occupatus est, & omnem lapidem movet, ut animam de corpore migrantem in æternam perditionem secum pertrahat. Proinde constantia tum vel maxime opus est, ut Christi fideles simus usque ad mortem, Ap. 2. v. 10. & cum lobo dicamus: Etiam si Dominus occiderit me, tamen sperabo in eo, Job. 13. v. 15.

Quod si Christum ira sequimur in fide, in cruce, in morte, sequemur etiam aliquando in luce, quemadmodum beati Apostoli Christum sequentes ipsius conciones audiverunt, miracula viderunt, & conversatione ejus jucundissima recreati sunt. Idem nobis accidet, si Christum dicto modo sequimur, quod Christum audiemus & videbimus in vita æterna à facie ad faciem, 1. Cor. 13. v. 12. & sequemur agnum quocumque ierit, Ap. 14. v. 4.

3. *Determinata*,

1. *Ratione temporis*, quando præmi-um illud distribuatur fidelibus. Hoc Deus reservavit sapientiæ suæ, Act. 1. v. 7. nec sibi præscribi patitur, interim certò sequetur

1. *In regeneratione*, id est, exponente Hieronymo: quando mortui de corruptione resurgent incorrupti, & caro regenerabitur per incorruptionem, sicut anima nostra regenerata est per fidem, ut Augustinus habet.

Expectemus igitur *παλιγγενεσίαν* in novissimo die, quæ mundus renovabitur 2. Pet. 3. v. 13. Es. 65. v. 17. Ap. 21. v. 1. *Der Himmel inquit Lutherus, der jesunder sein Wetter oder Wochen-Kleid an hat, der wird alsdann sein Sonntags-Kleid anziehen*. Mortui prodibunt de sepulchris suis *ἐν ἀφθαρσίᾳ*, 1. Cor. 15. v. 42. & corpora habebunt instar solis coruscantia, Matth. 13. v. 43. viventes adhuc mutabuntur *ἐν ἀτόμῳ, ἐν ἰπῆ ὀφθαλμοῦ*, 1. Cor. 15. v. 52. imò omnes creaturæ à corruptionis servitute tum liberabuntur, cui præter voluntatem suam subiectæ sunt, Rom. 8. v. 20. 21.

2. *In Christi manifestatione*, quando apparebit in nubibus cœli, & sedebit in throno gloriæ suæ, ut judicet orbem terrarum in justitia, sicut Pater ab æterno decrevit, Act. 17. v. 31. tunc justum erit apud Deum retribuere afflictionem his qui affligunt nos, & nobis qui tribulationem patimur, requiem cum omnibus fidelibus, 2. Thess. 1. v. 6. 7. unusquisque enim referet, quod in corpore suo fecit, sive bonum sive malum, 2. Cor. 5. v. 10.

Elucescit hinc:

1. *Judicii veritas*, contra empæctas, qui dicunt adhuc: Ubi est promissio adventus ejus? 2. Pet. 3. v. 3. 4. conclusit Dominus, quis mutabit? Esa. 14. v. 27. imò si parùm hoc est, jura-

juravit in prælecta pericope : Amen dico vobis, vos qui secuti estis me in regeneratione, quando filius hominis sedebit in throno suo, &c. juravit per semetipsum, verbum in iustitia egressum est de ore ejus & non revertetur, El. 45. v. 23. hujus juramentivigore nos omnes coram tribunali Christi sistemur, ut Paulus concludit, Rom. 14. v. 10.

2. *Christi majestas.* Ipse enim iudex erit, qui sedebit in throno gloriæ suæ, ad dextram nimirum virtutis & iniquitatis, Luc. 22. v. 69. quod nulli unquam angelorum contigit, Ebr. 1. vers. 13. Ergo in throno majestatis & gloriæ sedere nihil aliud est, quam infinita virtute & majestate omnes creaturas & opera manuum Dei potenter gubernare à modo & usque in seculam seculi, Psalm. 110. vers. 1. I. Corinth. 15. v. 25. Ephes. 1. v. 21. Psalm. 89. v. 37. 38.

Excitet hæc consideratio

1. *Apud impios respicientiam,* ut à peccatis desistant, dum adhuc porta gratiæ patet, & dies salutis extenditur, nisi cum virginibus fatuis excludi velint à consortio sponsi, Matth. 25. v. 12.

Ergo quisquis es, singulis horis cogita, quo singulis momentis properas, inquit Bernhardus. Recedat amor præsentis seculi, in quo nullus ita nascitur, ut non moriatur, & succedat amor futuri seculi, in quo sic omnes vivificantur, ut deinceps non moriantur. Beati servi, quos Dominus cum venerit vigilantes invenerit, Luc. 12. v. 36.

2. *Apud pios confidentiam.* Nam iudex in novissimo die erit filius hominis, frater noster, sponsus noster, pastor noster. Quid igitur trepidatis vos mei? Attollite capita vestra, quia redemptio vestra appropinquabit, Luc. 21. v. 28.

2. *Ratione ponderis.* Tribulatio quam

in hac vita patimur levis est momentanea, sed ponderosa gloria sequetur olim, ut Paulus ait, 2. Cor. 4. v. 17. hanc Christus etiam discipulis suis promittit, & tribus quasi classibus complectitur. Nam pertinet ad gloriam illam

1. *Gloriosa sessio.* Sedebunt enim unusquisque in throno suo, inquit Christus, quod non desellis quibusdam materialibus, sed de futuro, qui ipsis in extremo iudicio obtinget, excellenti honore & ineffabili gloria, accipiendum est.

Hic sæpe fit, ut pii & fideles propter Evangelii veritatem de solio dignitatis & honoris politici deturbentur, & à mundo *περιφύματα* habeantur *καὶ καὶ ἐξοματὰ*, 1. Cor. 4. v. 13. fit, ut nullibi fixam sedem inveniatur, sed exulent ferè semper cum Elia, 1. Reg. 19. v. 4. seqq. aut sedeant cum Daniele in spelunca leonum, Dan. 6. v. 16. seqq. aut cum Petro in carcere, Act. 12. v. 4. aut cum Bartimæo in via, Luc. 18. v. 35. aut denique cum Israelitis captivis ad flumina Babylonis, Pl. 137. v. 1. Confidite fratres, non dabit Dominus in æternum fluctuationem iusto, Pl. 55. v. 33. dies non procul abest, qua thronus tibi ponetur ad sedendum. Hostes verò & persecutores tui de sedibus suis deicientur, & in abyssum æternæ condemnationis præcipitabuntur, ubi jacent impii tanquam oves, & mors depascet eos, Pl. 49. v. 15.

2. *Mundi iudicatio.* Judicabunt enim duodecim tribus Israel, qui resistentes Spir. S. Evangelium, quod ipsis primum annunciarì oportebat, repellebant, & seipfos indignos faciebant æterna vita, Act. 13. v. 46. imò totum mundum tanquam assessores iudicabunt & condemnabunt, 1. Corinth. 6. v. 2. pronunciantes sententiam juxta Scripturam, quam consignarunt ipsi dum Apo-

Tt 3,

stolatu

stolatu suo adhuc defungerentur in terris, Ap. 20. v. 12.

Surget tunc Regina Austri, Mat. 12. v. 42. surgent Ninivita, surgent Sodomita, & accusabunt Judæos & omnes illos, qui lucem Evangelii habent, & in illa tamen ambulare nolunt, Matt. 11. v. 14. Surgent Pastores & accusabunt auditores suos, qui contradicentes ipsis verbo prædicato obedire noluerunt, Jer. 44. v. 16. surgent pii magistratus, & subditos suos accusabunt, qui legibus & statutis ipsorum se noluerunt subicere, sed pro symbolo habent, quod Sap. 2. v. 11. episcopi pronunciant: Fortitudo nostra lex justitiæ, id est, quemadmodum vertit Lutherus: *wer nicht thun kan was ihn gelüftet/der gilt nichts.* Surgent omnes pii, accusabunt & judicabunt omnes à quibus hic oppressi & defraudati sunt. Tunc justo loquendi dabitur licentia, qui hic semper tacere cogitur, impius autem qui hic primas obtinebat, & iniquitatem de excelso loquebatur, Ps. 73. v. 8. obmurescet, & intra se dicet cum gemitu spiritus: Hic est quem habui aliquando in derisum, & in similitudinem improprii. Ego insensatus vitam illius æstimabam insaniam, & finem illius sine honore: sed ecce computatus est inter filios Dei, & inter sanctos fors illius, Sap. 5. vers. 3.

3. *Centupla recuperatio.* Quisquis enim reliquerit domus, aut fratres, aut sorores, &c. inquit Christus, centuplum accipiet, & vitam æternam hæreditabit. Ubi duplicem Christum discipulis suis remunerationem pollicetur,

1. *In vita presente*, ut Marcus expressè addit, Marc. 10. v. 30. ibi sæpè pii confessores plures domos, agros, liberos, &c. accipiunt, quàm propter nomen Christi relique-

runt, ut testatur, exemplum Josephi, Gen. 41. v. 51. vel benefactores nanciscuntur, qui ipsos non solum relictis suis excipiunt, sed etiam victum & amicum procurant, ut docet exemplum Moïsi, Ex. 2. v. 21. & Davidis, 1. Sam. 27. v. 2. vel etiam per Dei gratiam animum habent suam sorte contentum, ut cum Paulo possint satiari & esurire, abundare & penuriam pati, Phil. 4. v. 12. & ita sunt omnium ditissimi, qui nihil habentes omnia possident, 2. Cor. 6. v. 10.

2. *In vita sequente.* Nam vitam æternam hæreditabunt, inquit Christus, non quidem ut Pontificii opinantur, ex condigno, propter merita operum, sed ex gratuito Dei dono, Rom. 6. v. 23. Eph. 2. v. 8. nam opera justitiæ quæ fecimus nos condigna non sunt ad futuram gloriam, Rom. 8. v. 18. sed pro detrimentis & stercorebus reputantur, Phil. 3. v. 8. hinc Christus utitur vocabulo κληρονομίαι, hæreditabit, quod fit ex promissione, ad exemplum Abrahæ Patris nostri, non ex opere. Si enim ex lege esset hæreditas, jam non ex promissione, Gal. 3. v. 18. Per hanc hæreditatem omnia nobis *ἐκ τὸν τὰ πλάσιον* restituentur, quæ hic propter Christum & Evangelii veritatem amisimus.

Pro patria & tuguriolo, quod in exilium relegati hic reliquimus, dabitur nobis patria cælestis, & domus non manu facta, sed æternum perdurans in cælis, 2. Cor. 5. v. 1.

Pro agris, pratis & hortis paradisi cælestis, qui ex utraque parte ligno vitæ confitus est, quod affert fructus duodecim, & per menses singulos fructum suum affert, & folia ejus ad sanitatem gentium, Apoc. 22. v. 2.

Pro valle lachrymarum domicilium beatorum, ubi non amplius auditur vox fletus & vox clamoris, Esa. 65. v. 19. sed abundantia gaudiorum in seculum, Ps. 16. v. 11.

Imò

Imò parentes, liberos, conjuges, &c. quibus hinc per mortem orbatifumus, recipiemus omnes in gloria, unde dies iudicii vocatur *χρόνος ἀποκατάστασις*, Act. 3. v. 21.

III. *Salutari admonitione.* Multi autem primi erunt novissimi, & novissimi primi. Quo Christus epiphonemate iustitios propriâ sanctitate & meritis turgentis quasi & gloriantes retundit, ne relinquentes patrem, uxore, liberos, domos, agros, &c. tempore persecutionis meritum aliquod in eo quarant, sed à solius Dei gratia in vera eorum humilitate pendeant. Qui enim si-

bi imaginantur se primos esse, & instar Pharisæi alios contemnunt, Luc. 18. v. 11. novissimi evadent, & iustitiam coram Deo valentem nunquam consequentur, Rom. 10. v. 3. nam respicit Deus pauperculos & contritos spiritu, & trementes sermones ejus, Es. 66. v. 2.

Faxit Deus T. O. M. ut posthabitis terrestribus cœlestia semper meditemur, & remunerationem his qui Christum sequuntur juramento promissam, tandem etiam consequamur, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

In Feria Purificationis Mariæ.

Evang. Luc. 2. v. 22 32.

IN V. T. duo agni anniculi quotidie immolandi erant, alter manè & alter vesperi. Hoc erat holocaustum perpetuum, quod apud omnes posteros observari oportebat, Exod. 29. v. 38. 39.

Egregia figura, quæ in Christo complementum adeptæ est. Nam is legis finis est, Rom. 10. v. 4. & pro umbra corpus substituit, Eb. 10. v. 1. hinc dicitur agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Joh. 1. v. 29. nec tantum manè, hoc est, in infantia sua tanquam sacrificium in templo Hierosolymitano, sed vesperi etiam, id est, in perfecta sua & virili ætate, in ara crucis oblati est Patri in odorem bonæ fragrantia, Eph. 5. v. 2.

De matutina oblatione agit prælecta pericope, quam sine ulteriori præfatione ad manus sumemus, & in tribus partibus explicabimus. Videbimus enim

I. Christi præsentationem.

II. Simeonis commendationem.

III. Cygneam modulationem.

J. J.

EXEGESIS:

DE ultimo templo Hierosolym. prædixit Haggæus, quod gloria ejus major futura sit, quam erat gloria templi Salomonæ, c. 2. v. 8. hoc mirum alicui videri poterat, quia in secundo templo defuit *1. arca fœderis cum propitiatorio*, ex quo Deus ad Israëlitas loquebatur, *2. sacer ignis* *3. Urim & thumim* in pectorali, *4. tabula Decalogi* *5. donum prophetiæ*. Sed quando consideramus, quod Christus præsentia, doctrina & miraculis suis templum illud decoravit, facile subscribemus vaticinio superius allato. Initium factum est in hodierna præsentatione & oblatione, cujus hinc describitur

I. Tempus. Nam postquam completi fuissent, inquit Evangelista, dies purificationis eorum secundum legem Moïsi, & respicit:

paulò aliter Buxfordi Lex. Habr. p. 348. ubi nulla fit mentio tabulae vel decalogi.

spicit his verbis ad c. 12. Levitici, ubi lex de purificandis Iudæorum mulieribus habetur, quæ hoc vult, ut mulier post partum masculi diebus 33. post partum autem femellæ diebus 66. domi se continere debeat.

Hujus legis duæ possunt dari rationes. *Prior mystica est, & significat impuritatem nostræ naturæ, quæ peccatis polluta est à primo suo semine, ex quo concepti sumus, unde peccatores ab utero vocamur, Pl. 58. vers. 4. & filii iræ naturâ, Eph. 2. v. 3. quod ut perpetuò ante oculos nostros versaretur, lex purificationis sancita fuit, quâ puerperæ domi detinebantur post partum ad aliquot dies, non quasi puerperium in se una cum Conjugio sit impurum Deoque minus gratum, contrarium enim docet Paulus 1. Tim. 2. v. 15. sed quia fœtus ex impuro semine conceptus, totus quoque impurus est, & purificatione per sanguinem Christi opus habet. Nemo enim nascitur in fœdere Dei, sed per purificationem illam, quæ fit per fidem, Act. 15. v. 9. in fœdus recipitur. Hinc baptismus dicitur stipulatio bonæ conscientiæ, 1. Petr. 3. v. 21.*

Posterior ratio physica est, & pertinet in specie ad sexum foemineum, cui tanquam peculiaris pœna peccati labor pariendi divinitus injectus est, Gen. 3. v. 16. id non fit sine infirmatione virium corporis. Quia autem fidelis est Deus, & neminem ultra vires tentari sinit, 1. Cor. 10. v. 13. idcirco rationem habuit infirmi istius sexus etiam in eo, in quo pœna peccati esse debuit, ac proinde dies aliquot puerperis quasi donavit ad recolligendas vires, cui ordinationi divinæ non immeritò mariti locum dare debent, ne diebus illis intempestivis laboribus onerent

uxores, & quietem quam ipsis concessit Dominus, morositate sua inturbent. Est enim lex Levitica sublata est, generalis tamen est commonefactio, omnes concernens conjuges: Viri debent diligere uxores ut corpora sua. Qui uxorem suam diligit, se ipsum diligit, nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam, Ephes. 5. vers. 28. 29.

Huic legi se Maria virgo una cum filiolo suo hodie subjecit, quamvis purgatione ulla non opus habuerunt. Non Maria, quia sine virili semine concepit præter rerum seriem ex superventu Sp. S. & inunbratione virtutis Altissimi, Luc. 1. v. 35. Non filius ejus, quia erat Sanctus Sanctorum, Dan. 9. vers. 24. & peccatum non noverat, 2. Cor. 5. vers. 21. propter nos igitur factum est, partim ut admoneremur impuritatis naturæ, in qua concipimur, & propter quam lex ista promulgata erat. Partim ut ostenderet Christus se venisse ad tollendum peccata, & ad purificandum conscientias nostras à mortuis operibus, Hebr. 9. vers. 14. idè enim factus est peccatum pro nobis, ut nos redderemur, justitia Dei in ipso, 2. Cor. 5. vers. 21.

Pulcherrima hinc fuit *Commonefactio*. Omnes sumus impuri, & iniquitatem imbibimus sicut aquam, Job. 15. v. 16. quis enim mundum dabit ex immundo conceptum semine? Job. 14. v. 4. Ergò purgatione opus est, sine qua nemo videbit Deum, 1. Joh. 3. v. 2. 3.

Quamprimum dies purificationis completi essent, Maria statim ad templum Hierosolymitanum se recepit, ut purificationis actum susciperet. Sequamur dilecti:
Adve-

Advenerunt dies purificationis nostræ, tempus est ut furgamus, & sordes peccatorum abluamus, Esa. 1. v. 16.

Commaculasti te hæcenus *impuris cogitationibus*, sicut David, cum in templo domus regis deambaret, 2. Sam. 11. vers. 2. Dies purgationis advenerunt, cogitationes istæ reformandæ sunt, regnum Dei ante omnia querendum est & justitia ejus, Matt. 6. v. 33. Dicitur quidem in proverbio: Cogitare impunè licet, sed coram tribunali divino locum illud non habet. Nam Deus est judex cogitationum, Ebr. 4. vers. 12. & consilia cordium manifestabit, 1. Cor. 4. vers. 5.

Commaculasti te *verbis obscenis & scurrilibus*, sicut uxor Potiphari, quæ ad Josephum dicebat: Dormimecum, Gen. 39. vers. 7. Advenerunt dies purificationis, tempus est, ut ab ejusmodi turpitudine & stultiloquio desvelcamus, & non loquamur, nisi quæ vera, quæ pudica, quæ justa, quæ casta & amabilia sunt, Phil. 4. vers. 8. siquidem de omni verbo otioso rationem reddaturi sumus, Matth. 12. v. 36.

Commaculasti te *impuris operibus*, & vel spiritum fornicationis secutus es, sicut Judei, Os. 4. vers. 12. vel cum heluonibus genio indulxisti, Es. 5. vers. 11. Advenerunt dies purgationis, nova vita inchoanda est, ut deponas opera tenebrarum, & induas arma lucis, & honestè ambules tanquam in die, Rom. 13. vers. 12. 13. Orandum cum Dav. ex Pl. 51. v. 9. Conspere me per hyssopum, mundabor & supra nivem dealabor, &c. tunc regeminabit Dominus ex Esa. 1. vers. 18. si fuerint peccata tua sicut coccinum, velut nix albescent, si fuerint rubra tanquam vermiculus, velut lana alba erunt.

II. *Scopus*, qui valde notabilis est.

1. *Respectu prolis*. Nam ideò filium suum in templum deportarunt, ut sisterent cum Domino, inquit Evangelista. Hoc in lege mandatum erat, Exod. 13. vers. 2. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus, quam de jumentis, mea sunt enim omnia. Id repetitur c. 34. vers. 19. 20. Numer. 8. vers. 12. 16. 17. Occasio legis describitur Exod. 12. quia enim paulò ante educationem Israelitarum ex Ægypto angelus percussor per totum illud regnum transibat, & omnia Aegyptiorum primogenita percutiebat, sed primogenitis Israelitarum, qui sanguine agni paschalis ædes suas conspergerant, parcebat, præcepit postea Deus in memoriam hujus beneficii, ut omnes primogeniti sibi sisterentur, hoc modo, ut D. Dietericus legem hanc pulcherrimè explicat. (1) Primogenitus ex tribu Levi sanctificandus erat Domino in ministerium templi & Sacerdotii sive cultus divini, Num. 3. vers. 12. 45. (2) Primogenitus ex tribu Israelitarum quacunque alia sistendus erat Domino, & redimendus quinque siclis, secundum solum sanctuarii, Num. 3. vers. 47. (sclus autem æstimatus dimidio thaleri.) (3) Primogenitum jumentorum sive boum, sive ovium, sive aliorum etiam animalium mundorum destinandum erat sacrificiis, Num. 18. v. 15. (4) Primogenitum immundorum animalium, ut puta asini, redimendum erat vel ove, vel hædo, vel non redempto cervix frangenda, Exod. 13. vers. 12. Num. 18. v. 15. 16.

Jam verò Christus est verus primogenitus, & quidem secundum utramque naturam, Col. 1. v. 15. Matth. 1. v. 25. Luc. 2. v. 7. & quidem

V u

I. Ratio-

1. *Ratione officii.* Primogenitis in V. T. debebatur regnum & Sacerdotium, Gen. 49. v. 3. Ita Christus est noster Rex & Sacerdos, Es. 33. v. 22.

2. *Ratione privilegii.* Primogenitis juxta legem divinam dabantur duæ portiones hæreditatis paternæ, Deuter. 21. vers. 17. Ita Christus duplici jure regnum cælorum obtinet, hæreditate Patris & merito passionis. Priori jure ipse est contentus, posterius donat nobis, unde vocatur primogenitus inter multos fratres, quia etiam credentes tanquam fratres in hæreditatis suæ confortium vocat, Rom. 8. vers. 29. ipse est, qui nobis in ipsum credentibus dat potestatem, ut reddamur filii Dei, Joh. 1. vers. 12. ac proinde ipsius cohæredes, Rom. 8. vers. 17. facit nos Reges & Sacerdotes coram Deo Patre suo, Apoc. 1. vers. 6. ut ipsi quoque fiamus primitiæ emti ex hominibus Deo & agno, Apoc. 14. vers. 4. & aggregemur ad Ecclesiam primogenitorum, qui conscripti sunt in cælis, Hebr. 12. v. 23.

3. *Ratione pretii.* Primogeniti in V. T. redimendi erant quinque siclis vel 2½. imperialibus. Tale pretium pro Christo numeratum esse nullibi legitur. Nonnulli putant, idèd intermissum, quia ipse venit, non ut redimeretur, sed ut redimeret, & sufficiens pretium pro nobis solveret. Expedivit hoc felicissimè & fidelissimè, dum non quinque siclis, sed quinque cruentis vulneribus, quæ omni auro & argento anteferenda sunt, nos à potestate Satanæ redemit. Apprehende siclos illos mysticos, & affer Patri cælesti per fidem, quando conscientia delictorum te accusat, & statim absolveris. Nam disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus, Es. 53. v. 5.

2. *Respectu matris.* Nam idèd factum est, inquit Evangelista, ut offerrent consuetas pro purificatione victimas, secundùm id quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Lex hæc extat Lev. 12. vers. 6. 7. 8. ubi ditiores agniculum in holocaustum, & pullum columbæ, aut turturam, pauperiores verò, qui agnum offerre non possent, duos turtures, seu duos pullos columbarum, unum in holocaustum, alterum in oblationem pro peccato offerre jubentur. Sed parentes Christi non offerunt agnum, non quidem ex paupertate: à Magis enim tantum auri acceperant, quo agnum sibi comparare, adeoque legi satisfacere potuissent, sed ex singulari instinctu Spiritus S. ita factum est, quia verus ille agnus jam aderat, quem omnes agni V. T. in sacrificium oblati præfigurant, pro quo nullus offerre debuit agnus alius, cum ipse venerat in hunc mundum, ut se offerret pro omnibus hominibus, & unicâ istâ oblatione consummaret in æternum eos qui sanctificantur, Ebr. 10. vers. 14.

Monemur hac oblatione nostri officii, ut nos ipsos Deo offeramus in hostiam viventem, sanctam & Deo placentem, Rom. 12. v. 1. quod fieri potest

1. *Per sanctam obedientiam*, quæ Deo magis placet, quam quævis externa victima, 1. Sam. 15. v. 22.

2. *Per veram poenitentiam*, quæ per turtures & pullos columbarum mysticè adumbratur. Turtur est avis gemens, Es. 38. vers. 14. Ita requiritur à nobis vera cordis contritio, ut gemitus ducamus ex imis pènetralibus, & doleamus peccata, quæ

quæ in Deum benignissimum patrem commissimus. Hæc tristitia salutem operatur, 2. Cor. 7. v. 10. & Deo magis placet quam omnia alia sacrificia, Psalm. 51. vers. 18. 19. Columba autem, quam puerpera in Ver. Testam. pro se & filio offerre tenebatur, mysticè fidem denotat, per quam fidelis anima in vultu CHRISTI se abscondit, ut columba in foraminibus, Cant. 2. vers. 14.

De Secundo.

Fuit pars prima, sequitur altera, ubi duo consideranda veniunt:

I. Simeonis persona, quæ describitur

1. *Ratione appellationis.* Nam Simeon appellatur, quod auditorem significat. Tales Simeones esse oportet omnes Christianos, ut verbum Dei diligenter audiant, & in puro corde custodiant, Luc. 8. v. 15. est enim verbum vitæ, Johan. 6. vers. 68. quod animas nostras salvare potest, Jac. 1. vers. 21.

2. *Ratione habitationis,* quam habuit in Civitate Hierosolyma. Hierosolyma est typus Ecclesiæ, Galat. 4. vers. 26. Apoc. 21. vers. 2. cujus cives nos esse oportet, si bene beateque aliquando mori velimus. Sicut enim extra arcam Noë omnes suffocati sunt in aquis diluvii: Ita extra Ecclesiam non est salus. Fores sunt canes, Apoc. 22. vers. 15.

II. *Virtutum Corona,* ad quam pertinet

1. *Pia Conversatio.* Erat enim

1. *Vir iustus, non inhæsiuè,* qualis in conspectu Dei non est ullus vivens, Psalm. 143. vers. 3. sed inchoativè, quia in promissum Patribus Messiam credidit, & hæc

ipsi fides in iustitiam imputata est, ad Roman. 4. vers. 11. Hinc est, quod dicitur expectasse consolationem Israël, id est, Christum Redemptorem mundi, cujus sanguine iustificatum ab ira se servari credidit, Roman. 5. vers. 9. inchoativè, quia iustitiam quoque in operibus sectatus est, iisdemque fidem suam declaravit, Jacob. 2. vers. 18.

2. *Vir pius,* in Græco est *εὐλαβής*, hoc idem est quod religiosus. Religiositas autem sive pietas ista timorem Dei se complectitur, qui peccatum expellit, & sapientiæ initium est, Sirach. 1. vers. 15. 25. Huc pertinet, quod Spiritus Sanctus in eo fuisse dicitur, à quo responsum acceperat, ipsum non moriturum, priusquam vidisset CHRISTUM Dominum. Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, Rom. 8. vers. 14. ibi dominantur fructus Spiritus & opera carnis exulant, Galath. 5. vers. 16. 22. O felices animas, quæ internum Spiritus Sancti testimonium in corde suo sentiunt. Nam eo ipso certi redduntur, quod sint filii Dei, CHRISTI membra, & domicilia Spiritus Sancti, & cum Paulo exclamare possunt, certus sum, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, &c. à charitate Dei nos separare poterit, quæ est in CHRISTO Domino nostro, Rom. 8. vers. 38. 39.

Sequantur hæc vestigia omnes hi, qui provectioris sunt ætatis, & cum Simeone præsentem semper mortem in januis expectent, ne sint pueri centum annorum, Esa. 65. vers. 20. sed iustitiam & pietatem sectentur. Nam ea canities venerabilis est, quæ in viis iustitiæ reperitur, Proverbior. 16. versicul. 31. & gloriola corona senum timor Domini, Sirach. 25. v. 8.

Simeon à quodam pingi solet coe. Vid. Dissp. Tract. Sch. V u 2

2. Tem-

de Circulone filij p. 306.

2. *Templi frequentatio.* Nam veniebat in Spiritu in templum, inquit Evangelista, & quidem eo tempore & hora, qua Christus Dominus templi à parentibus adductus Patri cœlesti sistebatur.

Si vis Christum invenire, qui via, veritas & vita est, ad templum cum Simeone propera, ibi præsens est, Exod. 20. v. 24. Matth. 18. v. 20. & ambulat in medio condelabrorum, Apocal. 1. vers. 13. imò per ministros suos loquitur tecum de regno Dei, & consilium omne Sac. Sanct. Trinitatis de negotio salutis humanæ tibi annunciat, Actor. 20. v. 27.

Quando igitur sentis impulsam Sp. S. quo te ad Conciones audiendas instigat, noli contemnere, ut multi solent, qui suggestionibus Diaboli obtemperant, & vel ad cauponam, vel ad opera alia profana se conferunt, sed cum Davide omnem in visitatione templi voluptatem colloca, Ps. 26. v. 6. 27. v. 4. 122. v. 1. 2.

3. *Jesuli amplexatio.* Nam accepit eum in ulnas suas, inquit Evangelista, & sine dubio exosculatus est. Quod nobis charum est, ulnis excipere, gremio fovere & exosculari solemus, ut testantur exempla Scripturæ, 2. Reg. 4. v. 20. Marc. 10. v. 16. ita Simeon Christum in ulnas excipiens fidem simul & amorem suum declarat.

Sequamur dilecti, & Christum excipiamus

1. *Brachio dextro*, quod est brachium fidei, & promissionibus Evangelicis universalius nos includamus, firmiter credentes, qui propitiatio factus est pro peccatis totius mundi, 1. Joh. 2. v. 2. quod etiam factus sit propitiatio pro peccatis meis, tuis, & omnium individuorum in mundo. Non enim vult ut ullus pereat, 2. Petr. 1. v. 9. tali fide

CHRISTUS delectatur, Jerem. 5. vers. 3. eique vitam æternam promittit, Johan. 3. vers. 16.

2. *Brachio sinistro*, quod est brachium charitatis, eo Christum excipimus, quando membris ejus in hisseris vel hospitium prætemus, vel eleemosynas erogamus. Id enim Christus olim sibi factum reputabit, Matth. 25. v. 40.

4. *Dei glorificatio.* Nam laudavit Deum, inquit Evangelista, quod hoc beneficio ipsum dignatus est, & Christum non tantum in carne videre, sed ulnis etiam excipere dedit. Talis nos quoque decet gratiarum actio, qui Christum adhuc videmus in verbo & Sacramento, nec ulnis tantum, sed ore & corde excipimus. Ore in Sacra cœna, corde verò per fidem, Galat. 3. v. 17. Hoc tantum beneficium grato animo agnoscere & celebrare debemus. Quid enim melius animo geramus, & ore promamus, & calamo explanemus, quam Deo gratias? Hoc nihil dici potest brevius, nec audiri latius nec intelligi gratius, nec agi fructuosius, inquit Augustinus. Hoc placet Deo super vitulum novellum cornua producentem & ungulas, Psal. 69. v. 32.

De Tertio.

Restat pars ultima, *Cygnæ modulatione*, quæ tribus membris absolvitur, ut sunt

1. *Moriendi desiderium*, quod aperit
1. *Quotidianam mortis expectationem.* Nunc, inquit, nunc dimitis, q. d. paratus sum, veni Domine Jesu, quotidie te expecto. Ita nos quoque in perpetua mortis expectatione excubias quasi agere debemus, ut singulo manè cogitemus, fortassis hodierna

etna dies ultima erit crastinum non attingam, ita Massodonus, cum ab amico quodam in diem sequentem ad convivium invitaretur, quid ajebat, me vocas in crastinum non habui, sed mortis adventum in singulos dies expecto. Hæc consideratio & quotidiana mortis expectatio revocat à peccato, Sirach. 7. v. 39. & ad superna invitat, ut obliviscamur quæ retrò sunt, & priora inhiemus, Philip. 3. v. 13. 14. ubi enim thesaurus noster, ibi & cor nostrum recumbit, Matth. 6. v. 21.

2. *Voluntatis divina approbatione.* Nam dimittis, inquit, Ego contentus sum, quando tibi placet, ex hac lachrymarum valle emigrare in cœlestem patriam: Ita semper in paternæ Dei voluntate acquiescendum est. Ille enim, ut dedit nobis corpus & animam: ita quoque potestatem habet ἀπολύειν vel dissolvere illud vinculum, quo corpus & animam colligavit, Luc. 12. v. 20. ut ipsi vivimus, ita ipsi quoque morimur, Roman. 14. v. 8. Quando ergò videmus adesse præstitutum mortis terminum, Deo vocanti promptè obediamus, & cum Elia dicamus: Sufficit nunc Domine, tolle animam meam, neque enim melior sum quam Patres mei, 1. Regum 19. v. 4.

Vox ἀπολύειν tripliciter usurpatur in Scripturis: Primò de dimissione ex carcere, Matth. 27. vers. 26. quid hæc vita aliud est, quam carcer, in quo lex peccati, quæ est in membris nostris, captivat nos, Rom. 7. v. 23. per mortem autem reducimur. Qui enim mortuus est justificatus est à peccato, Rom. 6. v. 7. Secundò de dimissione in patriam, Matth. 14. v. 15. in hac vita sumus in exilio constituti, Psalm. 39. v. 13. per mortem autem in cœlestem patriam evocamur, ubi πολιτεύμα nostrum est, Philip. 3. v. 20. Ter-

tiò de dimissione ex servitio, Job. 7. v. 2. quando servus laborando per totum diem defatigatus est, dimittitur tandem, ut ad quietem se conferre & vires recolligere possit: Ita sumus omnes Dei servi, quos in certa statione collocavit, & multas difficultates experimur, dum vespera vitæ nostræ accedit, ubi ad æternam quietem introducemur, Esa. 32. v. 18. Apoc. 14. v. 13. Es. 57. v. 2.

Hanc dimissionem patienter expectemus, nec vel ex desperatione cordis, vel ex impatientia carnis nobis ipsis violentas manus injiciamus. Non enim suscipit Deus tales animas, quæ ipso nolente è corpore exierunt, inquit Hieronymus. Peccant autem γίγνεται contra naturam. Quanto enim quis propinquiorem sibi occidit, tantò judicatur immanior. Qui ergò seipsum necat, pessimus homicida est, quia nemo est homini seipso propinquior, inquit August. peccat contra seipsum, nam in peccato moritur, sicut Saul, 1. Chron. 11. v. 13. & non habet vitam æternam in se manentem, 1. Ioh. 3. v. 15. Peccat etiam contra Deum, cujus regalia invadit, dum sibi ipsi mortem accelerat, quod Deo Moses ascribit, Psalm. 90. v. 3. & præceptum violat: Non occides, tam te quam alium, Exod. 20. vers. 13. Ergò cum Ecclesia oremus:

Ach HERR vergib all unser Schuld/
Hilff / daß wir warten mit Gedult/
Bis unser Sündtein kompt herbey/
Auch unser Glaub sters wacker sey/
Dein Wort zu trauen festiglich/
Bis wir entschaffen seeliglich.

II. *Εὐδ' αὐατίας Magisterium.* Hanc nobis monstrat Simeon suo exemplo, dum moritur

Vid. Part.
3. p. 187. ab.

B. Vox ἀπολύειν in dicitur de morte Aaronis Num. 20. 29 v. 3

1. In

1. *In cruce.* Nam se servum, & Deum suum Dominum appellat. Servus autem Christi sine cruce & tribulatione esse non potest, Matth. 16. v. 24. Luc. 14. v. 27. In græco est vocabulum *δεδούτος*, quod patrem familiam significat, qui domus suæ curam habet, & domesticis suis imperare potest. Ejusmodi *δεδούτος* est Pater cælestis, cui omnes Creaturæ parent, Psalm. 148. v. 8. & imprimis ex hominibus ei serviunt, quos à mundo separavit, Ioh. 15. v. 19. & non solum in baptismo ad servitium suum destinavit, sed etiam in hunc finem redemit ex manu inimicorum suorum, ut servirent ipsi in justitia & sanctitate omnibus diebus vitæ suæ, Luc. 1. v. 74 75. hoc nomine gloriantur sancti, quod eo honore dignati sunt, Psalm. 116. v. 16. Sap. 9. v. 5.

Caveamus ergo à peccatis contra conscientiam, in quibus & per quæ Diabolo servitur, Ioh. 8. v. 34. nam mors impiorum pessima, Psalm. 34. v. 22. & hoc agamus, ut in servitio Dei semper in veniamur. Huic enim servire, regnare est. Et bene remunerat, qui ipsi serviunt, Pl. 61. v. 6. Crucem etiam, quam nobis imponit, patienter feramus, Sir. 2. vers. 1. & sequentibus, ita beatè tandem moriemur, & cum gaudio etiam resurgemus, pretiosa enim in conspectu Dei mors sanctorum ejus, Psalm. 116. v. 15.

2. *In pace.* Nam in pace, inquit, dimittis servum tuum. Ita si beatè mori velimus, in pace moriamur oportet

1. *cum Deo*, inter quem & nos peccatum dividit, Esa. 59. vers. 2. maceris illa intergerina tollenda est per pœnitentiam, ut reduniamur cum Deo, & gratiam consequamur. Hoc fit mediante Christo, qui est Princeps pacis, Es. 9. v. 6. & omnia reconciliavit pacificans per sanguinem in cruce

profusum, sive quæ in cælis, sive quæ in terris, Col. 1. vers. 20. qui hanc pacem habet, mortem non timet, quæ ipsi janua vitæ est, Ioh. 5. v. 24.

2. *Cum proximo.* Qui hunc non diligit, & dicit se diligere DEUM, mendax est, 1. Joh. 4. vers. 20. vide igitur, ne sol occidat super iracundiam tuam, Eph. 4. vers. 26. sed esto consentiens adversario tuo citò, dum es in via cum eo, Matth. 5. vers. 25. inquirere pacem & persequere eam, Psalm. 34. vers. 15. si possibile est, quod in te est, cum omnibus hominibus pacem habe, Roman. 12. vers. 18. qui enim vindicari vult, à Domino vindictam inveniet, & peccata illius servans servabit, relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata solventur, Sir. 28. v. 1. 2. 3.

Maximè igitur necessarium est, si beatè mori velimus, ut inimicitias, contentiones, æmulationes, rixas, dissensiones, &c. deponamus, siquidem opera carnis sunt, & qui talia agunt, regnum Dei non hæreditabunt, Gal. 5. v. 20. seqq.

3. *In fide*, qua fertur in Christum, & summopere lætatur, quod oculis suis salutare Dei videre sibi contigit. Hoc cum primis ad *εὐδαιμονίαν* pertinet. Nam extra Christum non est salus, Actor. 4. vers. 12. Quæ ergo vult beatè mori, & per mortem ad vitam transire, Christum fide apprehendant necesse est, ipse enim est Dux vitæ, Actor. 3. vers. 15. & verba quæ locutus est, sunt verba vitæ, Iohan. 6. vers. 68. Ergo sequitur hinc, quod is, qui sermonem ejus servaverit, mortem non videbit in æternum, Johan. 8. v. 51. Hæc est spiritualis visio, quæ fit per fidem, & ad salutem nobis sufficit. Beati enim qui non vident, & tamen credunt, Joh. 20. v. 29.

III. *Dulce refrigerium*, quo amaritudinem mortis subleuat. Id quærit in Christo, qui est

1. *Omnium Salvator*. In græco est σωτηριον, quæ vox magnam habet emphasin, & plus est quàm σωτης significat enim quasi fontem salutis, in quo DEUS omnes salutis suæ thesauros pro genere humano reposuit, ut ex ejus plenitudine omnes accipiamus, Johan.1. v.16. & hauriamus, Ef.12. vers.3. Desumpta est phrasîs ex Genes.49. v.18. Ef.52. vers.10. Cum ergò sit omnium Salvator, non est ut quisquam ab ejus merito se excludat. Natus est omni populo, Luc.2. v.10. vocavit ad se omnes, Matth.11. vers.28. mortuus est pro omnibus etiam pro pereuntibus, Roman.14. v.16. 1. Corinth.8. v.11. Ebr.6. v.4. seqq. 10. v.26. hinc ex te, inquit, perditio tua Israel, ex me autem salus, Of.13. v.9.

2. *Gentium illuminator*. Hoc imprimis ad nos pertinet, qui olim gentes eramus, & sedebamus in tenebris & umbra mortis, Matth.4. v.16. Sed Christus est lux illa vera, illuminans omnem hominem venien-

tem in hunc mundum, Johan.1. v.9. huic acceptum ferimus, quod à potestate tenebrarum liberati, & sortis sanctorum in lumine participes facti sumus, Col.1. v.13. ambulandum igitur in luce, ut filios lucis decet, ne tenebræ priores nos obruant, Joh.12. v.35. Luc.16. v.8.

3. *Israelitarum glorificator*. Nam Judæis salus, Joh.4. v.22. eorum est adoptio & gloria, & fœdera, & legis constitutio, & cultus, & promissiones, Roman.9. v.4. sed hæc omnis gloria Israelitarum jam nostra est, qui per fidem filii Abrahami facti sumus, Galat.3. vers.7. & proinde etiam regale sacerdotium, 1. Petr.2. v.9.10. Dei hæredes & cohæredes Christi, Roman.8. v.17. in novissimo die ad dextram CHRISTI collocabimur, & audiemus suavissimam vocem: Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis ab origine mundi paratum est, tunc ibimus in vitam æternam, Matth.25. vers.34.46. Hoc faxit
S. Trinitas, DEUS Pater, Filius
& Spiritus Sanctus
Amen.

In Die Sancti Matthiæ.

Evangelium Matth.11. v.25, 30.

Sicut figulus, quando facit opus super rotam, & vas aliquod ipsi non cadit ad sententiam, conversus aliud facit, sicut placet in oculis ejus: Ita nos omnes sumus in manu DEI, sicut lutum in manu figuli, Jerem.18. vers.3. seqq. Exemplum nobis suppeditat Historia Sancti Matthiæ, qui in locum Judæ proditoris, qui præ-

varicatus erat, & in locum suum abierat, per sortem electus & adoptatus est, Act.1. v.25.26.

De familia ejus è scripturis nihil constat, verisimile tamen est, fuisse ipsum è numero 70. discipulorum, antequam ad Apostolatam vocaretur, Luc.10. vers.1. In Festo Pentecostes Spiritu Sancto instructus
uuà

unâ cum reliquis Apostolis in universum mundum abiit, & Evangelium prædicavit magnâ constantiâ in Æthiopia, tandem in Judæam reversus jussu Pontificis lapidatus & decollatus est, ut Scriptores Ecclesiastici testantur.

Nos absque ambagibus ad prælectam pericopen properabimus, & duobus membris tractationem illam boni ordinis gratiâ includemus. Occurrit enim ponderanda

I. *Digna glorificatio.*

II. *Blanda invitatio.*

J.J.

EXEGESIS.

VERBUM DEI non ineptè comparatur semen, Luc. 8. vers. 11. quemadmodum enim semen sparsum in agro bono succre- scit, & partim centuplum, partim sexage- cuplum, partim trigecuplum fructum affert, Matth. 13. v. 23. Ita verbum Dei prædica- tum non revertitur vacuum, sed facit vo- luntatem Domini sui, & prosperabitur in his, ad quæ mittitur, Es. 55. v. 11.

Hujus rei veritatem perspicimus in ho- dierno Evangelio, ubi Christus pro felici cursu Evangelii sui gratiarum actionem in- stituit, quia ex relatione 70. discipulorum cognoverat, quod non solum prædicatio Evangelii à multis suscepta sit, verum etiam ad imperium & verbum suum in Christo nomine dæmonia ex obsessis recedere o- portuerit. Est enim verbum vitæ, Joh. 6. v. 68. & potentia ad salutem omni creden- ti, Rom. 1. v. 16.

Consideranda igitur hæc

L. *Ansa*, quâ Christus ad hanc gratia- rum actionem delapsus est. Nam in illo

tempore, inquit Evangelista, respondit Christus, & respicit his verbis ad actum præcedentem, relationem nimirum disci- pulorum, de felici, ut diximus, Evangelii successu, & monet nos hoc exemplo, quod pro accensa Evangelii luce, Deo potissi- mum gratias agere debeamus. Mundus hoc beneficium parvi æstimat, & vix in- venias de millibus unum, qui hoc nomine gratias Deo concinnat, plerique beatitudi- nis summam in rerum terrenarum abun- dantia collocat, Psalm. 44. vers. 15. Sed hæc fluxa sunt & caduca. Quare, sicut Christus omnium maximè lætabatur, & Patri suo gratias agebat pro felici Evan- gelii successu: Sic & nos ad gratiarum actio- nem præcipuè sumus devincti quando no- bis æternus Pater spiritualia sua dona com- municat, & novum subinde osium Evan- gelio aperit, ut multum crescat & fructifi- cet, Coloss. 4. vers. 2. 3. hoc est summum bonum, in quo vita æterna consistit, Jo- han. 17. vers. 3.

II. *Forma.* Nam exultans Spiritu, ut Lucas addit, Deum Patrem cœlestem glo- rificat. Quibus verbis innuitur, quo gra- tias suas promissit, nimirum

1. *Internè*, dum exultat Spiritu, omnia viscera quasi commoventur super hoc bo- no nuncio, & lætitiâ concipiunt: Ita quando gratias agere, vel etiam preces no- stras ad DEUM facere intendimus, videam- us, ut fiat cum exultatione Spiritus. Nam Deus est Spiritus, & qui ipsum ado- rare volunt, in Spiritu & veritate adorent necesse est, Johan. 4. vers. 24.

2. *Externè*, dum lætitiâ quam corde concepit, ore depromit, & Deum Patrem cœlestem glorificat: Ita nos quoque se- dem, quam iatus in corde fovemus, per

con-

confessionem oris demonstramus. Nam corde creditur ad justitiam, sed ore fit confessio ad salutem; Roman. 10. vers. 10. non etiam sufficit gratias corde concipere, sed oportet deponere tam privatim quam publicè, nec laudis ejus nos pudeat; Sirach. 51. vers. 37. multi sedent in templo magis muti quàm pisees, & operam suam non conferunt, quando hymni ecclesiastici, vel Psalmus aliquis in honorem Dei cantatur, præsertim mulieres, quæ vitio sibi verti metuunt, si clarâ voce cum tota Ecclesia laudes Dei prædicent. Sed perperam: si quidem ex abundantia cordis os loquitur, inquit Christus, Matth. 12. v. 34.

III. *Materia*, quæ duplex:

1. *Sapientum occocatio*. Per sapientes & prudentes intelliguntur omnes illi, qui mysteria Evangelii extra humani iudicii aleam longissimè posita, censuræ rationis subijciunt, & sic ipsam sapientiam iustificanti, Luc. 7. vers. 35. non enim est sapientia supernè descendens, sed terrena, sed animalis, sed dæmoniaca, Jac. 3. versicul. 15. Hinc fit, ut quibus voluntate antecedente veritatem Evangelii DEUS innotescere cupit, postea voluntate consequente, quæ antegressum Evangelii contemptum respicit, abscondat, ut per suam sapientiam DEUM in suam sapientia non cognoscant, 1. Corinth. 1. vers. 21. sed dum seipos sapientes putant, stulti fiunt in cogitationibus suis, Rom. 1. v. 21. 22.

Caveamus igitur, ne quis per insanam philosophiam nos depræderetur, Coloss. 2. vers. 8. & rationem nostram captivemus sub obsequium CHRISTI, 2. Corinth. 10. vers. 5. nam animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, 1. Corinth. 2. v. 14. hinc CHRISTUS beatos prædicat eos qui cre-

dunt, etiamsi non videant, Johan. 20. v. 29.

2. *Parvulorum illuminatio*. In græco est vox $\gamma\eta\tau\iota\sigma$, quæ stultum propriè sive infantem significat, qui ratione suâ per infirmitatem ætatis uti nondum potest. Hoc nomine simplices & rudes intelliguntur, qui mysteria Evangelii non ad rationis suæ trutinam examinant, sed humili assensione ad exemplum parvulorum simpliciter credunt, & libenter coram mundo stultescunt, ut coram DEO sapientes reddantur, 1. Corinth. 3. vers. 18. his revelantur mysteria regni cælestis, quia non contemnunt consilium DEI adversus semetipos, Lucæ 7. v. 30. sed simpliciter ei edunt instar Abrahæ contra spem in spem, tribuentes DEO gloriam, certâ persuasione conceptâ, quod re, quæ promissit, etiam præstare possit, Rom. 4. v. 21.

Glorientur igitur sapientes & prudentes de sapientiæ acumine, gloriabimus nos quod simplices & indocti rapiant cælum, & ipsi cum literis suis mergantur in infernum, ut Augustin. loquitur. Nom enim multi sapientes secundum carnem electi sunt, sed quæ stulta sunt elegit Dominus, ut sapientes confunderet, 1. Cor. 1. vers. 26. 27. imò ex ore infantium & lactentium perfecit sibi laudem, Psal. 8. v. 3.

IV. *Causa*, cur Evangelium suum absconderit sapientibus, & parvulis revelarit. Illa duplex ponitur:

1. *Dei beneplacitum*. Etiam Pater, inquit CHRISTUS, sic fuit bona tua voluntas. Calviniani ex his verbis absolutum suum decretum probare contendunt, quasi DEUS sapientibus hujus seculi salvificæ suæ doctrinæ notitiam pro mero absoluto voluntatis suæ beneplacito absconderit, ut in cæcitate sua æternum pereant, parvulis

lis verò ex eodem beneplacito revelaverit, ut in æternum salvi fiant. Sed sine fundamento. Scriptura enim de nullo alio quicquam novit beneplacito, quam quod in CHRISTO fundatur, & per Evangelium nobis revelatum est, Roman. 16. v. 27. 2. Corinth. 2. vers. 7. secundum quod beneplacuit ipsi per stultitiam prædicationis salvos facere credentes, 1. Corinth. 1. vers. 21. & vult omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire, 1. Tim. 2. v. 4.

Quia verò sapientes hujus seculi oblatam gratiam repudiant, & nolunt venire, Matthæi 22. vers. 5. seqq. 23. vers. 37. sibi impudent, quod DEUS postea tradit eos in sensum reprobum, & occæcat intelligentiam ipsorum, ut non fulgeat eis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, 2. Corinth. 4. v. 4. hæc sunt iusta Dei judicia, 2. Thes. sal. 2. v. 10.

2. *Christi repudium.* Omnia mihi tradita sunt à Patre, inquit CHRISTUS, & nemo novit filium, nisi Pater, & nemo novit Patrem, nisi filius & cui filius voluerit revelare. Hoc non credunt sapientes hujus seculi, sed scandalizantur, quando formam CHRISTI servilem intuentur, & cum Judæis dicunt. Nolumus hunc regnare super nos, Luc. 19. vers. 14. proinde ad salutarem DEI agnitionem pervenire nunquam possunt. Nemo enim DEUM vidit unquam, filius qui in sinu patris est, ipse enarravit nobis, Johan. 1. vers. 18. hinc Pater cœlestis de cœlo clamat, Matth. 3. vers. 17. hic est filius meus dilectus, in quo complacuit mihi, hunc audite.

Qui autem verba illius, quæ loquetur in nomine meo, non audiet, ego ultor existam, Deut. 18. v. 19.

Errant igitur Enthusiastæ, qui seposito verbo revelato raptus expectant. Nam ad legem & ad testimonium, Es. 8. vers. 20. Errant Judæi, Turcæ, Photiniani, &c. qui gloriantur se verum DEUM adotare, qui cœlum & terram creavit, sed CHRISTUM blasphemant, sine quo DEUS verus cognosci non potest, & proinde absque Deo sunt, in mundo, qui enim Filium negat, Patrem etiam non habet, 1. Johan. 2. v. 23. Errat denique Zwinglius, qui in expositione fidei ad Regem Christianissimum, Herculem, Theseum, Socratem, Aristidem, &c. cum CHRISTO, Habele, Enocho, Samuele, Elia, Davide, Petro, Paulo, aliisque Sanctis sub eodem prædicamento collocat & in fide mortuos, adeoque salutis æternæ participes factos esse contendit. Hoc falsum est, nemo enim novit Patrem, nisi Filius, & cui Filius voluerit revelare. Ergo extra Christum non est salus, Act. 4. vers. 12. in hunc qui non credit, damnatur, Marc. 16. v. 16. & ira Dei manet super ipsum, Johan. 3. v. 36.

De Secundo,

VIDIMUS gratiarum actionem, quam CHRISTUS ad Patrem cœlestem direxit, succedit *invitatio*, quæ certè suavissima est

I. *Respectu vocatorum*, quorum hæc describitur

1. *Quantitas.* Nam omnes vocat, absque Status, conditionis, personæ ac dignitatis respectu. Hæc nota universalitatis non patitur restrictionem, quam Calviniani hic iterum cudunt, dum per omnes homines

mines non singulos generum, sed generalitaxat singulorum intelligi solent, eos videlicet, qui absoluto Dei decreto ad vitam æternam electi sunt. Nam vocati à CHRISTO ita describuntur, quod laborent, & onerati sint. Jam verò omnes homines laborant, & peccati onere pressi sunt, 1. Reg. 8. vers. 46. Ergò omnes homines CHRISTUS ad se venire jubet, etiam renuentes, Proverb. 1. vers. 24. non respondentes, Es. 65. vers. 12. congregari nolentes, Matth. 23. vers. 37. In DEO igitur non est culpa, quod multi non refocillantur, ipse enim omnes vocat, & si venirent, omnes libenter refocillaret, sed quia aspernantur consilium Dei adversus semetipsos, Luc. 7. vers. 30. vocatio illa, quæ ex parte CHRISTI universalis est, ut multi sint vocati, & pauci electi, quod parabolæ de Cœna magna, Luc. 14. vers. 16. & nuptiis regis, Matth. 22. vers. 1. seqq. clarissimè demonstrant.

2. *Qualitas.* Nam, venite, inquit, omnes, qui laboratis, & onerati estis. Quibus verbis descriptio continetur miseræ & calamitatis humanæ, quæ tanquam onere gravissimo deprimuntur quasi, & in terram prosternuntur. Causa peccatum est, quæ per unum hominem in mundum introiit, & per peccatum mors, Roman. 5. vers. 12. Per mortem connotatur labor & dolor, quo vita nostra, si pretiosa est, tota obruitur, Psalm. 90. vers. 11. Huc pertinet querela Jobi, cap. 6. vers. 2. & Davidis, Psalm. 38. vers. 4. seqq. itemque Pauli, Roman. 7. v. 23. 24.

Hæc consideratio nobis esse potest

1. *Materia Collyrii.* Tanta enim naturæ nostræ corruptio lapsus Protopla-

storum insegura est, ut quamvis gravissimè & periculosissimè laboremus omnes, tamen hoc non animadvertamus, multò minus curemus, & ad Medicum properemus. Collyrio igitur opus est, Apoc. 3. vers. 18. ut perspiciamus miseram nostram conditionem, in quam per peccatum coniecti sumus. Hæc est maxima inter omnes disciplinas scientia, unde Augustinus quotidie orâsse legitur: Domine, da mihi nosse me & nosse te. Utrumque summopere necessarium est. Quantò magis enim in cognitione nostri proficimus, tantò propius ad Dei cognitionem pervenimus. Quid prodest tibi omnia scire, & te nescire? Ante ipso incipiat tua consideratio, in te finiat, tu tibi primus, tu ultimus esto. Non sis, sicut oculus, qui cum omnia videat, seipsum non videt, sed tecum semper habita. Considera, unde venis, & erubescet, ubi es, & ingemisce, quò vadis, & contremisce. Ita cognosces vilitatem tui, & proximum diliges, mundum contemnes, ad Deum evolabis, qui miseros respicit, & contritos corde, Es. 66. v. 2.

2. *Materia sursarii,* ut, quando sentimus peccatorum molem, quæ cervicibus nostris incumbit, sublevationem queramus, quæ in solo CHRISTO nobis parata est. Is est agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Johan. 1. vers. 29. & infirmitates nostras portavit, Es. 53. vers. 4. Hinc ad me inquit: Venite & properate omnes qui laboratis, & onerati estis, ad me, qui sum via, vita & veritas, Johan. 14. vers. 6. ad me, qui vitam & omnem abundantiam vobis suppedito, Johan. 10. vers. 11. ad me, qui factus sum vobis à Patre sapientia, & justitia, sanctificatio & redemptio, 1. Cor. 1. v. 30.

Pontificii ad Mariam aliosque Sanctos confugiunt, quando peccati onere gravantur, vel etiã propriis meritis emergere confidunt, sed frustra. Nam Abraham nescit nos, Israel non novit nos, Es. 64. v. 16. & si quæ facimus bona opera, nihil iisdem promereri possumus, sed fateri cogimur: Servi inutilis sumus, quæ debuimus facere, fecimus, Luc. 17. v. 10.

II. *Respectu pramiorum*, quorum duo Christus hic enumerat.

1. *Refocillatio*. Nam ego, inquit, reficiam vos. Quando aliquis sub onere jacet, & fatiscit miser, nihil magis desiderat, quàm opitulatorem, qui non solum onus humeris tollat, sed etiam manum jacenti porrigat, & fatiscientem reficiat. Nos omnes jacebamus depressi sub onere peccati: Sed Christus venit, & refecit nos, nam livore ejus sanati sumus, Es. 53. v. 5.

Hoc facit adhuc, quoties in absolutione penitentibus peccata remittit, & in sacra Cœna corpore & sanguine suo deficientes refecit, ut novas quasi vires recuperent, Es. 40. v. 31.

Si pungit te peccatorum stimulus, ut cum Davide curvus incedas, Psalm. 38. vers. 7. vel cum Caino desperationem mediteris, Genes. 4. v. 13. ad Christum veni, ille te reficiet, juxta promissionem, Es. 1. v. 18.

Horrorem tibi incutit leo rugiens, 1. Pet. 5. v. 8. ad Christum veni, ille est Leo de tribu Juda, qui vicit mundum & diabolum, Ioh. 16. v. 33. Apoc. 5. v. 5.

Transire cogeris per ignem & aquam, Psalm. 66. vers. 12. Christus tecum erit, Es. 43. vers. 2. & veluti torrem eruet te, Zach. 3. vers. 2.

Grabato affixus es, & diuturno morbo laboras, ut Bethesdanus ille, Iohan. 5. v. 5.

ad Christum veni, ille reficiet te, nam ipsius potentia in infirmitate perficitur, 2. Cor. 12. vers. 9.

Mors arcum suum intendit, & internecionem tibi minatur: Veni ad Christum, ille reficiet te, Amen, amen dico vobis, inquit ipse, si quis audit verbum meum, & credit in eum, qui misit me, in judicium non veniet, sed à morte ad vitam transibit, Iohan. 5. vers. 24.

2. *Informatio*. Tollite jugum meum super vos, inquit, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenientis requiem animabus vestris. Ubi duo confideranda veniunt:

1. *Lesio*, quam Preceptor ille discipulis suis discendam injungit. Illa triplex, agit enim

1. *De Crucis Calamitate*, quæ jugo comparatur

1. *Ratione impositionis*. Sicut enim agricola bobus suis jugum imponit: Ita Deus imponit fidelibus crucem, Psalm. 68. vers. 20. & sine ejus voluntate ne capillus quidem capitis nostri super terram cadere potest, Mat. 10. v. 30.

2. *Ratione conjunctionis*. Per jugum conjunguntur boves, ut pariter trahant, & laborent: Ita conjungimur nos per jugum Crucis Christo & reliquo Corpore Ecclesiæ. Hinc Lutherus: Qui vult esse Christianus, oportet etiam, ut sit Crucianus, alias Christi discipulus esse non potest, Luc. 14. vers. 27.

3. *Ratione probationis*. Per jugum boves probantur: Ita Christiani per crucem, 1. Petr. 1. v. 7.

4. *Ratione refrenationis*. Jugum refrenat ferociam & petulantiam taurorum: Ita Crux veterem Adamum mortificat cum omni-

mnibus concupiscentiis suis, 2. Cor. 4. v. 16.
1. Petr. 4. v. 1.

5. *Ratione excitationis.* Ut jugum in bo-
bus excitar avidum pabuli appetitum & de-
derium quietis: Ita crux procreat in nobis
amorem verbi. Nam vexatio dat intelle-
ctum, Es. 28. vers. 19 & desiderium transi-
tus ex hac miseriarum valle ad manentem
Civitatem, quæ in cælis est, Ebr. 13.
vers. 14.

6. *Ratione allevationis.* Quemadmodum
enim agricola jugum manibus suis aliquan-
do attollit, ne boum maxillæ nimis grauen-
tur, & pabulum iisdem offert, quo alantur,
& novas vites colligat: Ita Deus quando-
que crucem mitigat, ne omnino succumba-
mus, efficacesque consolationes adhibet,
quæ instar pabuli sunt, quo animæ nostræ
conservantur ad salutem, Psalm. 119.
vers. 92.

7. *Ratione liberationis.* Quando vespera
advenit, agricola jugum solvit, tauros de-
fessos in pascua demittit, & saturos in stabu-
lum deducit: Ita cælestis agricola circa
vitæ vesperam, in morte, nos omni cruce
exonerat, & tandem in stabulum æternæ
quietis perducet, ubi vox fletus & clamoris
non amplius audietur, Es. 65. v. 19. sed gau-
dium erit inenarrabile, quod nemo à nobis
tollerit æternum, Ioh. 16. v. 22.

Hæc est comparatio Crucis cum jugo,
quæ certè nos instigare debet, ut æquanimi-
ter suscipiamus & patienter feramus, quic-
quid nobis, DEO disponente, tribulationis
immittitur. Nam Dominus, qui jugum hoc
nobis imponit, fidelis est, & non finet nos
tentari supra id, quod possumus, sed præstat
unà cum tentatione etiam evasione, ut
sufferre possimus, 1. Cor. 10. v. 13.

2. *De addiscenda lenitate.* Nam, discite
à me, inquit, ὅτι ἡπάσθημι, quia mitis sum.
Commendatur his verbis mansuetudo, quæ,
teste Hieronymo, omnia æquanimiter sus-
tinet, non irritat, nec irritatur, non nocet,
nec nocere cogitat. Hæc virtute Christus
mirum quantum excelluit, 1. Petr. 2. vers. 23.
unde ovi comparatur, quæ obmutescit co-
ram tondente, nec os suum aperit, Es. 53.
vers. 7. Ita nobis exemplum reliquit, ut se-
queremur vestigia ejus, 1. Petr. 2. vers. 21.
& cum omni mansuetudine ambulemus,
Ephes. 4. vers. 2. non reddentes malum pro
malo, aut convitium pro convitio, sed con-
tra benedicamus, 1. Petr. 3. v. 8. 9. Requirit
hoc Christiana Charitas, 1. Cor. 13. vers. 4.
5. 6. & qui juxta hanc regulam carnem fre-
nat, magni est intellectus, qui autem im-
patiens est, stultitiam suam exalrat, Prov.
14. v. 29. Hinc Christus: Beati mites, quo-
niam terram hæreditabunt, Matth. 5.
vers. 5.

3. *De imitanda humilitate.* Hæc iterum
pulcherrima & necessaria virtus est, quam
suo exemplo Christus nobis commendavit
per totam vitam, dum parentibus subditus
fuit, Luc. 2. vers. 51. dum discipulis pedes
lavit, Iohan. 13. vers. 14. 15. dum Patri obe-
diens fuit usque ad mortem, mortem autem
crucis, Phil. 2. vers. 5. seqq. & talis affectus
debet esse in omnibus Christianis, ut humi-
liant se sub potenti manu Dei, si tandem suo
tempore exaltati velint, 1. Petr. 5. v. 6.

Stella in firmamento modica est in appa-
rentia, sed, si Mathematicis credimus, ter-
ram etiam magnitudine sua superat: Ita hu-
milis parvus est in terra, & contemptibilis
apparet, sed apud Deum magnus est & acce-
ptus, Ps. 113. v. 6. Sir. 3. v. 19. 20. modò hu-
militas illa non sit fictitia, sed in corde ra-
dicetur,

dicetur, quod Deus aspicit, 1. Sam. 16. vers. 7.

II. *Impulso*, quæ nobis ad lectionem illam addiscendam quasi calcem addere debet. Illa duplex hæc ponitur:

1. *Requies suavitas*. Nam invenietis requiem, inquit Christus animabus vestris. Hæc requies provenit ex bona conscientia, quam sibi comparat is, qui mansuetus est, & nemini injuriam facit, sed mavult offendi, quam offendere, unde non solum tranquillius vivit quam hi, qui asperi & elati sunt, & ubique summum suum jus tueri volunt, sed etiam promissionem habet, quod benedictionem hereditare debet, 1. Petr. 3. v. 9.

2. *Operis facilitas*. Nam jugum meum suave est, inquit Christus, & onus meum

leve. Svave respectu futuræ compensationis, 2. Cor. 4. v. 17. leve autem

1. *Respectu collationis*, quia promeriti eramus æternam condemnationem, sed castigat nos Dominus parùm, & e una cum mundo percamus, 1. Cor. 11. v. 32.

2. *Ratione sanctificationis*, quæ per crucem Christi facta est, ut diligentibus Deum omnia deinceps in bonum operentur, Roman. 8. v. 28.

3. *Ratione confortationis*, quam Christus per Spiritum sanctum nobis sub cruce communit, ne succumbamus, sed tandem vincamus, & triumphemus, unde Paracletus vocatur, Iohan. 16. vers. 7. Hoc operetur in nobis Deus Deorum, super omnia benedictus in secula,
Amen.

In Feria Annunciationis.

Evangelium Luc. 1. v. 26. 38.

DE Abrahamo legimus, Gen. 24. v. 1. seqq. quod servum suum Eleazarum in Mesopotamiam ablegaverit, ut filio suo Isaaco uxorem ibi quæreret, quam ille Commissionem eâ, quâ par erat, diligentia & fidelitate expedit. Nam Rebeccam offendit, quæ erat puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro, nec repugnabat ipsius petito, sed à parentibus interrogata, num velit ire cum homine isto statim annuebat, & dicebat: Vadam. Hæc figura hodie completa est. Nam in prælecta pericope audiemus, quomodo Pater æternus servum suum primum, Gabrielem Archangelum emisit, ut Filio suo Spon-

sam, imò Matrem, quæreret, qui, veniens in Civitatem Nazareth, Mariam virginem compellat, & quod in mandatis habet, ipsi exponit, nec refragatur illa, sed in vera humilitate obsequium suum contestatur, inquit: Ecce, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Nos ipsam historiam ad manus sumemus, quæ in duas partes dividi potest, ut sunt:

1. *Angelica legatio.*
- II. *Humillima acceptatio.*

J. J.

EXEGESIS.

RECTÈ dixerunt Veteres, plus esse, reparare

rare mundum perditum, quam creare nondum existentem. Deus enim verbo creavit omnia, *es fostete Jhn nur ein Wort / sed Filio redemit hominem, da fostete es Jhn seinen Sohn.* Hujus tam pretiosi beneficii initium factum est hodierno die, quo ad redimendum genus humanum. Pater æternus misit Filium suum, *verboque ex yovainos, Galat. 4. vers. 4.* nimirum ex Maria virgine, contra naturæ cursum, sicut olim virga Aaronica divino miraculo in una nocte germinavit, floruit, & fructus amygdalinos produxit, Numer. 17. v. 8. Id patet ex legatione, cujus in prælecta pericope describitur.

I. *Tempus*, quando facta, nempe mense sexto, à tempore, quo conceptus fuit Iohannes Baptista, ut series historiae ostendit. Iohannes debebat esse CHRISTI prodromus, & sicut Lucifer Solem orientem præcedit; Ita quoque CHRISTUM, Solem justitiæ, præcedere debebat. Hinc æquum erat, ut conceptio Iohannis etiam conceptionem Christi præcederet. Incidit ergò Conceptio Iohannis Baptistæ in mensis Septembris diem 23. Conceptio Christi autem in mensis Martii diem 25. quo tempore omnia solent revirescere, quæ sub hyeme quasi emortua fuerunt Psalm. 104. vers. 30.

Hoc non sine causa factum est. Sicut enim Iohannis Conceptio in Autumnum incidit, quo annus ad finem tendit, quia vetus Test. concludere debebat, siquidem Lex & Prophetæ usque ad Iohannem, Matth. 11. vers. 13. Ita Christus in Vere conceptus est, quia erat vir ille, cujus nomen Zemach, sub quo omnia germinare ceperunt, Zachar. 6. vers. 12. dum tristem naturæ nostræ hyemem sua conceptione & incarnatione in læ-

tam Veris amenitatem transmavit, ut cum Sponsa CHRISTI canere possimus, Cantic. vers. 11. Hyems transit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra.

Videmus hinc, veracem esse Deum in promissionibus suis, & non auferre, quod interdum certis de causis aliquamdiu differre solet, Habac. 2. vers. 3. Confidentes Deo intelligent Veritatem, Sap. 3. vers. 9. & non confundentur, Ps. 25. v. 4.

II. *Legatus*, qui describitur

1. *Ratione nominis*, vocatur enim Gabriel, is nimirum, qui olim Danieli Prophetæ apparuerat, & tempus Messiaæ determinaverat, Dan. 9. vers. 21. Unde appareret, Angelos non solum esse administratores Spiritus, Ebr. 1. vers. 14. sed & desiderate in ea prospicere, quæ per ministerium Evangelii nobis annunciantur, 1. Pet. 1. vers. 12. Exultate, vos mei, si nemo est, qui vos curet, è potentibus huius sæculi, angelos habetis potentes, illos Cœli Spiritus, quibus curæ cordique estis, Psalm. 34. vers. 8. Cavete igitur à peccatis, quibus abiguntur angeli & pietati studete, ut gaudendi materiam ipsis præbeat, Luc. 15. vers. 10.

2. *Ratione muneris*. Nam à Deo mittitur tanquam legatus cœlestis, & quidem ex ordine Archangelorum, qui ipsi à latere astant, & mandata ejus velociter expediunt, Psalm. 103. vers. 20. Diabolus, qui primos parentes seduxit, & totum genus humanum in peccatum & mortem præcipitavit, non fuit missus à Deo, sed venit à seipso, & locutus est ex proprio, Iohan. 8. v. 44. sed bonus angelus, qui Messiaæ Redemptoris Conceptionem hodie annunciat, à Deo mittitur. Unde liquet, quod non sit

fit causa perditionis, sed author & inventor sempiternae redemptionis, Ebr. 9. v. 12. Ofij. v. 14.

III. *Locus*, qui describitur

1. *Generatim*. Nam missus est, inquit Lucas, in Civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Sita fuit hæc urbs in tribu Zabulon, trium dierum itinere ab Hierosolyima, & adeo contemptu habitata est tempore CHRISTI, ut Nathanael dicere non vereatur: Quid boni ex Nazareth descendere potest? Ioh. 1. vers. 46. aliàs florem vel surculum denotat.

Quod igitur CHRISTUS in hoc loco concipi voluit, eo ipso ostendit, fore se humilitatis Doctorem, Matth. 11. v. 29. qui humilia respicit, Ps. 113. vers. 6. & germen illud justum, quod Davidi promissum est, Jerem. 33. vers. 15. & spiritualementem vigorem & fertilitatem nobis, qui per naturam sumus aridæ & steriles arbores, suâ conceptione afferre debebat, Joh. 15. v. 2.

2. *Speciatim*. Nam ad ædes Mariæ tendit, quæ in illa Civitate habitabat, & describitur hæc

1. *Ab adjuncto nomine*, dum Maria dicitur, quod nomen ab amaritudine originem trahit, & ἀμνηστικὸς denotat, quod Ecclesia in hac vita amaram experiatur sortem, cum tamen spiritualia mystici corporis Christi membra quotidie generet, Apocal. 12. v. 2. Sed quemadmodum Israelitæ in Mara aquam inveniebant quidem, sed quæ tam erat amara, ut bibere illam non possent, dum Moyses ex jussu Dei arborem immitteret, cujus operatione dulcescebat, Exod. 15. vers. 23. seqq. Ita Christus arbor vitæ est, quæ in Mariam se demisit, & omnes tribulationes nostras dulcora-

vit, ut diligentibus Deum nocere non possint, sed in bonum operentur, Roman. 8. vers. 28.

2. *A vitæ genere*. Fuit enim

Primo *Virgo illibata*. Ita prædictum erat Ebr. 7. v. 14. Hinc dicitur semen mulieris, non viri, Genes. 3. v. 15. Id quod typo portæ clausæ, Ezech. 44. vers. 2. & lapidis absque manu revulsi, Dan. 2. v. 34. B. Patres præfiguratum volunt.

Secundo *Virgo desponsata*, Iosepho nimirum, qui faber erat lignarius, sed nondum ipsam in domum deduxerat, multò minus cognoverat, Matthæi. 1. vers. 8. Hoc factum est in honorem Conjugii, ut nasceretur Christus non quidem ex conjugio, sed tamen in conjugio, adeoque tam virginitas, quàm matrimonium, contra hereticos, alteri istorum detrahentes, honoraretur, quam rationem Basilius annotat. Factum etiam est ob certam virginitatis notitiam, ut Maria haberet virginitatis suæ custodem & testem, quod Ambrosio placeat. Factum denique, quia Christus, Ecclesiæ Sponsus, omne opus salutis operaturus fuerat in ligno crucis. Hinc talem matrem elegit, quæ fabro lignario desponsata erat. Ita non datur ulla circa hanc materiam circumstantia, quæ consolationem aliquam nobis suppeditare non possit, siquidem omnia, quæ scripta sunt, in hunc finem scripta sunt, Rom. 15. v. 4.

3. *A regia stirpe*. Fuit enim ex familia Davidis, quod ex eo colligitur, quia Iosepho ex domo Davidis oriundo desponsata est. Juxta legem enim Conjuges ex eodem genere & eadem cognationis catena prognatos esse oportebat, Num. 36. vers. 6. sed illa familia tum humiliata & ad pauperatatem redacta erat, nihilominus ex

radice Iesse surculus ille repullulat, Es. 11. v. 1. 53. v. 2. Hoc promissum erat Davidi, 2. Sam. 7. v. 12. Pl. 89. vers. 4. 5. Notetur contra Judæos, qui Christo honorem Messiae denegant, cum tamen omnes notæ, quibus Messias in Scripturis depingitur, in ipso concurrant. Ita in meridie cœcutiunt, & quia alium Messiam expectant, dolores sibi ipsis multiplicant, Pl. 16. v. 4.

IV. *Effectus*, qui describitur

1. *Ratione modi*, quomodo legationem suam deposuerit, nimirum

1. *Amicè salutando*. Nam, Ave, inquit, gratiosa, Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres. In Græco est *καταλιπέν*, du *Begnadigete* / die du *Gnade bey GOTT* *Erlangen* hast / nimirum in CHRISTO, in quo Deus Pater *ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς*, charos sive gratiosos nos reddidit, Ephes. 1. vers. 6. quemadmodum etiam benedicta dicitur inter mulieres propter conceptionem benedicti seminis, in quo omnes populi benedicendi erant, Genes. 22. vers. 18.

Pontificii angelicam hanc salutationem mutarunt in precationem: Sed perperam, cum nec definitio precationis, nec ejusdem necessaria requisita eidem competant. Oratio est locutio apud Deum, inquit Augustinus, quâ vel petimus aliquid à DEO, vel gratias eidem agimus, unde genuina, adeoque essentialia, ejusdem membra enumerantur, obsecratio, oratio, postulatio, gratiarum actio, 1. Tim. 2. v. 1. sed ave hoc angelicum non est ad DEUM, sed ad Mariam locutio, non obsecratio, non oratio, non postulatio, non gratiarum actio, sed nuda & mera salutio. Ergo horrendam Pontificii committunt

Mariolatram, quando hanc salutationem quotidie repetunt, addentes: Benedictus fructus ventris tui, Jesus CHRISTUS. Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis, Amen. Hinc Epiphanius: Quis Prophetarum præcepit hominem adorari, nedum mulierem? Sit in honore Maria, Pater, Filius & Spiritus sanctus adoretur, Mariam nemo adoret. Hic honor soli Deo debetur, El. 42. vers. 8.

2. *Metum propulsando*. Postquam enim conspectu & salutatione Angeli in cælesti gloria apparentis Maria perterrefacta cogitaret apud seipsam: Qualis hæc est salutio? Angelus ipsam erigit, dicens: Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Unde apparet, omnem nostram dignitatem, excellentiam & salutem è mera & sola gratia divina dependere Eph. 1. v. 4. 5. 6. 2. Timoth. 1. vers. 9. Ephes. 2. vers. 8. Tit. 3. vers. 4. 5. 6. si verò ex gratia, jam non ex meritis nostris præparatoriis, Roman. 11. v. 6. Et quid, quæso, operibus nostris vel antevertere vel præmereri possemus? Sunt servorum inutilium debita, Luc. 17. vers. 10. sunt in perfectissimis imperfecta, Roman. 7. vers. 21. sunt in sanctissimis multis vitiis contaminata, Esa. 64. v. 6. hinc detrimenta à Paulo & stercore appellantur, Philip. 3. vers. 8.

Omnem igitur in hac gratia & misericordia divina spem & consolationem ponamus. Terreat vita quantum velit. Tremorem incutiat peccatorum conscientia quantum possit. Ne metuas peccator, invenisti gratiam apud Deum. Nam justificati fidè pacem habemus apud Deum per Dominum nostrum Jesum Christum, Rom. 5. vers. 1.

Yy

2. Ratio-

2. *Ratione scopi.* Nam ecce, pergit Angelus, concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus JESUM; Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit ei Dominus DEUS sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Hisce verbis satis perspicuè exponit Angelus, quæ expedienda ipsi divinitus injuncta erant, & pulcherrimam nobis descriptionem suppeditat, quâ tota de Christo doctrina nervosè comprehenditur:

1. *Persona sublimitas:* Duæ enim naturæ exprimentur, quæ personam Christi constituent:

1. *Humana,* dum angelus ad Mariam ait: Concipies in utero, & paries filium. Item paulò post: Sanctum quod ex te nafectur. Unde sequitur, quod CHRISTUS verè in utero Mariæ ex massa sanguinea sive carnea conceptus, in eadem formatus, per menses novem gestatus, & tandem in lucem editus sit: Quemadmodum enim pueri habent carnem & sanguinem: Ita (*παραπλησίως*) particeps eorundem ipse factus est, Ebr. 2. vers. 14. quod probè notandum contra Valentinianos & hodiernos Antibaptistas, qui filium Dei carnem suam de cælo detulisse somniant. Sed hîc Angelus expressè ait, quod in Maria, & ex Maria conceptio Christi fieri debeat.

In hoc articulo salutis nostræ fundamentum consistit, quod Diabolus humanitatem CHRISTI impugnans uno impetu concutere satagit. Per lapsum redacti eramus sub potestate tenebrarum, Col. 1. vers. 13. Filius Dei autem eo sine descendit de cælo, & carnem humanam assumpsit, ut in illa & per illam caput inferna-

lis serpentis contereret, & naturam nostram liberaret. Sicut enim piscator capturus pisces hamum abscondit: Ita filius Dei fragilem nostram carnem induit, inque ea divinitatem suam quasi occultavit. Diabolus animadvertens Christi propositum, quod ipsi caput contere, & regnum ejus destruere vellet, cogitat: Facili negotio hunc deglutiam, homo mortalis est. Sed postea sensit hamum sub fragilitate assumptæ carnis absconditum, qui adhuc in palato ipsius hæret, ut piis amplius nocere non possit. Nam victus est, Johan. 16. vers. 11. amisit potestatem, Hebr. 2. vers. 14. CHRISTUS opera ejus destruxit, 1. Johan. 3. vers. 8. & omnes principatus infernales in triumphum adduxit, Coloss. 2. vers. 15.

2. *Divina.* Nam hîc erit magnus, inquit porrò angelus & filius altissimi vocabitur. Unde sequitur ex natura relatorum, quod Deus altissimus sit ejus pater, ex quo Judæi verè ipsum se patri æqualem facere colligebant, Johann. 5. vers. 18. & Christus dicitur proprius DEI filius, Romanor. 8. vers. 32. Ergò verus Deus est, & vita æterna, 1. Johan. 5. vers. 20. Imò Deus benedictus in secula, Roman. 9. v. 5.

Hæ duæ naturæ ita unitæ sunt, ut idem sit filius Dei & filius hominis, idem filius Mariæ & filius altissimi. Non enim sunt duæ personæ, sicut duæ sunt naturæ, sed unus est Dominus Jesus Christus, 1. Cor. 8. v. 6. & unus mediator *θεάνθρωπος*, 1. Timoth. 25. v. 5.

Tali Messia opus habebamus. Siquidem nudus homo æternam redemptionem invenire, & à potestate peccati & Diaboli genus humanum redimere nunquam potuisset, Psalm. 49. v. 8. 9.

II. *Officii dignitas*, quod duplex hinc describitur

1. *Sacerdotale*, quo alludit angelus nomine JESU. JESUS enim Salvatorem significat, Matth. 1. v. 21. hoc officium fideliter administravit, dum se ipsum Patri obtulit in odorem bonæ fragrantia, Ezech. 5. vers. 2. & unica illâ oblatione consummavit justificandos in æternum, Ebr. 10. v. 12. 14. quin etiam adhuc hodie pro nobis apud Patrem intercedit, quando Satanas accusat nos, 1. Johan. 2. v. 1. Apoc. 12. v. 10. Roman. 8. v. 43.

2. *Regale*. Hoc consistit in gubernatione Ecclesiæ, & super omnes se extendit, qui fidei Jacob sunt, Roman. 9. vers. 8. non est de hoc mundo, Joh. 18. v. 36. Errant igitur Judæi, quando talem Messiam præstolantur, qui more terrenorum Monarcharum dominaturus sit in mundo. Ita non describitur Messias in sacris literis, sed tanquam Rex pauper, Zachar. 9. vers. 9. conremtu, ignominia, plagis, verberibus, vulneribus, morte, crucifixione multandus, cruciandus, occidendus, sepeliendus, Esa. 53. vers. 3. Ps. 22. vers. 17. 18. Dan. 9. vers. 26. zach. 12. vers. 10. hinc cum populus ipsum in Regem vellet eligere, fugit in montem, Joh. 6. v. 15. quia venerat ministrare, non ministrari, Matth. 20. v. 28. interim Rex est spiritualis, qui Ecclesiam defendit contra omnes portas inferorum, Matth. 16. v. 18.

De Secundo.

Vidimus legationem, videbimus etiam *acceptationem*, ubi tria potissimum considerata occurrunt:

I. *Mariæ percontatio*. Nam quomodo erit istud, inquit, quoniam virum non

cognovi. Sed quomodo illud non procedit ex incredulitate, ut Nicodemus hoc ipso articulum de regeneratione impugnabat, Johan. 3. vers. 4. sed ex docilitate, ut voluntatem Dei plenius cognosceret, & fidem suam confirmaret. Hoc exemplum nos quoque imitari debemus, quando ex ore angeli, id est, pastoris nostri aliquid audimus, quod non intelligimus, ut queramus, quomodo res se habeat, cum Berthoënsibus, Actor. 17. versic. 11. & si fundamentum habet in sacris literis, non vocemus in dubium, aut plane inficiemur, quamvis ratione penetrare non possumus, sed Deo cum Abrahamo gloriam demus, & simpliciter credamus. Beati enim qui non vident, & tamen credunt, Johan. 20. vers. 29.

II. *Angelica declaratio*, quâ

1. *Modum explicat*. Nam Spiritus Sanctus, inquit, superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, quapropter & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius DEI. Ubi tria potissimum consideratione digna sunt. Denominatur enim

1. *Causa principalis*, quæ est Spiritus Sanctus. Quamvis enim incarnatio certo modo sit opus SS. Trinitatis, sicut hoc loco mentio fit altissimi, id est, Dei Patris, itemque virtutis altissimi, id est, Filii, qui vocatur Dei virtus, 1. Corinth. 1. v. 24. & Spiritus Sanctus, tamen peculiari ratione Spiritui Sancto tribuitur, qui est Spiritus sanctificationis, Rom. 1. v. 4. & guttulas sanguinis in Maria virgine ita sanctificavit, ut fructus ventris ejus esset sanctus, impollutus, à peccatoribus segregatus, Ebr. 7. v. 26.

2. *Modus Supernaturalis*, qui exprimitur

1. *Per Superventionem.* Primum hominem formavit Deus ex limo terræ, Evam ex costa mariti, postea instituit conjugium per quod genus humanum propagaretur, sed in hac conceptione creat novum, Ier. 31. v. 22. ut ex Spir. S. operatione Maria concipiat, unde quod in ea natum est, de Sp. S. esse dicitur, Matth. 1. v. 20. Oremus igitur Spiritum S. ut in nos quoque veniat, & cor novum in nobis creet, Psalm. 51. vers. 12. tunc fecundi erimus in bonis operibus, Col. 1. vers. 10.

2. *Per inumbrationem.* Virtus altissimi, inquit angelus, obumbrabit tibi. In græco est verbum ἐπινοιάζειν, quod Exod. 40. v. 34. de nube, quæ obumbravit tabernaculum fœderis, & Num. 9. v. 16. de columna nubis in deserto usurpatur. Quemadmodum igitur Deus in V. T. non apparuit in nuda sua majestate, sed in nube quæ fuit instar cujusdam umbraculi, sine quo Israelitæ præsentiam ipsius ferre non potuissent: Ita virtus altissimi obumbravit Mariam, id est, Filius Dei, qui est virtus altissimi, veste humani corporis se induit, ut gloria divinæ majestatis hæc nube quasi interciperetur, Deum enim in sua majestate nemo videre potest, Exod. 33. vers. 20. Quando igitur de conceptione Christi cogitamus aut disputamus, semper intra cancellos S. Scripturæ nos contineamus, & meminerimus, nubem esse interpositam, quam perumpere non licet. Scrutator enim majestatis opprimeretur à gloria, Prov. 25. v. 27.

Præbet etiam nobis insignem consolationem. Deus est ignis consumens, Deut. 4. v. 24. Ebr. 12. v. 29. sed filius Dei incarnatus præstat nobis umbraculum, ne ab igne iræ divinæ absumamur. Primi nostri parentes post commissum peccatum sub arboribus

fese abscondebant, sed non poterant occultari, Deus illos protraxit, Gen. 3. v. 8. seqq. qui ab igne iræ divinæ se abscondere cupit, ad hoc umbraculum confugiat, sub eo tutus esse poterit, Christus enim à futura ira nos liberavit, 1. Thessal. 1. v. 10.

3. *Effectus singularis,* de quo Angelus: Sanctum quod ex te nascetur, filius Dei vocabitur. Quia enim super Mariam venit Spirit. Sanct. & illam obumbravit altissimi virtus, hinc peccati propagatio impedita & quod natum est ex Maria verè sanctum vel sanctum fuit, ut quidem ab angelo vocatur.

Hoc nostri causâ factum est. Omnes post lapsum in peccatis concipimur, Psalm. 51. vers. 7. & caro de carne nascimur, Iohan. 3. v. 6. sed ab hac conceptionis nostræ impuritate liberavit nos Christus sanctissimus sua conceptione, quia per eam nobis promeruit, ne peccatum originale, in quo concipimur, nobis imputetur, Rom. 8. vers. 1.

II. *Dicta roborat.* Quia enim res erat magni momenti, cujus exemplum in tota rerum natura hæctenus nullum extiterat, duplici argumento confirmat angelus, quod jam dixerat:

1. *Exempli evidentiâ.* Atque ecce, inquit, Elisabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis sextus est illi, quæ dicebatur sterilis, quasi dicat, Si Elisabetha sterilis hæctenus in senectute sua concepit ex Dei dispositione, quidni tu quoque conciperes per Spiritus Sancti operationem, qui ad naturam non est alligatus, sed ὑπερ ἐκπαγιάειν facere potest, ultra id quod perimus & intelligimus, Eph. 3. v. 20.

Ex hoc exemplo liquet, quantum possit bene-

benedictio : Sicut enim habet clavem cœli , Deut. 28. vers. 8. Mal. 3. vers. 10. & clavem sepulchrorum , Ezech. 37. v. 12. ita etiam habet clavem uteri materni , & potest claudere , potest etiam aperire , quando ipsi visum est , ut docent exempla Saræ , Gen. 16. v. 2. 21. vers. 2. 3. Rebecca , Gen. 25. vers. 21. Rachelis , Gen. 30. vers. 22. Hannæ , 1. Sam. 1. vers. 2. 20. hinc deprædicatur Psalm. 113. vers. 9. quod sit Dominus , qui sterilem faciat habitare in domo matrem filiorum letantem. Nam Domini hereditas filii , merces fructus ventris , Psalm. 127. vers. 3.

2. *Dei omnipotentia.* Apud Deum non impossibile erit omne verbum. Confirmatur dictis , Gen. 17. v. 1. Ier. 32. vers. 17. Zach. 8. v. 6.

Qua fronte igitur disputat Petrus Martyr : Nulla vi fieri posse , ut res creata sit ubique. Et Mompelgardenses : Deum efficere non posse , ut corpus Christi uno eodemque tempore pluribus locis essentialiter præsens sit ? Apud Deum non est impossibile ullum verbum. Quicquid ergo promittit in verbo , præstare potest , etiam si nobis propter apparentem contradictionem impossibile videatur. Non enim est sicut homo Num. 23. vers. 19. sed quicquid vult potest in cœlo & in terra , Pl. 135. vers. 6.

3. *Eventus designatio.* Subjungit Evangelista. Maria autem dixit : Ecce ancilla Domini , fiat mihi secundum verbum tuum.

Præbet nobis hoc epiphonemate.

1. *Exemplum humilitatis.* Audiverat ex angelo , quod mater filii Dei futura esset. At summa ista dignitate non insolescit , sed ad pedes Domini se humillimè projecit , &

ecce , inquit , ancilla Domini. Ita non superbiamus propter dona nobis collata , sed in humilitate ambulemus. Nam superbis Deus resistit , humilibus verò dat gratiam , 1. Pet. 5. v. 5.

Dictum hoc imprimis sibi putent matronæ & virgines hodiernæ , quas præ aliis superbiæ lepra , ex aviæ suæ contagio ita occupavit , ut in profapia , divitiis , pulchritudine , &c. nimis confidant , & si quando pronubus Angelus Gabriel honestas matrimonii conditiones ipsis offerat , contemnunt omnia alto supercilio , ibi non est , qui ipsis par aut idoneus videatur , vix invenias , quæ cum Maria dicat : Ecce ancilla Domini : fiat mihi secundum verbum tuum : Sed hoc ipso Dei vindictam sibi attrahunt , ut postea vel innuptæ moriantur : vel tales fortiantur viros , qui verberibus ipsas prohe excipiunt , aut bonis dilapidatis in militiam abeunt , ut exempla testantur. Nam superbia præcedit ruinam , Prov. 16. vers. 18.

2. *Exemplum fidelitatis.* Non disputat cum Angelo , sed piâ simplicitate in verbis ejus acquiescit , & hoc unum ingeminat : Fiat mihi secundum verbum tuum. Acquiescamus & nos in verbis Domini , & citra scrupulosas rationis nostræ sophisticaiones pia simplicitate , quod in verbo suo Deus nobis credendum proponit & præcipit , credamus. Nam animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei , 1. Cor. 2. vers. 14. fide autem penetramus cœlorum secreta & fidei mysteria , licet in ænigmate , quo contenti esse debemus , dum cessabit quod ex parte est , & perfectum succedet , 1. Cor. 13. vers. 10. ad quam perfectionem nos deducat Christus Jesus ,

Amen.

Y y 3

In Die

In Die Philippi & Jacobi.

Evangelium Iohan. 14. vers. 1. 14.

Celebrat hodie S. mater Ecclesia memoriam annuam beatorum Apostolorum, Philippi & Jacobi, quos dum contemtor, duas illas tubas argenteas malleatione productas, quas in castris dissolvendis Hebræi clangebant, videre mihi videor, Num. 10. v. 2. seqq. Quis enim neget duos hosce viros ob prædicationis suæ clangorem & sonitum quasi duas Evangelicas in Ecclesiæ castris fuisse tubas, sed tubas argenteas, id est, viros virtutibus ornatos, & sub incude patientiæ, tribulationum & persecutionum malleo ita efformatos, ut nullum Periculum ab amore Christi divellere ipsos potuerit, sed vicerunt per sanguinem agni, & per verbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem, Apoc. 12. v. 11.

Philippum quod attinet, ex Bethsaida oriundus fuit cum Petro & Andrea, Joh. 1. v. 44. & piscatoriam exercuit, Joh. 21. v. 2. quomodo ad Apostolatam devenerit, & Nathanaelem etiam Christo adduxerit, Johannes recenset, c. 1. v. 43. 46. 47. aliàs mentio ejus sæpe fit in Evangelica historia, Johan. 6. vers. 7. 12. vers. 21. 14. v. 8. 9. post ascensionem Christi dicitur prædicasse Evangelium in Phrygia, Scythia, Æthiopia, & Hierapoli, cum primis Ebionitas veram Christi divinitatem impugnantes masculè refutasse. Miraculis etiam clarus fuit. Dracōnem enecavit, multos morbos curavit, tres mortuos excitavit. &c. Tandem crucifixus & in cruce lapidatus est, Anno Christi 53.

Eandem sortem Jacobus etiam expertus est, qui ad differentiam Jacobi majoris filii Zebedæi, & fratris Johannis Evangelistæ, Matth. 4. vers. 21. Jacobus minor appellari consuevit, filius nimirum Alphæi, Matth. 10. v. 3. Marc. 3. v. 18. Luc. 6. v. 15. Act. 1. v. 13. aliàs Christi frater appellatur, Gal. 1. v. 19. quia ex Cleopha Mariæ virginis Deiparæ sorore natus esse creditur, adeoq; consobrinus Christi fuit, qui more hebræorum fratres nominari solent, Matt. 13. v. 55. Marc. 6. v. 3.

De vocatione ejus ad Apostolatam nihil habetur in sacris literis. Interim reliquis Apostolis legitimè, vocatis & Spiritu S. ac igne in die Pentecostes, baptizatis expressè annumeratur, Act. 1. vers. 13. post ascensionem Christi in caelos Hierosolymis Evangelium præcipuè docuit, & primus ab Apostolis Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ constitutus, triginta cum annis fideliter ac feliciter gubernavit. Fuit vir magnæ autoritatis, qui in primo Apostolorum concilio Hierosolymis celebrato cum Petro primas habuit, Act. 15. v. 7. 13. unde ab Apostolo Paulo inter columnas Ecclesiæ recensetur, Gal. 2. v. 9. Tandem in pinnam templi à Judæis constitutus & deorsum precipitatus est, quia Christum, ut jubebant illi, abnegare volebat, cumque ad præces se erexisset, & Stephani votum tremulo spiritu ingeminasset: Remitte illis Domine, nesciunt quid agant, lapidibus impetitus, & clavâ fullonicâ trucidatus est, ætatis suæ anno 90. vel ut alii volunt 96.

A vulgo dies bodierna dies Walpurgæ dicitur.

dicitur, quæ fuit filia Regis Angliæ, & tempore Pipini & Caroli Regum Galliæ, Abbatissam egit in cœnobio Heidenheimensi. Olim in Papatu pro Dea frumenti habita est, sicut Ceres apud Ethnicos, & quia communis opinio tum fuit, & adhuc obtinet, veneficas hæc nocte conventus instituire, choreas agere, & grandines, erucas, frigora ra, aliasque frugibus minus proficuas tempestates excitare, imploratum est Walpurgæ auxilium, ut malum illud arceat & fruges in hominis emolumentum custodiat. Nos missâ hæc idololatriâ ad Deum confugere debemus, sine cujus permissione Diabolus ne pediculum quidè efficere potest, Ex. 8. v. 18.

Jam prælectam Evangelii pericopen ad manus sumemus, quæ tres partes complectitur, ut sunt

I. *Christi consolatio.*

II. *Thomæ interrogatio.*

III. *Philippi sollicitatio.*

J. J.

EXEGESIS.

Ecce ego consolabor vos, inquit Jehova, quis tu ut timeas ab homine mortali, & à filio hominis, qui quasi scœnum arefces? Esa. 51. v. 12. Hoc ipso opere demonstrat in prælecta pericope, ubi varia adhibet argumenta consolatoria, quibus discipulos suos per concionem suam de abitu nimirum perturbatos, erigit, & quidem

I. *Timoris expulsionem*, quando ait: Ne turbetur cor vestrum. Ubi non simpliciter omnem perturbationem prohibet, quæ in rebus humanis frequentissima est, sed nimiam duntaxat & immoderatam, quæ cum desperatione sæpe conjuncta est. Ita perturbantur ethnici, qui spem non habent, 1. Tess. 4. v. 13. justus autem in morte etiam sperat, Prov. 14. v. 32. siquidem in virtute

Dei ambulat, Psal. 71. v. 16. qui ipsum confortat, Phil. 4. v. 13. & interiori Spiritus S. testimonio roborat, ut gloriatur in tribulationibus, Rom. 5. v. 3. certus quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, &c. separare ipsum possint à dilectione Dei, quæ est in Christo Jesu, Rom. 8. v. 38. 39.

Perturbentur igitur impii, quibus non est pax, Es. 48. v. 22. nos gloriabimur in Deo salutari nostro, canentes cum Ecclesia.

Ein feste Burg ist unser Gott/ &c.

II. *Fidei asensione.* Nam creditis in Deum, inquit, & in me credite, qui sum veri & æterni Dei verus & cœternus filius, & per consequens, verus cum Patre Deus. Si creditis hoc, ut quidem antea confessi estis, Matth. 16. vers. 16. utique etiam credetis me omnipotentem, veracem & misericordem esse, quæ Dei veri attributa sunt. Hæc fides latus vobis clypeus erit, quo omnem trepidationem remove poteritis. Est enim victoria, quæ mundum vincit, 1. Joh. 5. vers. 4. quam virtutem habet inde, quia tribus columnis innititur, contra quas portæ inferorum non prævalebunt, Matth. 16. v. 18. ut sunt

Primò *Christi veritas*, quæ implet quod promissit, nam cœlum inquit, & terra transibunt, sed verba mea nunquam, Luc. 21. v. 33.

Secundò *Christi fidelitas*, quæ suos ultra vires tentari nunquam permittit, 1. Cor. 10. v. 13. nam miserationes ejus non defecerunt, novæ diluculo, Thr. 2. v. 22.

Tertiò *Christi facultas*, quæ quod vult, in actum producere potest, siquidem omnis potestas ipsi tradita est in cœlo & in terra, Matth. 28. v. 18.

Qui talem fidem habet, non commovebitur in æternum, sed cum Davide in omnibus periculis vires colligere & dicere potest:

potest: Hæc est infirmitas mea, mutatio dextræ excelsi, Psal. 77. v. 11.

III. *Cæli promissione.* Nam in domo Patris mei, inquit, mansiones multæ sunt, sin minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. Quæ allegoriâ est regni cælestis descriptio, à speciosissimis mundi hujus palatiis desumpta, quæ certis conclavibus & habitaculis distinguuntur, non quod in cælesti gloria ejusmodi corporalia sint futura palatia, sed Scriptura in his & similibus ad captum nostrum descendere, & sub imagine rerum, quæ nobis in hoc mundo arident, vitæ æternæ jucunditates depingere solet, quas aliàs teste Paulo oculus non vidit, & auris non audit, 1. Cor. 2. v. 9.

Hic non habemus manentem civitatem, Ebr. 13. v. 14. sed advenæ sumus & peregrini, sicut omnes Patres nostri, Pl. 39. vers. 13. & si vel maxime domuncula quædam nobis obtingit, lutea est, Job. 4. v. 19. terrestris est, 2. Corinth. 5. v. 1. transitoria est, 1. Cor. 7. v. 31. confidite fratres, ibi nobis inhabitanda dabitur.

I. *Domus speciosa,* domus nimirum Patris cælestis, in qua melius est ad limen sedere, quam diu habitare in tabernaculis peccatorum, Pl. 84. v. 11. januæ firmiter obsecratae sunt, ut neq; mors, neque ullus alius hostis corporalis penetrare possit, Angeli enim custodiunt illam, Apoc. 21. v. 12. Murus, quo domus hæc cingitur, igneus est, & transcendendi non potest, Zach. 2. vers. 5. Tegumentum est tutela altissimi, & obumbratio omnipotentis, Psal. 91. vers. 1. Fenestræ sunt claritas Dei, & lucerna ejus agnus, Apoc. 21. vers. 23. cibus est convivium pinguium, convivium vini defecati, Ela. 25. v. 6. potus torrens voluptatis, Psal. 36. vers. 9. Lectus dulcissima requies ab omnibus molestiis, Apoc. 14. v. 13.

2. *Domus pretiosa,* propter stabilitatem, quia mansionem ibi inveniemus. Hic incertis omnes vagamur sedibus, 1. Cor. 4. v. 11. sed este bono animo dilecti, Christus præparavit vobis mansionem in cælis, ibi bonum erit habitare, Matth. 17. v. 4. quia mors non amplius erit, Apoc. 21. v. 4. sed justii vivent in æternum, Sap. 5. v. 16.

3. *Domus spatiosa,* ubi multæ *μοναὶ* sive mansiones erunt, non uni vel alteri, sed omnibus electis præparatae, siquidem unusquisque sat spatii, sat gaudii, sat præmii, habebit, etiam si numerus in multa militia excreseat. Hinc Anselmus: hæreditas, inquit, vitæ æternæ in qua coheredes erimus non minuitur possessorum copia, nec fit angustior hæredum numerositate, sed tanta est multis quanta est paucis, tanta singulis quanta omnibus, *διότι* nimirum *καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν*, 2. Cor. 4. v. 17. ad quam passiones hujus sæculi collatae non sunt condignæ, Rom. 8. v. 18.

IV. *Reditus assertione.* Etsi abiero, inquit, & locum vobis paravero, tamen iterum veniam, & assumam vos ad meipsum, ut ubi ego sum, vos quoque sitis. Hæc promissio impleta est ratione Apostolorum statim post resurrectionem, Act. 1. v. 3. implebitur autem ratione omnium fidelium in extremo die, 1. Thess. 4. v. 17. Egregia certe consolatio, quâ nos erigere possumus in omnibus ærumnis & tribulationibus hujus sæculi. Christus non relinquet nos orphanos, Joh. 14. v. 18. sed iterum veniet & assumet nos in novissimo die, tunc qui compassi sumus, congregabimus etiam, & qui comortui sumus convivemus, 2. Tim. 2. v. 11. 12.

Quamvis enim jam nobiscum est, & in medio candelabrorum ambulat, Apocal. 1. v. 13. Matth. 18. v. 20. omnibus diebus usque ad

De Secundo.

ad consummationem seculi, Matt. 28. v. 20. adeoque suo nos auxilio confortat in omnibus adversitatibus, & promissionem implet, quâ se obstrinxit, Psa. 91. v. 14. 15. 16. tamen in extremo die plenaria futura est liberatio, quando corpus nostrum hæmile transformabit, ut *σῆμα ὄφθου* & conforme fiat corpori suo glorioso, Phil. 3. v. 21. & assumet electos suos, ut cum ipso fiat in perpetuum, Joh. 12. v. 26.

V. *Fidei instructione.* Nam quod ego abeam, inquit, scitis, & viam scitis. Quibus verbis ipsis quasi in memoriam revocat, quod sæpius hæctenus de habitu suo ad Patrem inculcaverat, ne consternarentur, quasi insolitum quid ipsis contigisset, sed gauderent potius propter commodum inde emergens, Joh. 19. v. 7.

Talem instructionem suppeditat nobis sacra scriptura in omnibus ferè capitibus.

1. *De habitus necessitate.* Nam omnibus positum est semel mori, Ebr. 9. v. 27. Causa est peccatum, Rom. 5. v. 12.

2. *De via austeritate.* Nam per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum cælorum, Act. 14. v. 22. Sicut Elias in tempestate magna equis & curribus igneis ad cælum sublatus est, 2. Reg. 2. v. 11.

3. *De termini felicitate,* quod perducatur nos illa via, nimirum ad Patrem & Patriam cælestem, ubi *πολιτεία* nostrum, Phil. 3. v. 20. & animæ centrum, quod in visione Dei terminatur, 1. Cor. 13. v. 12. Quis igitur perturbetur sub crucis ergastulo? quis animum despondeat in mortis periculo? Beati qui in Domino moriuntur à modo, Apoc. 14. vers. 13. beatus qui suffert tentationem, Jac. 1. vers. 12.

Christi consolationem excipit Thomæ interrogatio, circa quam duo ponderanda veniunt:

I. *Thematis qualitas,* quod his verbis exprimitur: Domine, nescimus quo abeam, & quomodo possumus viam scire? Unde patet, quæstionem hinc esse de via ad cælum & æternam beatitudinem, quod certè thema est 1. *arduum.* Multi stultis & inutilibus quæstionibus se macerant, quæ nil nisi lites generant, 2. Tim. 2. v. 23. & ad ædificationem, quæ est in fide, nihil faciunt, 1. Tim. 1. v. 4. sed apage tales quæstiones, & si quærere aliquid vis, quære cum Thoma, non quod supra fidem est, sed quod à fidei incrementum pertinet, juxta illud Hieronymi: *Discamus in terris, quorum scientia perseverat in cælis.* Nam Christum diligere plus est quam omnia scire, Eph. 3. v. 19.

2. *appositum,* quia ad Christum defertur Prophetam illum magnum, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi jacent, Col. 2. v. 3. Hic optimè respondere potest ad omnes sophisticationes adversariorum, ut docent specimina, quæ in diebus carnis suæ edidit, Matt. 22. v. 24. seqq.

Quoties igitur in rebus fidei scrupulus aliquis tibi injicitur, non consule rationem, quæ certa est, & non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei, 1. Corinth. 2. vers. 14. sed ad Christum propera, qui respondet tibi adhuc in Scripturis de ipso testantibus, Joh. 5. vers. 39. ibi omne consilium Dei nostram salutem concernens revelatum invenies, Act. 20. vers. 27.

II. *Responsionis suavitas,* quæ continetur

1. *Informatio.* Nam ego sum via, veritas & vita, inquit Christus, nemo venit

Z z

ad Pa-

ad Patrem nisi per me. Gratias agimus tibi Beate Thoma, quod ruditate & incitua tua auream hanc sententiam Christo extorsisti, quæ tribus, ut dicitur, verbis, summam totius Evangelii continet, & in primis docet, quæ sit via ad salutem nos perducens, nimirum CHRISTUS JESUS, quemadmodum ipse testatur, & quidem *Off. Hebr. 7. 25.*

1. *Via salutis rursissima.* Multi ambulat viam Bileam, 2. Pet. 2. v. 15. viam Cain, Judæ Epist. v. 11. viam Jerobeam, 1. Reg. 15. v. 26. viam meretricis, Prov. 7. v. 25. omnes hi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas, Proverb. 2. vers. 13. ubi latrones infernales hinc inde post principia se occultarunt, & viatores nil tale cogitantes spoliatos & vulneratos in æternam captivitatem secum abducunt. Qui autem per Christum ingreditur, tutus est ab omni periculo, & recta in cœlestem patriam transibit. Non enim via muta est, sed docens, Johan. 1. v. 18. Luc. 1. v. 77. Johan. 10. v. 9. & ducens, quia monstravit nobis exemplo proprio, quomodo vivendum, Joh. 13. v. 15. & quomodo patiendum, 1. Pet. 2. v. 21.

2. *Via salutis certissima.* Non enim verax tantum, sed ipsa veritas est, & seipsum negare non potest, Tit. 1. v. 2. 1. Sam. 15. v. 29. Num. 23. v. 19. Beatus qui ipsi adhæret, siquidem veritatem agnosceret, & veritas ipsum liberum reddet, Joh. 8. v. 31. 32.

Hodie multi ubique exurgunt Pseudo-Propheetæ, qui speciem pietatis habent, 2. Tim. 3. v. 5. & *δια τῆς χειρολογίας & εὐλογίας* corda hominum decipere laborant, Rom. 16. v. 18. sed nolite credere cuiusvis spiritui, 1. Joh. 4. v. 1. Christus est veritas, hunc audite, Matth. 3. vers. 17. qui aliter docet, à spiritu mendacii regitur, 1. Reg. 22. v. 22. & vitandus est, si vel angelus de cœlo fuerit, Gal. 1. v. 8.

3. *Via salutis beatissima.* Nam vita est, non tantum ratione sui, 1. Johan. 5. v. 20. sed etiam ratione nostri, quoniam ab ipso habemus vitam naturæ, Actor. 17. v. 28. Ebr. 1. v. 3. vitam gratiæ, mediante verbo & Sacramenti, Joh. 3. v. 3. seqq. 6. vers. 33. seqq. vitam gloriæ, Joh. 6. v. 35. 11. v. 25. Hinc addit: nemo venit ad Patrem nisi per me,

Quod si autem per Christum ad vitam gloriæ, & ad Patrem venire voles, vide ut peccatis moriaris, 1. Pet. 2. vers. 24. & vitam præsentem, quæ nobis cum impiis & bestiis communis est, non plus justo amplexeris, siquidem ea non vita, sed mors est lenta & continua, qua corpus quamdiu vivit, cruciatur, Rom. 7. v. 24. sed in novitate vitæ ambula, Rom. 6. v. 4. vive non tibi sed Domino, Rom. 14. v. 8. idè enim Christus pro omnibus mortuus est, ut ipsi deinceps vivamus, 2. Cor. 5. v. 15. Hoc si feceris, ex hac miseriarum valle tandem in terram viventium pervenies, ubi verâ vitâ perfruemur, Sirac. 48. v. 12. & communionem perpetuam habebimus cum Patre & filio, 1. Joh. 1. v. 3.

2. *Annexa ratio,* quæ est essentiæ, majestatis & voluntatis in Patre & in Christo unitas. Hinc ipse: si cognovissetis me, inquit, utique Patrem meum etiam cognovissetis. Et jam nunc cognoscitis eum, & vidistis eum, non quidem visione & notitiâ perfectâ, sed inchoatâ, per manifestationem filii, in quo tanquam viva effigie & caractere Pater cognoscitur.

Vis igitur cognoscere DEUM in essentia, vis cognoscere, quæ sit ipsius bona voluntas, qua genus humanum prosequitur, aspice CHRISTUM, qui est imago Patris, per quem ille voluntatem suam propriam erga nos declaravit. Nec cogitanda est alia voluntas Dei, quàm illa, quæ in Evangelium per

per filium revelata est. Opponamus igitur hoc dictum omnibus speculationibus de Deo, quas ratio humana comminiscitur, & ad hunc Christum crucifixum & resuscitatum, & ad Evangelium ejus mentes nostras alligemus, nec inde nos avelli patiamur, nam ratio humana fallit, verbum autem Christi veritas, Joh. 17. v. 17.

Notetur hæc responsio Christi

1. *Contra Papistas*, qui ab hac salutis via quàm longissimè aberrant, dum ipsi varias sibi beatitudinis vias comminiscuntur, & partim in via Beatæ Mariæ Virginis ambulare satagunt, partim ad viam aliorum sanctorum deflectunt, partim etiam per meritam priorum meritorum ad Patrem venire præsumunt. Sed frustra. Nemo venit ad Patrem nisi per me, ego sum via, veritas & vita, inquit CHRISTUS. Quibus verbis omnia alia adminicula humana remouentur in articulo justificationis. Non est nisi unus mediator Dei & hominum, homo Jesus Christus, 1. Tim. 2. v. 5. non est nisi unicum in Christo ostium, Joh. 10. v. 7. & per hunc nobis accessus ad Patrem, Rom. 5. v. 2. non est nisi *unica via*, Jer. 32. v. 39. in qua ambulare, & neq; ad dextram, neque ad sinistram declinare debemus, Es. 30. v. 21.

2. *Contra Calvinistas*, qui viæ huic non inhaerent, sed rationem sequuntur, & sic ubi in rebus fidei aliquid occurrit, quod cum ratione non quadrat, statim ad glossas confugiunt, & sapientiam cœlestem justificare non verentur, Luc. 7. vers. 35. Homines isti non cogitant, quod via illa simul etiam sit veritas, quæ neque errat, neque errare sinit, quotquot ipsi per fidem adhærent, sed superabundanter facere potest ultra id quod petimus & intelligimus, Eph. 3. v. 20.

3. *Contra Mahumetistas*, qui de vero

Deo gloriantur, sed Christum respuunt, & variis calumniis proscindunt. Hinc vana est ipsorum spes, ipsorum fides, ipsorum oratio. Nemo enim venit ad Patrem nisi per me, inquit Christus. Qui non credit filio, non videbit vitam, Joh. 3. v. ult.

De Tertio.

Restat *Philippi supplicatio*, ubi duo potissimum occurrunt, quæ consideratione digna sunt:

1. *Petitum*. Nam ostende nobis Patrem, inquit Philippus & sufficit, q. d. nos vidimus quidem te, sed ad cognitionem Dei nobis adhuc deest, ut videamus Patrem, quem ubi nobis ostenderis, libenter acquiescimus. De hac petitione Philippi inquit Augustinus: Bonum erat desiderium, sed parvus intellectus; Deus enim cum sit Spiritus, Johan. 4. v. 24 & lucem inaccessam inhabitet, 1. Tim. 6. vers. 16. carnalibus certè oculis videri non potest, Exod. 33. vers. 20. interim laude dignum est, quod in visione Patris omnem suam collocat sufficientiam.

Hoc mundani non faciunt, sed ostende nobis aurum dicunt, ostende nobis vinum, ostende nobis plena promptuaria, Pl. 144. v. 13. ostende nobis media ad victum & amictum necessaria, & sufficit nobis. Sed fluxa sunt ista omnia. In Deo autem vitam & plenam sufficientiam habere possumus, Joh. 10. v. 11. qui ostenditur nobis

1. *In libro natura*, Roman. 1. vers. 19. 20. Job. 12. vers. 7. ex quo Deus à posteriori cognoscitur, Exod. 33. v. 23.

2. *In loco scriptura*, ubi tam essentiae quàm voluntatis suæ notitiam indubitatis argumentis comprobavit, siquidem in illo libro de Deo scriptum est, Pl. 40. vers. 8. hoc

obscurò speculo contenti sumus, dum in vita aeterna videbimus Deum à facie ad faciem, 1. Cor. 13. v. 12. Caveamus autem, ne præter & extra scripturam & verbum revelatum Deum nobis ostendi petamus, & videndi ejus desiderio illicito teneamur, id quod fit, dum scrupulosius essentia & voluntatis ejus absolutæ abyssum rimari & investigare præsumimus. Hic pulchrè Augustinus: Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda, quæ autem manifesta fecit, non sunt negligenda, ne in illis illicitè curiosi, in istis damnabiliter inveniamur ingrati. Nam Deum nemo vidit unquam, Joh. 1. v. 18. nec videre potest, Exod. 33. v. 20. unde Seraphim quoque ad aspectum ejus facies obvelant, Esa. 6. v. 2. quantò magis nos in rebus fidei oculos rationis claudere quasi & obvelare debemus, siquidem scrutator majestatis opprimetur à gloria, Prov. 25. v. 27.

II. *Responsum*, quod est

1. *Reprehensivum*. Nam tantum temporis vobiscum sum, inquit Christus ad Philippum, & non cognovisti me. Quibus verbis supinam ejus ruditatem & ignorantiam carpit, quod tanto tempore in quantum usque annum schola sua usus sit, & tantum non profecerit, ut sciat, Deum nõ corporis, sed cordis & fidei oculis videri posse.

Tales Philippistas & fratres ignorantia multos adhuc hodie invenies, qui non quatuor tantum, sed decem, viginti, triginta, plus vel minus annis scholam Christi frequentarunt, & multas insignes conciones, modò de hoc, modò de alio fidei articulo audiverunt, sed ad examen vocati *μὴδὲ γενοφθέρῳσαι*, & longè absurdiores Philippo de persona & officio Christi, de causis justificationis, nihil quicquam norunt.

Olim Paulus, Athenis aram inveniebat, quam ignoto Deo consecraverant, Act. 17. v. 23. sed hodie in media reperitur Ecclesia, ut pauci sint, qui Deum rectè agnoscant, & quamvis una die centum audiant conciones, tamen sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus hujus vitæ impliciti, suffocant semen verbi divini, Luc. 8. vers. 14. semper discentes, ad agnitionem verò nunquam pervenientes, 2. Tim. 3. v. 7.

O dedecus ingens, quo vocationem nostram afficimus! Certè Ethnici, quinihil de Christo audiverunt unquam, accusabunt nos olim, Matt. 12. v. 41. Luc. 12. v. 31. imò verbum ipsum, quod audivimus, & non ad usum transtulimus, judicabit nos, Joh. 12. v. 48.

2. *Informativum*. Qui me videt, inquit porro Christus, videt etiam Patrem. Quomodo dicis igitur, ostende nobis Patrem? Non credis quod ego in Patre, & Pater in me est? &c. quibus verbis divinitatem suam astringit, quod ejusdem sit cum Patre & Sp. S. essentia, voluntatis & majestatis. Hoc probat.

1. *à Consubstantialitate*. Non credis, inquit, quod ego in Patre, & Pater in me sit? qui igitur me videt, videt etiam Patrem, Ego enim sum splendor gloriæ & character personæ illius, Ebr. 1. v. 3. imago Dei inconspicui, Col. 1. v. 15. Vid. Joh. X. 38. XVII. 21.

2. *à doctrina equalitate*. Verba quæ ego loquor vobis, inquit, à me ipso non loquor, sed verba Patris sunt, quæ vobis è sinu & pectore ejus profero, Joh. 1. v. 18. His verbis doctrinæ suæ autoritatem astringit, ut credamus, quod ipse loeutus est nobis, Patrem per ipsum locutum esse, confer Joh. 7. v. 16. c. 8. v. 38.

3. *à miraculorum communitate*. Pater qui

ritum divino mandato instituit, Matth. 3. vers. 6. 11.

2. *Quoad zelum.* Elias Ahabum Regem & sanguinariam Jesabelem insolentes & delinquentes castigavit, 1. Reg. 18. & 19. Joh. Phariseos increpavit, Mat. 3. v. 7. & adversus Herodis incestum coarguendo insurrexit, Marc. 6. v. 18.

3. *Quoad victum.* Elias à corvis in deserto pascus est, 1. Reg. 17. v. 6. Johannes Baptista locustis & melle sylvestri, quod apes illi præparabant, in solitudine victitavit, Mat. 3. v. 4.

4. *Quoad amictum.* Elias zonâ pelliceâ cinctus erat, 2. Reg. 1. v. 8. Johan. habebat vestimentum de pilis Camelorum, & zonâ pelliceam circa lumbos suos, Matth. 3. v. 4.

5. *Quoad mundi præmium.* Elias multas persecutiones passus est à Jesabele, 1. Reg. 19. v. 3. Johannes plura à Synagoga Judaica passus Iohan. 11. v. 18. 17. v. 12. 13. & tandem ex mandato Herodis in favorem Herodias decollatus est, Matth. 14. v. 9. seqq.

Memoriam hujus mystici Eliæ recollit hodie sancta mater Ecclesia, & non immeritò, siquidem Christus ipse tanti eum ætimat, ut singulari elogio inter natos mulierum majorem Iohanne Baptista non surrexisse constanter asserat, Matth. 11. v. 11. Luc. 7. vers. 28.

Nos sine ulteriori verborum circuitione historiam ipsam ad manus sumemus, quæ tribus partibus absolvitur. Occurrit enim

- I. *Elisabetha partus.*
- II. *Zacharia Hymnus.*
- III. *Consequens eventus.*

J.J.

EXEGESIS.

ERat Abrahamus Patriarcha centum annorum & Sara Uxor nonaginta, cum I-

saacus ipfis nasceretur. Miraculosa profectò nativitas, quam Sara his verbis excipit: Risum mihi fecit Deus, & quicumque audierit, contidebit mihi, Gen. 21. v. 6. Pari modo de Iohanne Baptista refertur in Historia Evangelica, quod ex parentibus sterilibus & effœtis, Zacharia videlicet & Elisabetha natus fuerit. Risit Zacharias, risit Elisabeth, riterunt vicini, ridet adhuc tota Ecclesia, & super nativitate viri tanti gaudet, quem unctò suo, id est, Christo Deus Pater cœlestis lucernam præparavit, Pl. 132. v. 17.

Facit hoc

1. *Gratiosa nativitas,* de qua Lucas: Elisabethæ impletum est tempus pariendi. Remittit nos his verbis ad præcedentem historiam, de conceptione Iohannis Baptistæ, quam Pater credere volebat, v. 5. seqq. sed enim quamvis Zacharias non crederet, ipsius tamen incredulitas fidem Dei non evacua verite Rom. 3. v. 3. Elisabetha juxta angeli prædictionem concepit, & cum impletum esset pariendi tempus, filium quoque peperit.

Hoc non frustra notavit Spiritus S. Est enim certum concipiendi, pariendi & nascendi tempus, Eccl. 3. v. 2. quod prævertit Sichem & Dina, Gen. 34. v. 2. seqq. & adhuc prævertunt omnes illi, qui antequam legitimo jungantur matrimonio, vel statim post sponsalia ad illicitum properant concubitum, non expectatâ nuptiarum die, & solenni ecclesiasticâ benedictione, unde fit, ut *τηλιννα* saepe *παυδια* cum Livia Augulli Imperatoris conjuge pariant. Luculentum enim inter sponsalia & nuptias discrimen est, Gen. 19. v. 14. 24. v. 49. 53. ibi sponsalia, & v. 54. 55. 58. 65. 67. ubi nuptiæ describuntur. Gen. 29. vers. 18. 19. & vers. 21. 22. Ios. 15. vers. 16. 17. 18. Iud. 14. v. 5. 6. 7. & v. 8. 10. Match,

Matth. 1. v. 18. 20. Ergo honorabile sit conjugium ἐν πᾶσι, scortatores autem & adulteros Deus puniet, Ebr. 13. v. 14.

Hanc nativitatem gratiosam voco

1. *Respectu matris*, quæ sterilis fuit & effœta, adeoque ad pariendum inhabilis. Nilominus fœcundat ipsam Deus præter naturæ ordinem, ut non solum commendaret hoc miraculo nascituram prolem ad officium quoddam singulare & eximium destinatam: sed ostenderet etiam, quod ipse sit, qui sterilem in domo habitare facit, matrem filiorum lætantem, Ps. 113. v. 9.

2. *Respectu Patris*, qui Zacharias dicitur, & Sacerdos fuit ex tribu Levi oriundus, senex etiam, & naturaliter ad generandum ineptus. Ex hoc parente natus est Johannes Baptista, ut constaret omnibus, ipsum non esse Messiam, qui ex tribu Juda nasci debebat, Gen. 49. vers. 10. sed Messia præcursores, sub cujus adventum sacerdotium Leviticum antiquandum & abrogandum erat, Ebr. 8. v. 13. Nam Lex & Prophetæ usq; ad Johannem, Matth. 11. v. 13.

3. *Respectu prolis*. Nam peperit filium, inquit Evangelista, & quidem talem filium, quo major inter natos mulierum non surrexit, dicente Christo, Matth. 11. v. 11. quare gratulantur parentibus vicini & cognati, & hoc ipso præbent nobis

Primò *Exemplum charitatis*, ut & nos rebus amicorum secundis & felicitati proximi congaudeamus juxta præceptum Apostoli, Roman. 12. vers. 15. hæc est natura vera charitatis, 1. Cor. 13. v. 4. 5. 6. Exempla vide Gen. 24. v. 60. Ruth. 4. v. 11. 14. Tob. 7. v. 15. 9. v. 9. Hoc non ore tenus tantum sed ex animo fieri debet, 1. Joh. 3. v. 18.

Secundò *Exemplum pietatis*. Quicquid enim factus est, Deo ascribunt, deprædican-

tes misericordiam, quam in grandævis istis parentibus magnificaverat. Ita benedictionem divinam agnoscere debent pii parentes, quando augemur aliquâ prole. Nam Dei opus est, qui magnificat hoc modo suam erga parentes misericordiam. Sunt qui murmurant adversus Deum, quando multos liberos suscipiunt, & vaccam libentius prægnantem & parientem vident quàm uxorem. Sed graviter peccant, condignas aliquando pœnas daturi, utpote qui Deum contemnemur, & libidinis ergo ducunt uxores, super hos Diabolus regimen habet, Tob. 6. v. 16. Filii autem sunt hæreditas Domini, & fructus ventris merces, Ps. 127. v. 3.

Tertiò *Exemplum fidelitatis*. Inter tria pulcherrima, quæ Deo & hominibus placeant, medio loco, qui honoratior esse consuevit, ponit mutuum inter vicinos amorem, Sir. cap. 25. v. 1. & Salomo Rex sapientissimus, fidelem vicinum pretiosum thesaurum esse pronunciat. Prov. 17. v. 10. Hanc fidelitatem ipso opere declarant vicini Zachariæ, dum ocyus convolant, & ob felicem Elisabethæ partum congaudent. Tales fideles vicini sub pane quotidiano in quarta petitione comprehenduntur, & à Deo petendi sunt, qui solus corda hominum in manu sua habet, Pl. 33. v. 15. & inimicos quoque ad pacem convertere potest, Prov. 16. v. 7.

II. *Circumcisionis festivitas*, quam statim octavo die post nativitatem instituunt juxta ordinationem divinam, Gen. 17. v. 12. & hortantur nos hoc suo exemplo, ut liberos etiam, quos Dei gratiâ suscepimus, quamprimum fieri potest Christo apponemus, nec baptismum in dies plures, aut menses aliquot, ut nobilibus & Principibus placet, malitiosè differamus. Quâdiu enim sine baptismis jacet infans, tâdiu est sub potestate tene-

te tenebrarum. Hinc Christus; nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum cælorum, Joh. 3. v. 5. Multa autem notabilia circa hunc actum ponderanda veniunt, quæ tamen ad duas classes principales redigi possunt.

1. *Nominis impostio, quæ est*

1. *Religiosa.* Nam videmus ex prælecta pericope, quod Judæi etiam in usu habuerint infantibus circumcisis nomina imponere, ac proinde non sine fundamento hic mos ad nostras quoque Ecclesias devenit. Hoc autem utilitatis habent nomina in baptismo accepta, ut nos admoneant

Primò, *nostra renovationis*, Tit. 3. v. 5. quia enim novæ creaturæ facti sumus in baptismo, 2. Cor. 5. v. 17. æquum est, ut novum etiam nomen accipiamus, sicut Abrahamo etiam datâ circumcissionis lege nomen Deus mutavit, Gen. 17. v. 5.

Secundò, *debita obligationis*, quâ Christo nomen dedimus abjurato Diabolo & omnibus operibus ejus. Serviendum igitur non mundo & Diabolo, sed uni & soli Christo in justitia & sanctitate, quâ delectatur, Luc. 1. v. 74. 75. non enim convenit signo Christi & Diaboli, castris lucis & tenebrarum, 2. Cor. 6. v. 15.

Tertiò *necessaria consolationis*, quando sub onere crucis & calamitatum querulamur cum Ecclesia: Nunquid in æternum projiciet Deus & non amplius placabilis erit? num finis erit omnino misericordiæ ejus? &c. Pl. 77. v. 8. 9. tunc utile erit meminisse nominis in baptismo impositi, quo in cælis ascripti, Luc. 10. v. 20. & in libro vitæ consignati sumus, Apoc. 22. v. 19. Phil. 4. v. 3. non oblitus est tui non etiam derelinquet te, sed nomen tuum novit, Esa. 43. v. 1. in manibus descripsit, Esa. 49. v. 16. in libro

monimenti consignavit, Mal. 3. v. 16. Esto igitur bono animo, Dominus tecum est in omnibus necessitatibus, & auxilium suum opportuno tempore tibi præstabit, Pl. 91. vers. 14.

2. *Scrupsulosa.* Nam concertatio oritur de nomine, dum cognati & vicini ex nomine Patris Zachariam ipsum appellari volunt, sed reclamatione mater, & neutiquam, inquit, Johannes vocabitur. Unde apparet, quod non parùm interfit, quæ & qualia liberis tuis nomina imponas. Hodie delectantur multi nominibus ethnicis, & Hæciores, Alexandros, Hannibales, Helenas, Cleopatras, &c. filios & filias appellitant, nonnunquam etiam complura, eaque diversa ac discrepantia nomina coacervant absque ulla rei utilis commonefactione, ex inani saltem ostentatione. Christus separavit nos ab ethnicis proprio suo sanguine, proinde communionem illorum qualemcunque etiam averfari, & talia nomina liberis nostris imponere debemus, quæ commonefactionem ad pietatem ipsis præbere possunt, ne cum omnibus ethnicis, ethnicorum quoque molliciem & impietatem sectari videamur, quod Maccabæorum tempore Judæis accidisse historia illa abundè testatur.

3. *Ominosa.* Quia enim nomen hoc mirum videtur cognatis & vicinis, eò quod nemo erat in tota cognatione Zachariæ, qui ita vocabatur, res defertur ad parentem, qui postulato codicillo scribit & dicit simul: Johannes est nomen ejus, q. d. non dedimus sed accepimus nomen hoc jam pridem ab angelo, cum nativitas hujus infantis annuntiaretur, quare non opus est concertatione, stat sententia, Johannes appellabitur. Hoc ipso Johannis officium connotatur, Johannes enim gratiosum significat. Talis verè erat

erat Johannes, quia gratiam Dei prædica-
vit, & agnum peccata mundi tollentem ex-
tento digito monstravit, quem magno ha-
ctenus desiderio pii Patres expectaverant,
Joh. 1. vers. 29. Luc. 10. v. 24.

Hortantur nos pientissimi parentes suo
exemplo, ut verbo & mandato divino con-
stanter inhaereamus, nec avelli nos patia-
mur

1. *Consuetudinem.* Nam consuetudo
sine veritate error est, inquit Cyprianus.
Reformanda igitur juxta verbum Dei ex-
emplo Christi, Matth. 19. v. 8.

2. *Necessitudinem.* Qui enim amat Pa-
trem & matrem, filium aut filiam plus
quam me, non est me dignus, inquit Chri-
stus Matth. 10. v. 37. exemplo sit Abraham,
Genes. 12. vers. 1. seqq. secus fecit Radol-
dus Dux Frisæ, qui recordatione majorum
pedem è baptisterio retraxit. O stultitiam!

*Sit maledictus amor, pax & concordia
quevis.*

Que violat summi jussa verenda Dei.

2. *Miraculi descriptio.* Non quidem à
Johanne factum est miraculum, Johan. 10.
vers. 41. nihilominus quia futurus erat vir
eximius singularibus Sp. S. donis instructus
& mirabilium operum executioni destina-
tus, ideò conceptio & nativitas ejus mira-
culis claruit. Ne tamen extra limites vage-
mur, sed in textu nos contineamus, circum-
cisionem hâc vice contemplabimur, quæ
miraculosa est, si spectes

1. *Zachariam loquentem.* Mutus erat
hactenus, quia verbis Angeli de futura con-
ceptione & nativitate Johannis non credi-
derat, sed jam incipit loqui, nimirum emen-
datâ incredulitate tollitur pœna. Nemo
igitur desperet: Novit Dominus mutare
sententiam, si tu noveris emendare deli-

ctum, inquit Ambrosius. *Vulnerat &
medetur,* Job. 5. vers. 18. & si recesserimus
à malo, pœnitebit ipsum mali, quod locu-
tus est adversus nos, Jer. 18. v. 7. 8.

Hoc magnum est miraculum, & insigne
opus divinæ omnipotentiae. Quis enim
posuit os in homine? vel quis ponit surdum
vel mutum, vel videntem vel cœcum? non-
né ego Jehova? Exod. 4. vers. 11. quod si
igitur concessit tibi Deus usum sermonis,
vide ne obmutescas Pastor in Ecclesia, Esa.
56. vers. 10. Magistratus in curia, Psalm. 58.
vers. 2. Christianus quilibet in communi
vita, Psalm. 15. vers. 2. aut scurrilia tractes
& obscœna loquaris, quæ Christianis dede-
cent, Eph. 4. vers. 29. sed de Deo colloqui-
um institue, Psalm. 19. vers. 15. & non lo-
quere nisi quæ vera pudica, justa sunt, Phil.
4. vers. 8. qui enim custodit linguam suam,
custodit animam suam, Prov. 13. vers. 3.
mors & vita in potestate ejus, Proverb. 18.
vers. 21.

2. *Viciniam obstupescentem.* Scribit e-
nim Lucas: Factum esse timorem magnum
super omnes vicinos, & posuisse omnes, qui
audiverunt, in corde suo, dicentes: Quid-
nam puer hic erit? manum enim Domini
fuisse cum illo.

Ita bene ominati sunt de hoc puerulo,
utpote quem manus Domini mirabiliter re-
xit ante partum, cum saltaret in utero, in
partu, cum nasceretur ab effœta sterilique
matre, & post partum, cum vocaretur eo-
dem nomine, quo vocatus pridem erat ab
Angelo. Apparet hinc, quod in infanti-
bus etiam futuræ ætatis *τεκμήρια* quædam
Deus interdum ostendat. Etsi enim pru-
dentia non venit ante annos, tamen indo-
les naturæ occultari non potest, sed Spiri-
tus Sanctus etiam in pueris negotiosus est,
& ma-

& maturè molitur, quod per ipsos progressu temporis operari cogitavit.

Esaü & Jacob in utero materno calcibus se invicem petebant, Gen. 25. v. 22. Phares & Zaran cum jamjam in lucem edendi essent, unus manum utero exeruit, cui obstetrix filium coccineum alligavit, Gen. 38. vers. 28. seqq. De Athanasio Episcopo Alexandrino memorant historiæ, quod in pueritia ludens cum aliis pueris per ludum & jocos Episcopus creatus fuerit, qui & reliquos ordinavit, Diaconos & Presbyteros constituit. Omen hoc fuit, quod Episcopus olim futurus erat. Tradunt alii sancto Ambrosio nato & in cunisposito, examen apum advolasse, & cunas circumsepsisse, quo mellea ipsius eloquentia denotata est. S. Nicolaus vix in mundum venerat, quin jejunium & abstinentiam sectatus diebus Mercurii & Veneris ubera fugere noluit. Hinc rectè Salomo: Ex studiis intelligitur puer, num munda & recta sint opera ejus, Prov. 20. v. 11.

De Secundo.

Fuit Elisabethæ partus, sequitur Zachariæ hymnus, qui duabus partibus absolvitur, ut sunt

1. *Doxologia.* Hæc enim est piorum indoles & natura, ut gratias agant semper pro omnibus in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo & Patri, Ephes. 5. vers. 20. Exod. 15. vers. 1. 2. Judic. 5. vers. 3. 1. Sam. 2. vers. 1. Imitemur hæc exempla, & quando benedicimur in terris, iterum benedicamus Domino in cælis, hæc est voluntas Dei in Christo Jesu in vobis, 1. Thess. 5. v. 18.

Tria verò maximè notabilia in *δοξολογία* ista occurrunt:

1. *Objecti celsitudo.* Nam ad Deum ve-

rum & vivum se convertit, qui est principalis author omnium beneficiorum tam corporalium quàm spiritualium, Jac. 1. vers. 17. & Deum Israelis vocat, non quod alius sit Israelis, & alius gentilium Deus, Rom. 3. vers. 29. sed tum propter patefactionem, quia posteris Israelis sese peculiariter in verbo manifestavit, Psalm. 147. vers. 19. Esa. 31. vers. 9. tum propter fœderis pactionem, quod cum Abrahamo, Isaaco & Jacobo inierat, Gen. 17. vers. 7. tum etiam propter Messiaë promissionem, qui ex ipsorum prosapia oriundus erat, Genes. 22. vers. 18. 26. vers. 3. 28. vers. 13. 14. hodie verò Deus est omnium illorum, qui vestigiis Abrahamæ insunt, Rom. 4. vers. 11. seqq. & spirituales Israelitæ sunt, Rom. 2. vers. 29. quod solatium certè efficacissimum est in omnibus tribulationibus. Est quidem Deus Salvator omnium hominum, maximè tamen fidelium, 1. Tim. 4. v. 10. Cur ergò trepidemus? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Rom. 8. vers. 31.

2. *Beneficiorum magnitudo,* quorum tria Zacharias deprædicat, ut sunt:

1. *Gratiosa visitatio.* In græco habetur vocabulum *ἐπισκέψατο*, quo propriè talis visitatio significatur, qualis est Medici, quando venit ad ægrotum. Totum genus humanum in lethali peccatorum morbo, imò in spiritali morte latebat, sed venit Christus tanquam verus Medicus, & assumpta humana carne proprio suo sanguine medicinam paravit. Hæc est gratiosa visitatio quam Zacharias hinc tantoperè extollit. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, vulneratus est propter iniquitates nostras, disciplina pacis nostræ super eum, & per livorem ejus lanati sumus, Esa. 53. v. 4. seqq.

Aaa 2

2. Glo-

2. *Gloriosa liberatio.* Nam redemptionem præstitit plebi suæ, inquit porro Zacharias, & in præterito loquitur, more Prophetarum, qui non rarò futura ob immortam certitudinem per præterita describunt. Redemptio illa clamat captivitatem, in qua detinebamur à Diabolo, 2. Tim. 2. v. 26. Col. 1. v. 13. sed Deus redemptionem fecit, mittendo filium in carnem, & submitiendo legi, ut eos, qui sub legè erant, redimeret, Gal. 4. v. 4. 5. videtur Zacharias hoc desumpsisse ex Pl. III. v. 9. ubi Messias in abstracto redemptio vocatur, quod Paulus etiam imitatus est, 1. Cor. 1. v. 30. non sine peculiari emphasi, quia per seipsum nos redemit, Act. 20. v. 29. Ebr. 1. vers. 3. c. 9. vers. 12. Hoc agnoscamus & gratà mente celebremus, ingeminantes, illud Pauli 1. Corinth. 15. vers. 57.

3. *Victoriosa propugnatio.* Non derelinquet nos orphanos, postquam opus redemptionis perfecit, sed masculè descendet contra omnes adversitates, hinc Zacharias addit: Erexit nobis cornu salutis in domo David pueri sui. Per cornu illud Christus intelligitur, qui est

1. *Cornu virtutis, Ein Machthorn.* Cornua propriè sunt animalium, quorum robur, virtus & pulchritudo in iisdem potissimùm consistit. Hinc in Scripturis per cornua denotatur

1. *Regnorum eminentia,* quia animalia, quæ magnis cornibus instructa sunt, reliquis dominantur, Dan. 7. v. 21. 8. v. 7. Apoc. 17. vers. 3.

2. *Robur & potentia,* quia robur animalium est in cornibus ipsorum, quibus se defendunt & contra adversarios pugnant: Ita Sedekias Pseudopropheta cornua sibi ferrea conficiebat, cum indicare vellet Ababo,

quod robore suo Syros debellaturus sit, 1. Reg. 22. v. 11.

Hæc omnia ad Christum pulcherrimè applicari possunt, quem Zacharias idèd cornu appellat, (1.) quia est Rex Regum & Dominus Dominantium, Apoc. 19. v. 16. & regnum cepit à diabolis, quod reliqua omnia comminuit, Dan. 2. v. 44. (2.) quia infinitam habet potentiam ab æterno ut Deus, & in tempore accepit ut homo, Mat. 28. vers. 18. Hinc cornu illud non dicitur jacere, sed erectum esse, quo promptitudo Christi denotatur. Sicut enim animalia cornua sua erigunt, quando pugnare volunt: Ita Christus erectus est ad pugnam pro nobis, quem igitur timebimus? Portæ inferorum non prævalebunt contra nos, Mat. 16. v. 18.

2. *Cornu salutis, Ein geistlich Kirchenghorn.* Per cornua etiam decor & pulchritudo in Scripturis exprimitur, quam cornua etiam ex parte animalibus conciliant. Ita legitur de Mose, quod splenduerit curis faciei ejus, ubi in hebræo & vox Keren, ex cuius spuria interpretatione originem duxit, quod Mosi vulgò cornua appinguntur, cum tamen nihil aliud quàm splendor & fulgor faciei denotetur, quem ex 40. dierum conversatione cum Deo contraxerat. Quò sine dubio etiam Jobus respexit, dum filia suæ perquam speciosæ à cornu nomen dedit Kerenhabuch, quod cornu conversationis significat, Job. 42. v. 14.

Hoc itidem Christo congruit, qui est splendor gloriæ paternæ, Ebr. 1. v. 3. candor lucis æternæ, Sap. 7. v. 16. lux mundi, Joh. 8. v. 12. & speciosissimus formâ præ filiis hominum, Pl. 45. v. 3. non solum propter exteriorem corporis pulchritudinem, sed etiam, ac vel maximè propter interior-

ref

rem sanctitatem, Dan. 9. v. 24. propter gloriam & decorem; quo Pater cœlestis ipsum coronavit, Ps. 8. v. 6. & propter acquisitionem justitiæ, quæ nostra coram Deo pulchritudo est, Ps. 45. v. 14. 15. hinc non simpliciter cornu vocatur, sed cornu salutis erectum in domo David, quia verus Jesus est, salvans populum suum à peccatis, Matt. 1. v. 21. Domus David est typus Ecclesiæ. Sicut enim Messias Davidi peculiariter promissus, & ex ejus semine in tempore natus est: Ita nemini conferuntur beneficia Messias, nisi qui in domo David, id est, in Ecclesia versatur, ibi cornu illud erectum est. Si igitur virtutem & salutem, protectionem & benedictionem ab eo impetrare desideras, ad domum Davidis te confer, ut sis membrum Ecclesiæ, extra quam non est salus. Qui enim crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur, Marc. 16. v. 16.

3. *Fontis amplitudo*, qui trina se scaturigine exonerat:

Prima est *divina veritas*, v. 70. 71. Promiserat Deus semen benedictum contrituum caput serpentis, Genes. 3. vers. 15. quam promissionem repetiit à seculo per os Prophetarum, & multis modis B. Patribus confirmavit. Quia igitur verax est, imò ipsa veritas, idè voluit hanc promissionem benignissimè implere, & per Messiam ex manu spiritualium nostrorum hostium nos potentissimè liberare. Cœlum & terra transibunt, sed verbum Domini manet in æternum, Luc. 21. v. 33.

Gaudete pii, præstabit Dominus quod promisit. Timete verò impij, infliget pœnas, quas prædixit, in utroque verax est, tum in pollicendo, tum in comminando, nec ul-

lum unquam verbum in terram cecidit, quod locutus est, 1. Reg. 8. v. 56.

Secunda, *divina bonitas*, ad faciendam misericordiam cum Patribus nostris, inquit porrò Zacharias. Nihil meriti erant Judæi vel Patres eorum nisi iram & supplicium. Solius igitur misericordiæ fuit, quod eos in peculium suum adoptavit, & Messiam ex illorum semine nasci voluit. Ergò misericordia Dei fons est, ex quo spiritualis liberatio ad nos descendit. Vidit Deus nostram miseriam, vidit nos jacere oppressos æterno malo, vidit neminem angelorum vel hominum posse nobis auxiliari, indetandum est misericordia cor ejus, & sine ullo nostro merito talem invenit redemptionem, quæ neque justitia, neque misericordia ejus violata est, Ebr. 9. vers. 12. Hinc cum Jeremia exclamare possumus: Misericordiæ Domini, quod non consumpti sumus, quia non defecerunt miserationes ejus, Thr. 3. v. 22.

Tertia, *divina fidelitas*, quàm confirmat

1. *Testamentum*, quod cum Abrahamo erexit, Genes. 17. vers. 4. quomodo hujus fœderis sui posset oblivisci, cum de eo scriptum sit, memor est in æternum testamenti sui, Ps. 111. v. 9.

2. *Juramentum*. Suffecisset nuda promissio, sed ex abundantia sacramentum addidit, Gen. 22. v. 16. 17. 18. Cordatus homo servat, quod juratâ fide promisit; quanto magis Deus, qui ipsa veritas est, & non mutatur, Mal. 3. v. 6.

Nobiscum quoque pactum inivit Deus in baptismo, & nos cum illo: hinc baptismus à Petro stipulatio bonæ conscientiæ vocatur, 1. Pet. 3. v. 21. ut recordemur stipulationis reciproæ, & bonam conscientiam retineamus,

mus, in quibus illud fœdus consistit. Nec tantum inuit, sed insuper iurejurando voluntatem suam benevolam confirmavit, Ezech. 33. vers. 11. Johan. 16. vers. 23. quis igitur ambigeret? Ebr. 6. v. 17. 18.

4. *Finis vestitudo*, qui consistit in hoc, ut sine timore de manu inimicorum liberati, serviamus Deo in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ. Hoc sine Christus nos redemit, ut essemus *λαός περιούσιος*, zelotes bonorum operum, Tit. 2. v. 14. & membra nostra exhiberemus Deo arma iustitiæ, Rom. 6. v. 13. Hoc fieri debet

1. *Latenter*, absque timore servili, spiritu hilari, & spontaneo. Nam timor non est in amore, 1. Johan. 4. vers. 18. & quia nos servi non amplius sumus, sed amici, Johan. 15. vers. 15. servilis timor meritò à nobis exulare debet, spontanea Deo obedientia probatur, Psalm. 110. vers. 3. Psalm. 51. vers. 14.

2. *Amanter*, ita ut modum observemus, quo ipse sibi serviri vult, nimirum in sanctitate & iustitia. Per sanctitatem cultus divinus & virtutes primæ tabulæ, per iustitiam autem charitas erga proximum, & virtutes secundæ tabulæ intelliguntur. Ut enim ergà Deum sanctos, sic erga proximum nos iustos esse oportet, ut faciamus aliis, quod nobis fieri volumus, Matth. 7. vers. 12.

3. *Constanter*, *πᾶσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν*, omnibus diebus vitæ nostræ, ut inquit Zacharias, tempore prospero & adverso. Quid enim juvat manum aratro admovere, & postea retrospicere? Luc. 9. v. 62. Perseverantia opus est, sine qua nemo salvus erit, Matth. 10. v. 22.

Tantum de doxologia. Sequitur

II. *Prophetia*, de officio Johannis Baptista, cujus describitur hic

I. *Designatio*. Et tu puer, inquit Zacharias, Propheta altissimi vocaberis. Propheta aliàs sunt in Scripturis, qui futura annunciant, & partem etiam muneris politici sustinent, ut Moyses, Samuel, &c. in genere tamen omnes qui Scripturam purè explicant, & mysteria fidei utiliter proponunt, hoc titulo insigniuntur, Act. 13. v. 1. 1. Cor. 13. v. 2. Ephel. 4. v. 11. Priori modo Johannes non fuit Propheta, quod expressè fatetur, Joh. 1. vers. 21. Posteriori verò modo fuit Propheta, & plus quàm Propheta, Matth. 11. vers. 9. (1) quia exaltatione sua Christum prænuñciavit adhuc in utero conclusus. (2) quia habitus fuit ab omnibus Propheta, Matth. 21. vers. 26. (3) quia fuit interpres V. T. & ejus vaticinia ac typos exposuit, dicens: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Joh. 1. v. 29.

En Vos mei, Zacharias gloriatur in isto titulo, quod filius ejus Propheta altissimi futurus erat. Quinam erant Propheta? abjecti & despecti coram mundo. Hoc probat Eliæ exilium, Elaiæ contemptus, & martyrium, Jeremiæ præcipitium, Michæ colaphus, Ezechielis ludibrium, 1. Reg. 19. vers. 3. Esa. 57. vers. 4. Jerem. 11. vers. 19. 38. vers. 6. 1. Reg. 22. vers. 24. Ezech. 33. v. 31. nihilominus exultat hic Zacharias, ob id cum primis, quod filiolus regens natus ad officium propheticum à Deo segregatus erat. Hodie pauci inveniuntur, qui ita affecti sunt. Valet jam *πολυθῦλον* illud:

Dat Galenus opes, dat Justinianus honores,

Pontificat Moses cum sacco per civitatem.

Nemo est ex ditioribus, qui filium aliquem Deo ad officium Propheticum consecret, sed pauperitate & contumelia deterrentur

rentur omnes, hinc heroum filia noxæ, pauperes verò gubernant mundum tam in choro, quam in foro, 1. Cor. 1. v. 26. 27.

II. *Operatio*, quæ duplex, Erit enim

1. *Præcursor*, qui viam Domino parare debet. Hoc ipsum præstitit Iohannes, juxta vaticinia, Mal. 3. v. 1. Esa. 40. v. 3. Primò pœnitentiæ prædicatione. Secundò, baptisimi inchoatione. Tertiò, Christi demonstratione.

Si Christus adhuc hodie in corda nostra ingredi debet, oportet ei viam parari per concionem pœnitentiæ. Non ingreditur Christus per gratiam, nisi Iohannes viam ipsi parat per pœnitentiam. Proinde si fideles Iohannis Baptista successores conciones pœnitentiæ acuunt, statuamus per illas viam Christo parari, qui libenter in corde humiliato & contrito habitare solet, Esa. 66. v. 2. & corpus peccatis subditum non introibit Sap. 1. v. 4.

2. *Præceptor*, qui scientiam salutis dabit plebi ejus, ut porrò inquit Zacharias. Hoc effectum dedit Iohannes, quando per verbum Evangelii homines ad verum Dei salutem h. e. ad Christum deduxit, & veram salutis viam ipsis commonstravit. Illa scientia salutis consistit

1. *In peccatorum remissione*. Consentit Paulus Rom. 4. vers. 6. 7. 8. Hoc contra Pontificios probè notandum est, qui salutem nostram consistere docent in iustitia propria inhaerente, vel actuali. Sed illa profectò imperfecta est, & contaminata, tanquam pannus menstruata, Esa. 64. vers. 6. adeoque coram Dei iudicio consistere non potest, Psalm. 143. vers. 3. Manet ergò conclusum Pauli Ephel. 2. vers. 8. gratiâ salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis

glorietur. Si autem ex gratia, jam nõ ex operibus, aliàs gratia nõ esset gratia, Rom. 11. v. 6.

2. *In meriti Christi applicatione*. Id quod Zacharias innuit, quando viscera misericordiæ divinæ deprædicat, in quibus visitavit nos oriens ex alto. Hic oriens ex alto Christus est, sol iustitiæ, Malach. 4. v. 2. nos sedebamus in tenebris & regione mortis, Esa. 9. vers. 1. amiseramus lucem divinæ cognitionis & iustitiæ, conclusi in carcere peccati, & mortis tenebris adjudicati: Sed viscera misericordiæ divinæ super nos commota sunt, noluit nos Deus æterno exitio relinqui, sed misit filium, qui tanquam oriens ex alto nos visitavit, & spiritualem non minus quàm æternam lucem nobis attulit, Johan. 1. vers. 9. 8. vers. 12. quisquis igitur credit in filium non peribit, sed vitam æternam habebit, Joh. 3. v. 16.

3. *In via pacis ambulatione*. Via iustitiæ est via pacis. Nulla enim major pax conscientia, quàm cum per fidem in Christum Deo reconciliati sumus, & conscientiam habemus pacatam, quæ non reprehendit nos, 1. Iohan. 3. vers. 21. hoc iuge convivium est, Proverb. 15. vers. 15. In hac via pacis non curremus absque offensa, pedes sæpe labascunt, & titubant, requiritur ergò ut Deus nos ditigat, ne lapsu aliquo præoccupemur, Galath. 6. vers. 1. & si fortè cadimus, quod iustis etiam contingit, Prov. 24. vers. 16. protinus tamen resurgemus, juxta promissionem, Psalm. 37. vers. 24. tunc aliquando sedebimus in pulchritudine pacis & in tabernaculis fiducia, & in requie securitatis, Esa. 32. v. 18.

De Tertio.

R Estat pars III. nimirum *consequens e-*
ventus, ubi describitur

1. *Modus*

I. *Modus educationis.* Ponitur enim hęc
 1. *Ætatis augmentum*, quod creverit
 indies, & staturam tandem virilem assecutus
 sit. Hoc Dei opus est. Primus homo in
 statura perfecta conditus est, sed hodie na-
 scimur infantes, & cum tempore crescimus,
 donec robur & staturam attingimus, quę
 viros decet.

Agnoscite Vos mei, hoc ætatis nostrę
 augmentum, & pro eo Deo grates agite, ut
 Hiob cap. 10. vers. 9. seqq. & David Ps. 139.
 vers. 14.

2. *Spiritus incrementum.* Non solum
 crevit corpore, sed etiam spiritu, cuius do-
 na habuit eximia, quę cum annis discretio-
 nis se magis & magis exercuerunt. Hoc
 hodie promovetur per disciplinam schola-
 sticam & æconomicam, ad exemplum Sa-
 lomonis, quem misit Pater ejus David in
 manu Nathanis, 2. Sam. 12. v. 25. confer
 Prov. 22. v. 15.

II. *Locus commorationis.* Nam in de-
 fertis fuit, ut inquit Evangelista. Hoc ar-
 ripiunt Pontificii, & Johannem primum A-
 nachoretam fuisse contendunt, ut vitam
 monasticam aliquo argumento fulciant,
 quę in tota Scriptura nullum aliàs funda-
 mentum habet. Sed perperum. Johan-
 nes habuit peculiarem eam ad rem vocatio-
 nem, Prophetarum oraculis præsertim, Esa.
 40. v. 3. & ipsius Dei mandato confirma-
 tam. Sed Monachi in Papatu omni Dei
 mandato, verbo & vocatione destituuntur.
 Siquidem nullibi eis præceptum est, ut ho-
 minum relicta conversatione in eremum se-
 cedant, eo cum primis animo, ut monasti-
 cę vitę suę Dei gratiam & delictorum ve-

niam consequantur. Ita alligatur Christi
 gratia, & remissio peccatorum ad loca de-
 ferta & penetrabilia, quod Christus de falsis
 Doctoribus prædixit, Matth. 24. vers.
 23. 26.

III. *Tempus emigrationis*, *hos usque*
avadei eos avd, donec veniret tempus, quo
 ostendendus erat apud Israel. Licet enim
 divinitus ad ministerium segregatus, & ante
 suam nativitatem voce Prophetarum & An-
 gelorum declaratus esset Doctor populi
 hebręi, tamen ad docendum prodire voluit,
 donec ipse Deus aliquo singulari indicio
 tempus designaret, quo faciendum esset
 prædicationis initium.

Discant igitur Ecclesiarum ministri, ne
 sine divina vocatione in tam arduum & am-
 plum munus sese ingerant, nemo quippe su-
 mere sibi debet hunc honorem, sed qui vo-
 catus est, ut & Aaron, Ebr. 5. v. 4.

Necessaria est hęc admonitio, ut certi
 sint ministri de vocatione suę, ac nōrint, se
 non aliunde irrupisse in ovile Dei, sed me-
 diante legitimā vocatione intrasse per ve-
 rum ostium, ut & auxilium Sp. S. eō certius
 sibi polliceri, & tentationum tempore fir-
 mius consistere possint, suā hęc ordinariā
 vocatione freti & fidei, quę etsi non est im-
 mediata ut Iohannis Baptistę fuit, divina
 tamen est, si fiat Ecclesię consensu, & au-
 thoritate Presbyteri. Tales etiam a Spiri-
 tu Sancto constituti dicuntur, Actor. 20.
 vers. 28. sufficiant hęc. Faxit Deus T. O.
 M. ut quod audivimus, bono corde con-
 servemus, & fructum afferamus in
 patientia per Jesum Christum,
 Amen.

In Die Petri & Pauli.

Evangelium Matth. 16. v. 13. 19.

Faciebat olim Moses ex Dei mandato duos Cherubinos, & collocabat eos super arcam propitiatorii, qui alis obumbrarent, & vultibus etiam conversis intuerentur illam, Exod. 25. vers. 18. 19. seqq.

In N. T. hanc figuram adimpletam videmus. Christus est verum illud *ἰλασθῆριον*, Rom. 3. v. 25. per Cherubinos intelligo Petrum & Paulum, quorum hodie memoriam Ecclesia celebrat. Sicut enim Cherubini legis antiquæ ex auro purissimo conflati erant, & arcam propitiatorii non tantum obumbrabant, sed etiam intuebantur: Ita duo hi Apostoli alas doctrinæ suæ, quæ præstat auro, Ps. 119. v. 72. per totum mundum quasi extenderunt, & oculos in Christum unice convertentes Judæos & gentes per concionem Evangelii ad Christum perduxerunt. Petrus dixit: Non est in alio quoquam salus, &c. Act. 4. v. 12. Paulus 1. Cor. 2. v. 2. non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum. Christus unicus scopus est, quem in concionibus & actionibus suis uterque intendit. Quod autem memoriam eorum conjunxit pia antiquitas, ideò factum est, quia uno in loco, unâ die, sub uno persecutore, Nerone scilicet, martyrio coronati perhibentur.

Petrus nomen suum à Christo accepit, Joh. 1. v. 42. aliàs Simon dictus fuit, quod auditorem significat. Patria ejus, fuit Bethsaida, Joh. 1. v. 44. Pater Jonas sive Joannas, Matth. 16. vers. 17. Joh. 21. v. 16. Fra-

ter Andreas, Matth. 4. vers. 18. Professio piscatura, à qua ad piscaturam hominum vocatus est, Matth. 4. v. 18. 19. Luc. 5. v. 10. Christus ipsum libenter secum habuit, quod è negotiis gravioribus liquet. Confer Matth. 14. v. 29. 17. v. 1. seqq. Luc. 8. v. 51. Matth. 26. v. 57. hinc primas inter Apostolos non immeritò obtinet. Post resurrectionem suam Christus ipsi in specie apparuit, Luc. 24. v. 34. & oves suas pascendas trinâ vice ob trinam præcedentem abnegationem commendavit, Joh. 21. v. 15. seqq. Quantâ fide & industriâ officium sibi demandatum administraverit, testantur Acta Apostolica à cap. 2. ad 16. Itemque prior ad fideles in Ponto, Gallatia, Cappadocia, Asia & Bithynia, Epistola. Tandem martyrio coronatus, & capite quod petiit, deorsum verso crucifixus est, ne Domino suo Jesu æqualis videretur, ut Hieronymus testatur.

Paulum quod attinet, Saulus is antea dictus est, Act. 7. v. 58. sed post conversionem Paulum se nominavit, quia minimus erat Apostolorum, ut ipse dicit 1. Cor. 15. v. 9. ad reprimendam superbiam, & tollendam Dei gratiam, ut Augustinus loquitur. Patria fuit Tharsensis, Act. 22. v. 3. Familia Judæus è tribu Benjamin, Act. 22. vers. 3. Phil. 3. v. 5. professione Phariseus, Act. 26. v. 5. Literis operam dedit in Academia Patria, itemque Hierosolymis ad pedes Gamalielis, Act. 22. v. 3. Legit etiam Græcos Poëtas, ut patet ex allegatione Arati, Act. 17. v. 28. Menandri, 1. Cor. 15. v. 33. Epimenidis,

Bbb

Tit.

Tit. 1. v. 12. in juventute addidit etiam artem scenofactoriam, Act. 18. v. 3. quam horis succisivis in Apostolatu etiam postea exercuit, Act. 20. v. 34. 2. Theff. 3. v. 8. Fuit prius magnus persecutor Christiani nominis, sed ex gratia Dei mirabiliter conversus est, Act. 9. v. 1. seqq. & prædicavit Evangelium passim ab Hierusalem per Circuitum usque ad Illyricum, Rom. 15. v. 19. tandem iussu Neronis tyranni ob invictam fidei constantiam securi percussus & capite multatus est, ut historiæ Ecclesiasticæ testantur.

Nos prælectam pericopen ad manus sumemus, quæ tribus partibus absolvitur, ut sunt

- I. Discipulorum examinatio.
- II. Examinatorum responsio.
- III. Responsionis approbatio.

J. J.

EXEGESIS.

Christum nosse consummata justitia est, Sap. 15. v. 3. & omnem superat scientiam, Eph. 3. v. 19. Hæc notitia fidem accendit. Christus enim est Dominus, qui fidem confirmare & augere potest, Marc. 9. v. 24. Luc. 17. v. 5. Hæc notitia spem fovet, quod si enim Christus pro nobis est mortuus, cum adhuc peccatores essemus, multo magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum, Rom. 5. v. 8. 9. Hæc notitia vitam æternam parit, Joh. 17. v. 3.

Hinc adeo sollicitus est Christus, ut veram sui notitiam in Collegio Apostolorum suorum plantet & conservet, quod pertinet examen, quod in præsentis pericope instituit, ubi tria potissimum consideranda nobis occurrunt:

1. *Temporis notatio.* Ut enim series historiæ docet, paulò ante passionem factum est, cum jam opus redemptionis aggredi vellet, & discessum ex hoc mundo mediteretur. Inde pulchram Ecclesiæ Doctores allegoriam necere solent. Sicut enim tum temporis variæ opiniones de persona Christi fuerunt in Ecclesia: Ita Diabolus circa finem mundi suos mores non emendabit, sed de persona Christi, de cæna, de justificatione hominis peccatoris coram Deo, & aliis articulis varia schismata excitabit, quibus si possibile esset, electi etiam in errores seducerentur, Matth. 24. v. 24. hinc clamat vox de cælis, Apoc. 12. v. 12. væ habitatoribus terræ & maris, quia descendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.

Nostrum est sub hac opinionum varietate fidem & bonam conscientiam retinere, ne scandalizemur, & naufragium patiamur salutis, 1. Tim. 1. v. 19. colligamus autem firmiter, quod finis mundi propè sit, juxta vaticinium Christi, Luc. 18. v. 8.

2. *Loci specificatio.* Ubi Quæstio hæc à Christo proposita sit, nimirum in partibus Cæsareæ Philippi, quæ in Ituræa ad eam montis Libani partem sita est, ubi fluvii duo Jor & Dan commiscuntur & Jordanem constituunt. Olim Dan appellata est, Jud. 18. v. 12. sed postea Philippus Tetrarcha Iturææ & Trachonitidis in honorem Cæsaris illam amplificavit, & splendidis ædificiis exornavit, unde Cæsarea Philippi dicta est, ad differentiam Cæsareæ Palæstinæ, quæ in honorem Octavii Imperatoris ab Herode ad mare mediterraneum non procul à Joppe instaurata est. Distantia ejus ab Hierosolymis fuit 26. milliarium.

Apparet hinc, quantâ Christus sedulitate

tate

tate officium suum Propheticum administraverit, dum longinquum iter hic conficit, & ad gentes etiam commigrat, ut Evangelii sui prægustum ipsis suppeditet. Hortatur autem nos suo exemplo, ut partes officii nobis demandati fideliter exequamur, juxta illud Pauli Rom. 12. v. 7. 8.

*Tu supplex ora, tu prodege, tuque labora,
Officium peragat quilibet ordo suum.*

3. *Argumenti enarratio, quod duplex*

1. *Generale.* Quem dicunt homines, inquit, esse filium hominis? Per filium hominis seipsum intelligit, quia carnis & sanguinis particeps factus erat sicut pueri excepto peccato, Ebr. 2. v. 14. quærit autem non ex ignorantia, ipse enim sciebat, quid esset in homine, Joh. 2. v. 25. multò minus ex arrogantia, à qua erat alienissimus, Joh. 8. v. 50. Sed

Primò propter nostram informationem, ut cognoscamus, quis sit articulus doctrinæ Christianæ maximè omnium necessarius, videlicet articulus de Christo, unde divus Paulus omnem suam sapientiam & notitiam in Christi notitia unicè collocat, 1. Cor. 2. v. 2. & notis sunt versiculi:

Si Christum bene scis, satis est si cætera nescis,

Si Christum nescis, nihil est si cætera discis.

Non enim est in alio quoquam salus, nec aliud nomen datum hominibus, in quo possint salvari, præter nomen Jesu, Actor. 4. vers. 12.

Secundò propter exempli commendationem, ut nos etiam examen instituamus inter domesticos, & progressus ipsorum in doctrina Catechetica diligenter exploremus. Hoc est officium boni Patrifamiliaris, quo nomine Abraham commendatur, Gen. 18. v. 19. confer Psalm. 34. vers. 12. 78. v. 3. seqq.

mandatum divinum extat Deut. 6. vers. 6. seqq.

Videant igitur Pastores, Præceptores, parentes & omnes illi, qui aliis regendis & gubernandis præfecti sunt, ut examina ejusmodi frequenter instituunt, ut quilibet inde discat paratus esse ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quam concepit, spe & fidei. Pet. 3. v. 15. Qui segnis est & negligit hoc suum officium, subjicitur maledictioni, Jer. 48. v. 10.

2. *Speciale.* Nam pergat Christus, postquam judicia vulgi de se perceperat, & Vos autem, inquit, quem me dicitis esse? Docet hæc quæstione, fidem implicitam, qua quis credit, quod Ecclesia credit, ad salutem non sufficere, sed cuilibet propriam fidei propriæ rationem esse reddendam, vide Hab. 2. vers. 4. Hinc ita describitur fides in Scripturis, quod sit *óνεσις*, Matth. 13. v. 19. & *ἐπιγνωσις ἀληθείας*, Col. 3. v. 10. Tit. 1. vers. 1. imò nec sola ^{hæc} *πίστις* sufficit, sed fiducia quoque requiritur, ut cum Apostolo quis dicere possit: scio cui credidi, 2. Tim. 1. v. 12. talis fides Dei opus est, Joh. 6. v. 29. & per verbum accenditur, Rom. 10. v. 17.

De Secundo.

Sicut Christus distinctim quærit: Ita distinctim respondent Apostoli, & recenserent

I. *Vulgi opinionem, quæ quadruplex:*

1. *Quidam dicebant ipsum esse Johannem Baptistam, qui nuper decollatus erat obreprehensum à se incestum Herodis & Herodiadis, Matth. 14. vers. 10. Cum verò Christus Johannis prodromi sui vestigia legeret, & in concionibus præsertim legalibus iisdem serè formalibus uteretur, Matth. 4. vers. 17.*

v. 17. conceperunt hinc multi istam opinionem, Johannem resurrexisse à mortuis, in qua sententia fuit ipse Herodes, Luc. 9. v. 7.

2. *Quidam opinabantur ipsum esse Eliam*, quem Deus populo suo se missurum promiserat, antequam veniret dies Iehovæ magnus & terribilis, Mal. 4. v. 5. Quod vaticinium ipsi literaliter intelligebant de Elia Thesbita, in qua opinione etiam Siracides fuit c. 48. v. 10. sed perperam. Jamdum enim in Johanne Baptista, Christi prodromo adimpletum erat, Matth. 11. v. 14. Luc. 1. vers. 17.

3. *Quidam putabant ipsum esse Jeremiam*. Sicut enim Jeremias libero Spiritu invehebatur in peccata populi, præsertim verò Sacerdotum errores gravissimis concionibus taxabat, & propterea desolationem templi, urbis & regni Judaici ipsis denunciabat: Ita Christus pari zelo corruptelas Phariseorum & Sadduceorum & Scribarum refutabat, & ob præsertam gentis impenitentiam ultimum excidium ipsis minabatur, Matth. 23. v. 38.

4. *Quidam certi nihil desinebant*, sed in genere statuebant, esse ipsum quendam ex antiquis Prophetis, quemadmodum dicunt Luc. 7. v. 16. Ioh. 6. v. 14.

Apparet ex hac opinionum varietate nihil esse novi, quando adhuc discrepantes de Christi persona opiniones in Ecclesia inveniuntur, siquidem inter Christum & serpentem antiquum perpetuæ sunt inimicitia, Gen. 3. v. 15. oportet hæreses esse inter vos, ut qui probati sunt, manifesti fiant, inquit Paulus 1. Cor. 11. v. 19. hinc Christus dicitur lapis offensionis & petra offendiculi, cui contradicentes plurimi collisi sunt, & in hodiernum usque diem colliduntur, Esa. 8. vers. 14. propterea nemo scandalizetur

pter tot schismata, quibus Ecclesia hodie turbatur, sed Christo adhareat, qui via est ne collabamur, veritas, ne aberremus, vita ne moriamur, Ioh. 14. v. 6.

II. *Propriam confessionem*, quam Petrus reliquorum Apostolorum nomine edit tum ratione decoris, quia unum loqui conveniebat, ut vitaretur confusio; tum ratione ardoris, quo fervebat præ reliquis Petrus, & ad faciendum, & ad respondendum paratissimus, ut Cyrillus ait, tum etiam denique ratione honoris, quia senior erat, os quasi Apostolorum, & vertex sive coryphæus totius consortii, dicente Chrysothomo.

Nulla igitur hinc jurisdictio papalis vel monarchica potestas evinci potest quam Petrum in alios habuisse Pontificii autumant. Sed præter Scripturam. Ex prælocutione certè tale nil sequitur. Aaron dicitur Os Moïsi, Exod. 4. v. 16. sed propterea tamen papalis ipsi dominatio in Moïse non tribuitur, imò Principatum in Moïse, ministerium in Aaron hinc potius agnoscimus, sicut Magnates hujus seculi oratores suos habent, qui causas ipsorum coram Imperatore exponunt, nec tamen propterea dominium aliquod sibi acquirunt. In concilio Hierosolymitano Iacobus tulit definitivam sententiam, Act. 15. v. 13. num propterea Pontifex erit? Petrus ipse talem dominatum sibi nunquam arrogavit, sed ablegari se passus est, à reliquis Apostolis in Samariam, Act. 8. v. 14. & expressè *supra* *subtergo* appellat, 1. Pet. 5. v. 1.

Duo autem confessio illa Petri membra principaliora continet, quibus totum salutis negotium absolvitur, ut sunt

I. *Persona sublimis*. Nam filius Dei vivi nominatur, origine non adoptione, ut sancti dicuntur filii Dei, Rom. 8. v. 16. veritate non

non nuncupatione, quomodo impii nonnunquam dicuntur filii, exemplo divitis epulonis, Luc. 16. vers. 25. nativitate non creatione, sicut Angeli, Job. 38. vers. 7. ut Hilarius mentem Petri explicat. Est enim filius Dei proprius, Rom. 8. v. 32. quem ex substantia sua ab aeterno genuit Pater, Pf. 2. v. 7. unde ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χάρακτις τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, Ebr. 1. v. 3. & imago Dei inconspicui dicitur, Col. 1. v. 15. Consequitur hinc

1. *Quod Christus sit verus Deus etiam secundum humanam naturam*, non quidem proprietate essentiae & generatione aeternae, sed unione personali, quia humana natura in Christo propria hypostasi destituta, in persona ἁλῶν subsistit. Hinc Petrus dicit: Filius hominis est filius Dei vivi, & Archangelus Gabriel: Quod natum est ex te, filius altissimi vocabitur, Luc. 1. v. 35.

2. *Quod Filius Dei sit etiam filius Mariae, personaliter*, h. e. propter unionem personalem, quia hypostasis naturae divinae filii Dei non subsistit extra hanc humanitatem, sed est non tantum suae divinae, verum etiam huius humanae naturae hypostasis, unde Maria recte Θεῖονος appellatur, Luc. 1. vers. 35.

3. Consequitur etiam hinc *idiomatum communicatio*, ut quicquid carni evenit, ipsi filio Dei accedat, tam verè & realiter, quam verè carnis illius ὁλόγος particeps factus est. Sic dicitur in Scripturis: Dominus gloriae crucifixus est, 1. Cor. 2. v. 8. autor vitae interfectus est, Act. 3. v. 15. Deus proprio suo sanguine Ecclesiam sibi acquisivit, Act. 20. vers. 28.

4. *Communicatio majestatis*. Quod si enim filius hominis est filius Dei vivi, verè ac realiter omnis ipsi potestas in caelo & in

terra data est, Matth. 28. vers. 18. nihil omisso, Ebr. 2. v. 8.

Si filius hominis est filius Dei vivi, utique verè & realiter omnes in eo thesauri scientiae & sapientiae absconditi jacent, Col. 2. v. 3. ut omnia sciat, Joh. 21. v. 17. nec opus sit, ut quis testimonium ipsi perhibear, de homine, Joh. 2. v. 25.

Si filius hominis est filius Dei vivi, utique verè & realiter vitam habebit in seipso, sicut Pater habet vitam in seipso, idque quia filius hominis est, Joh. 5. v. 26. 27. verè habebit potestatem remittendi peccata in terris, Marc. 2. v. 10. & iudicium faciendi, quia filius hominis est, Joh. 5. v. 27. verè habebit nomen quod est supra omne nomen, Phil. 2. vers. 9.

Hæc & alia secundum D. N. de Christo dici & accipi non possunt, quæ non indiget honoribus sublimari, aut dignitatis profectibus augeri, sed immutabilis est & manet in æternum, Pf. 102. v. 27. 28. Mal. 3. v. 6. Jac. 1. v. 17.

II. *Officii dignitas*, quæ per nomen Christi exprimitur. Christus enim unctum significat. Quemadmodum enim Reges, Prophetæ & Sacerdotes in V. T. ungi & ita inaugurari solebant: Ita Christus unctus est non oleo externo, sed Spiritu S. præ confortibus sine mensura, Pf. 45. v. 8. Joh. 3. v. 34. Act. 10. v. 38.

1. *Tanquam Propheta exoptabilis*, qui voluntatem Patris cælestis nobis revelaret, Ioh. 1. v. 18.

2. *Tanquam Sacerdos venerabilis*, qui seipsum pro nobis in arca crucis offerret in hostiam Deo placentem, Eph. 5. v. 2. semperque pro nobis ad Patrem intercederet, Rom. 8. v. 34. Ebr. 9. v. 24.

3. *Tanquam Rex laudabilis*, qui nos

sceptro virtutis suæ verbo scil. & Sp.S. reget, Pf. 2. v. 6. & adversas omnes hostes nostros spirituales & corporales defenderet, Zach. 9. v. 9.

Præbet nobis hæc doctrina

1. *Egregiam consolationem*, quia participamus de hoc unguento, conf. Psal. 133. v. 2. Joh. 1. v. 16. Act. 11. v. 26. contemnat nos mundus, & rejiciat tanquam *περιφύματα & ἀδόξατα*, 1. Cor. 4. v. 13. sumus tamen uncti Dei, & compassi cum Christo, tandem etiam cū Christo regnabimus, 2. Tim. 2. v. 12.

2. *Exhortationem*. Unxit nos Christus in Prophetas, ut doceremus impios viam Domini, Pf. 51. v. 15. in Sacerdotes, qui offerrent Deo hostiam placentem vitulos laborum, Os. 14. v. 3. spiritum contritum & humiliatum, Pf. 51. v. 19. & gratiarum actiones, Pf. 69. v. 32. in Reges, qui dominarentur concupiscentiis carnis, & peccatum non sinerent regnare in mortali suo corpore, Rom. 6. v. 12. qui enim peccatum facit, peccati servus est, Joh. 8. v. 34. Faciamus igitur officium nostrum, ut quod hîc sumus spe, consequamur ibi re, nimirum regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini, Sap. 5. v. 17.

De Tertio.

Restat pars ultima de Christi approbatione, qua

1. *Petrum beatificat*. Beatus es, inquit, Simon Bar Ionæ. Simon vocaris, quod est auditor, & certè nomen & omen habes, siquidem verbum meum cum fructu audivisti, & exinde veram mei cognitionem addidicisti. Licet igitur humili stirpe sis prognatus, Patre Iona homine simplice & obscuro, tamen hæc confessio te nobilitat, & ad æternam salutem promovet.

Notate hoc Vos mei in vestram exhortationem, & Simones esse, hoc est, exemplo Petri verbum Dei libenter audire, fidem roborate, & confessionem vestram publicè edere non erubescite, si æternam quoque cum Petro beatitudinem consequi velitis. Este etiam filii Ionæ, & columbinam simplicitatem (Ionas enim columbam significat) imitamini, ut verbo Dei unice adhareatis, ultra sapere non audeatis, sed illud Davidicum frequenter ingeminitis:

Simplicitas rectumq. tuum me Christe gubernet,

Pf. 25. v. 21. nam parvulos Deus custodit, Psalm. 116. v. 6. sed superbos dissipat, Luc. 1. v. 51.

II. Confessionem prædicat

1. *Ratione autoris*, quem non carnem & sanguinem, sed Patrem suum cœlestem esse disertis verbis affirmat. Per carnem & sanguinem ratio carnalis vel humana intelligitur, quæ non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, 1. Corinth. 2. vers. 14. sic Naamano absurda erat septena in Jordane ablutio, 2. Reg. 5. v. 11. Sadducæis mortuorum resurrectio, Matth. 22. v. 25. Nicodemus hominis regeneratio, Johan. 3. vers. 4. Capernaitis spiritualis Christi manducatio, Johan. 6. vers. 52. & adhuc hodie mundus per suam sapientiam Deum non potest cognoscere, 1. Cor. 1. v. 21.

Captivanda est hæc ratio nostra sub obsequium Christi, 2. Corinth. 10. v. 5. ut Pater cœlestis suam agnitionem in nobis accendere possit, quod non facit per raptus Enthusiasticos, sed beneficio verbi & Sacramentorum, Esa. 8. v. 20. Johan. 5. vers. 39. Actor. 10. vers. 17. in quibus mediis acquiescere debemus, utpote ad omne bonum opus instructis, 2. Tim. 3. v. 17.

2. *Ratio-*

2. *Ratione valoris*, quem indicat

1. *Ecclesia superstructio*. Nam tu es Petrus inquit Christus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, q. d. tu non temerè jam pridem à me nominatus es Petrus, Ioh. 1. v. 42. id est, rupes sive saxum, revera enim es tanquam petra seu rupes, quia per veram fidem mihi veræ petræ, Efa. 28. v. 16. 1. Cor. 10. v. 4. 1. Pet. 2. v. 6. unicè inniteris, id quod confessio tua, jam de me edita, innuit, quæ & ipsa instar turpis & saxi immutabiliter subsistet, in quo Ecclesiam meam ædificabo tanquam immoto fundamento, quod summam doctrinæ Christianæ complectitur, in cujus agnitione cardo perpetuæ beatitudinis versatur.

His verbis nequiter abusi sunt Pontificii ad eminentiam papalem astruendam. Nugantur enim Petrum Romanæ Ecclesiæ præfuisse annos 75. & vi horum verborum summum in universam Christi Ecclesiam primatum & dominatum accepisse, qui in omnes ejusdem successores Pontifices puta Romanos, in hunc usque diem derivatus sit. Sed horribilis & Antichristo digna est verborum Christi depravatio. Nam Reges gentium dominantur, inquit Christus ad suos Apostolos, cum de primatu contenderent, vos autem non sic, Luc. 22. v. 25. Si verò hic Petrum constituisset papam & cepit visibile Ecclesiæ suæ, poterat ipsos ad hanc constitutionem revocare, & dicere: Non opus est ut litigetis amplius de primatu. Nostis enim Petro hanc prærogativam à me concessam esse. Sed hoc non facit Christus, verum omnem ipsis primatum & Dominatum simpliciter denegat.

Verba igitur Christi attendenda sunt. Non dicit super hunc Petrum, sed super hanc petram, quæ petra Christus erat, super

quod fundamentum ipse etiam Petrus ædificatus est, ut explicat Hieronymus. Et Augustinus scribit: super hanc petram, quam tu Petre cognovisti, & jam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam, id est, super me ipsum filium Dei vivi, ædificabo Ecclesiam meam, ædificabo te super me, non me super te. Eodem modo exponit illa verba Chrysostomus, Ambrosius, Hilarius, Theophylactus. Nam aliud fundamentum & caput Ecclesiæ Scriptura non novit præter Christum, aliàs monstrum esset biceps, quod absurdum, 1. Cor. 3. v. 11. Col. 1. v. 18.

2. *Perpetua defensio*. Nam portæ inferorum non prævalebunt ei, subjicit Christus, & intelligit hoc nomine per metaphoram omnes omnium Diabolorum, tyrannorum & hæreticorum, machinas, quas irritas fore ait, si contra Ecclesiam dirigantur. Hoc Petrus nunquam præstare potuisset, quia erat homo labilis, & sapissimè graviter peccavit, Matth. 18. v. 1. Marc. 9. v. 34. Luc. 22. v. 24. Matth. 26. v. 51. 52. 70. seqq. 16. v. 22. Gal. 2. v. 14. Quomodo ergò fundamentum esse poterit, Ecclesiæ? Ergo ne Christus super Satanam ædificavit Ecclesiã suam? Absit!

Notate consolationem, Vos mei, Deus Ecclesiam suam non deseret, sed perpetuò contra portas inferorum tueri vult. Ergò cum Davide exultare possumus, dicendo ex Ps. 46. v. 1. seqq. Dominus nostrum refugium & virtus, &c.

III. *Claves commendat*. Per claves denotatur potestas. Quemadmodum enim Oeconomo claves committuntur, ut plenariã directionem totius domus sibi datam esse seiat: Ita Christus Petrum & reliquos Apostolos constituerat œconomos in domo sua, quæ est Ecclesia, 1. Timoth. 3. vers. 15. proinde duas ipsi claves committit, quarum altera ligans,

ligans, altera solvens est, illa clauditur cœlum, hæc verò panditur & aperitur. Est autem potestas illa non civilis & politica, sed Ecclesiastica, ut ligare idem sit, quod peccata retinere, solvere quod peccata dimittere, ut Ioh. 20. v. 23. explicatur, idque non autoritate propria, sed ministerialiter tantum ex mandato Dei, cuius est peccata remittere, Marc. 2. v. 7.

Iesuitæ hæc iterum pro Petri primatu dimittant. Sed frustra. Quod enim hæc Petro promittitur, id ipsum reliquis Apostolis, alibi ad unum omnibus exhibetur, Ioh. 20. v. 22. 23. imò omnibus Ecclesiæ Doctoribus in nomine Christi congregatis, Matt. 18. v. 18.

Interim habent hæc quod discant

1. *Pastores*, quia œconomi à Deo constituti sunt, ut iusta fidelitate officium hoc exequantur, & sine respectu personarum impenitentibus peccatorum detentionem annuncient, ut Samuel, 1. Sam. 28. v. 18. Nathan & Gad, 2. Sam. 12. v. 7. & 24. v. 13. Daniel, c. 5. v. 22. 23. Elias, 1. Reg. 21. v. 21. &c. in œconomo enim præter fidelitatem nihil magis requiritur, 1. Cor. 4. v. 2.

2. *Auditores*, ut discant hinc, quanti faciendæ sint pastorum suorum conciones legales, ne existiment esse fulgur ex pelvi, aut inane terculamentum, sed verbis Christi edocti firmiter statuunt, illas cum indubitato effectu sempiternæ damnationis esse conjunctas apud omnes eos, qui hujusmodi commonestrationibus obsecundare detrectant, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit, inquit Chrysoströmus. Qui ergo contemnit, non contemnit homines, sed Deum, 1. Thess. 4. v. 8.

Econtra quando minister Evangelii clavem solventem exercet, & penitentibus remissionem peccatorum annunciat, de veritate & efficacia nil quicquam ambigant. Quicquid enim Sacerdos agit in terris, à Deo ratum habetur in cœlis, inquit rursus Chrysoströmus. Siquidem legatione Christi fungitur, & Deus obsecratur per illum, ut ipsi reconciliemur, 2. Cor. 5. v. 20.

Sufficit! Deo sit laus & gloria nunc & in secula seculorum, Amen.

In Die Visitationis Mariæ.

Evangelium Luc. 1. v. 39. 56.

ARea testamenti, cum trimestri tantum spatio in domo Obad-Edom divertisset, tantam ei felicitatem attulit, ut benedictionibus omnigenis exinde repletissima fuerit, 2. Sam. 6. v. 11.

Hodiè non arca tantum, sed Angelus & Dominus fœderis, Mal. 3. v. 1. in utero B. Mariæ virginis adhuc delitescens apud Zachariam Sacerdotem divertit, inibi que tres menses commoratur. Ecce quanta benedi-

ctione cumulat domum illam, infans extul-
tat in utero, Elisabetta ipsa Sp. S. instinctu de Christo vaticinatur, & agnoscit ipsum non tantum pro fructu ventris Mariæ, sed etiam dominum suum appellat. O beata domus, in qua præstantissimæ personæ conveniunt, quales Sol nunquam vidit. Maria gerit in utero filium Dei, Elisabetta Iohannem Baptistam, Sacerdos Zacharias mutus astat plenus interim æquè ac Maria & Elifa-

Elisabeth Spiritus S. O beata conversatio!
quæ tribus fere mensibus duravit in amica
jucunditate, & jucunda unanimitate.

Videbimus ipsam historiam, quæ tria
membra complectitur:

I. *Mariæ itinerarium.*

II. *Amicabile colloquium.*

III. *Dulcissimum canticum.*

J. J.

EXEGESIS.

Institutum est præsens hoc festum anno
Christi 1441. in concilio Basiliensi, sub
Eugenio Pontifice, in honorem B. Mariæ
Virginis, quam invocandam statuit, ut sicut
olim pedibus suis montes conculcaverat: Ita
Turcam viribus suis conculcet, qui eo
tempore magno successu contra Christianos
bella gerebat. Felicem quidem res hæc
primò eventum habuit, dum anno sequente
Hunniades Heros præstantissimus aliquoties
Turcam vicit & Amurathem eò coëgit,
ut pacem peteret à Ladislao Ungarorum
Rege. Tandem verò pacem frangere jus-
sit Eugenius, & Ladislaum à perfidia ab-
solvit, quo factum est, ut Ladislaus bel-
lum innovans gravi clade occumberet An-
no 1443. & decennio post Constantino-
polis caperetur. Ita Deus punivit & perju-
rium & idololatriam.

Nos alio fine hoc festum celebramus:

1. *Tanquam festum gratiarum actionis,*
quo magnalia, quæ nobis in filio suo Pater
cælestis exhibuit, gratia mente agnoscimus
& deprædicamus.

2. *Tanquam festum informationis,* quo
exemplum pulcherrimum virtutum omni-
bus hominibus, inprimis verò sexui fœmi-
neo ad imitationem propositum intuemur.

3. *Tanquam festum consolationis,* quo
beneficia Mariæ exhibita nobis quoque ap-

plicamus, & fidem nostram sub cruce iis-
dem confirmamus, ut ipsa docebit *Evangelis*
circumstantiarum, quibus iter Mariæ à Lu-
ca describitur. Occurrit enim

1. *Tempus,* quando susceperit iter suum,
nimirum in diebus illis, ut inquit Evange-
lista, per quos intelliguntur dies conceptio-
nis, nuncium Mariæ ab Angelo allatum
proximè infecuti, quod verborum præ-
cedentium coherencia evidenter docet.
Quia enim Angelus hoc ipsi signum dede-
rat ut facilius crederet, quod Elisabetha co-
gnata non sterilis tantum, sed etiam effœta
itidem Dei benedictione gravida sit, itine-
re satis longinquo novendecim (alii plura
numerant) vel circiter miliarium fidei suæ
confirmationem acquirit, & hoc suo exem-
plo nos quoque hortatur, ut occasiones fi-
dei confirmandæ divinitus monstratas ne-
quaquam prætermittamus. Quemadmo-
dum enim lucerna nutritur oleo, & ignis
ligno: Ita fidei lux nutrienda est verbi pa-
tesacti meditatione & Sacramentorum ad-
ministracione, quæ omnia ad fidei nostræ
confirmacionem divinitus instituta sunt,
Rom. 4. v. 11. Rom. 10. v. 17.

2. *Locus.* Nam abiit in montana in ci-
vitatem Judæ. Fuit hæc civitas Hebron, ut
ex Jos. 15. v. 13. colligi potest, & sita est in
vicinia illius loci in quo olim habitarunt
S. Patriarchæ, Gen. 35. v. 27.

Præbet hæc circumstantia pulcherri-
mam meditationem. Sanctis Patribus in i-
sto loco repetita erat promissio de semine,
in quo benedicendæ erant omnes Gentes,
Gé. 26. v. 4. Jam in eodem loco conveniunt
Maria & Elisabeth, & testantur, promissio-
nem illam impletam esse. Ita Deus differt
quidem suam promissionem, sed quod differt
nō aufert. Proinde si morâ fecerit Dominus,

Ccc

expe-

expecta illum, veniens veniet non tardabit; Hab. 2. v. 3. Interim cum Maria ad montana conscendamus, obliviscentes quæ retro sunt, & cœlestia appetentes. Hi facile obtinent petitiones cordis sui, Pl. 37. v. 4.

3. *Modus*, quomodo iter suum perfecerit, nimirum *πρὸς ὄψιν*, cum festinatione. Solent aliæ mulieres initio conceptionis plurimas sentire molestias, sed Maria eo tempore magnâ alacritate conscendit montana, quia sine peccato conceperat, & portabat tale onus, à quo ipsa portabatur. Festinare eam faciebat Spiritus Sanctus, cujus ipsa erat templum. Spiritus Sancti autem gratia nescit tarda molimina, sed agit quos inhabitat, ut pietatis opera ferventer exequantur, Rom. 8. v. 14.

De virginibus Israeliticis conqueritur Deus Esa. 3. v. 16. quod pedibus suis composito gradu incederent. Nulla hinc pompa, nulla *φαιρασία*, Actor. 25. v. 23. pro comitibus habet angelos, pro ornatu charitatem, humilitatem, verecundiam ac industriam. Sequantur nostræ virgines hoc potius exemplum Mariæ, quam Dinæ, Genes. 34. v. 1. seqq.

4. *Scopus*, qui duplex

1. *Salutatio*. Nam cognatam Elisabetham salutasse dicitur, quod & nos imitari decet, juxta Matth. 10. v. 12.

2. *Ministratio*. Inde sub finem Evangelii dicitur, quod manserit cum Elisabetha cognata sua circiter tribus mensibus. Sine dubio hoc tempore grata ipsi præstitit servitia in rebus œconomicis, quia Zacharias mutus erat, & ipsa provectioris ætatis negotia domestica pro dignitate administrare non poterat. Postea verò, cum adveniret tempus partus Elisabethæ, & magna hominum multitudo ad ejus aedes confluxura es-

set, ex virginali pudore iterum reversa est in domum suam. Unde non solum humilitas Mariæ elucescit, sed summa etiam officiositas, quam omnes Christiani merito imitari debent, ut per caritatem alter alteri inserviat, juxta præceptum Pauli, Gal. 5. v. 13.

5. *Effectus*. Statim enim ad salutationem Mariæ infans in Elisabetha præ gaudio exultat. Hæc exultatio non fuit motus naturalis sed supernaturalis ab ipso Spir. S. profectus, ut ostendit oratio Elisabethæ, qua exultationem illam tanquam effectum salutationis Mariæ allegat.

Colligimus inde, Sp. S. etiam in infantibus accendere lucem fidei. Anabaptistæ & Calviniani ideò nolunt credere quod infantes fidem habeant, quia verum rationis usum non habent. Sed qualis usus rationis in Johanne B. in utero matris adhuc delitescente, qui præsentiam Salvatoris sui agnoscit, & præ gaudio exultat? proinde ratio non obstat, quò minus infantes credere possint. Imò quia ratione nondum uti possunt, ideò Spiritus Sanctus fidem in ipsis facilius accendere potest, quæ est rerum non apparentium, Ebr. 11. v. 1. & rationem non attendit, sed captivari jubet sub obsequium Christi, 2. Cor. 10. v. 1. siquidem ex ore infantium & lactentium Deus sibi laudem perficit, Psalm. 8. v. 3.

De Secundo.

A *Micabilis Colloquii*, tres sunt partes:
1. *Colloquentium autoritas*, nimirum conveniunt hinc duæ eximie & præstantissimæ sceminae, Maria & Elisabetha, quarum illa filium Dei, hæc præcursorem ejus Johannem Baptistam in utero gestabat, contra naturam ordinem, siquidem illa virgo adhuc erat illibata, hæc verò sterilis & effecta nihil haec-

hactenus Zachariæ pepererat, sed coram mundo lampas erat contempta, Job. 12. v. 5.

Eodem modo Ecclesia est grex electus coram Deo, sed grex despectus coram mundo. Interim satius est à mundo despici, quam à Deo rejici. Quod si enim peccaverit vir in virum, judicabunt Dii, sed in Dominum si vir peccaverit, quis orabit pro eo? inquit Eli, 1. Sam. 2. v. 25.

II. *Directoris sublimitas*, qui est Spiritus S. cujus instinctu hæ personæ conveniunt, & loquuntur, quicquid loquuntur, v. 14. 47.

Apparet hinc quod mulieres etiam sint cohæredes gratiæ vitæ 1. Petr. 3. v. 7. & templa Spiritus Sancti, 1. Cor. 3. v. 16. Ergò quisquis es, sive mas sive fœmina, Deum time, & in domo Zachariæ, id est, Ecclesia libenter te siste, & Deum habebis tibi propitium, non enim est apud eum respectus personarum, Act. 10. v. 34.

III. *Materia gravitas*, quæ duplex:

I. *Encomium*. II. *Testimonium*.

Encomium quod attinet, Mariæ illud tribuit, & prædicat illam

1. *Benedictam*, quia præ omnibus mulieribus hæc dignitas sibi obtigit, quod mater Messiæ facta est, & benedictum illud semen Patriarchis promissum concepit & peperit.

2. *Beatam*, quia credidit verbis angeli. Unde satis evidenter elucescit, quod Maria licet præ omnibus mulieribus sit honorata, non tamen aliter nisi per fidem salvata sit. Nec enim præter Christum aliud nomen datum est hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, Act. 4. v. 12.

Testimonium ad Christum spectat, quo stabilitur.

1. *Vera ipsius humanitas*. Vocatur enim fructus ventris Mariæ, ex Ps. 132. v. 11.

2. *Vera ipsius divinitas*, quia mater ipsius vocatur mater Domini ex Jer. 23. v. 5.

3. *Personæ unitas*, quia fructum ventris Mariæ Elisabetha vocat Dominum suum, Ergò non est alius Dei, alius Mariæ filius, sed idem qui est Mariæ filius in unitate personæ, est etiam Dei filius. Desumptum hoc est ex Jerem. 31. v. 22.

4. *Fidei dignitas*, quod illa sit unicum consequendæ salutis medium, quo beneficia per Christum parata apprehendimus, quia Maria per fidem beata prædicatur. Desumptum hoc ex Gen. 15. vers. 6. Unde concludit Apostolus Gal. 3. v. 9. qui ergò sunt ex fide, benedicuntur cum fideli Abrahamo.

5. *Fidei proprietates*, quod sit manus Christum Salvatorem sibi in individuo applicans, ut fecit Elisabetha dicendo Christum suum Dominum.

En hæc & alia fidei mysteria ventilantur in Synodo, quam Spiritus Sanctus sub Exordio N. T. coegit. Nostrum erit ex verbo Dei colloquia instituere, & diligenter cavere, ne sermo corruptus ex ore nostro egrediatur, si Spiritus Sancti assistentiam conservare velimus, quia ejusmodi verbis otiosis & scurrilibus tristitiâ afficitur, imò planè exturbatur, Eph. 4. v. 29. 30.

De Tertio.

Cantici Mariæ impulsivæ sunt

I. *Animi gratitudo*. Quia enim per Elisabethæ Concionem in fide sua plurimum confirmata erat, incalcescit anima, exultat Spiritus, imò omnia viscera quasi ebulliunt præ gaudio, ut se non possit continere, sed dulcissimo cantico magnalia Dei prædicat, adeoque gratitudinem suam declarat.

1. *Externe*, dum os aperit, vocem attollit,

Ccc 2

lio-

linguam mover, & laudibus Dei decantandis valdè occupata est. Ita prævit nobis suo exemplo. Non patiamur eam solam canere, sed nostras quoque voces, aliter ac multi multa que solent, jungamus ad præscriptum Pauli, Eph. 5. v. 19.

2. *Interne*, dum animam & spiritum, id est, omnes interiores sensus & affectus ad laudem Dei celebrandam excitat. Ita non simus hypocritæ, canentes ore, & peregrinantes corde, ipsa anima, ipse spiritus, & quicquid intra nos est, magnificet Dominum, exemplo Davidis, Ps. 193. v. 1. talis decora & jucunda est laudatio, Ps. 147. v. 1.

3. *Supernè*. Audiverat ab Elisabetha, celebrari suam fidem, beata quæ credidisti; suam humilitatem, unde mihi hoc quod mater Domini mei ad me venit? suam dignitatem, benedicta tu inter mulieres. Sed illa nihil ex his donis omnibus sibi arrogat, sed Deum propter illa glorificat: Ita nos quoque ob dona Dei non superbire, sed propter illa Deum glorificare debemus. Quid habes homo, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? 1. Cor. 4. v. 7.

Hoc fieri debet ad Exemplum Mariæ

Primò *magnificando*. Magnificat anima mea Dominum. In græco est μεγαλύνειν, quod non absolute intelligendum est, quasi Deus, qui in se & per se maximus est, à nobis adhuc major fieri possit, sed sumitur manifestativè, ut sit idem, quod Dei magnitudinem & gloriam admirari, annunciare, de prædicare. Hoc modo Deum magnificare debemus non solum in rebus secundis, sed etiam in rebus adversis, ut Iob. c. 1. vers. 21. Asaph, Psalm. 43. vers. 26. Paulus, Phil. 3. vers. 7. 8.

Secundò *exultando*. Exultat spiritus meus in Deo meo. Noli gaudere cum mundo in divitiis, deliciis, &c. sed in Deo, & sequetur gaudium æternū cum angelis & archangelis, de quo Psaltes Regius, Pl. 16. v. 11.

II. *Beneficiorum multitudo*, quæ sunt

I. *Personalia*. II. *Universalia*.

Personalia tria sunt:

1. *Beneficium gratuite exaltationis*. Ait enim, Deum respexisse humilitatem ancillæ suæ. Confert Dei majestatem & suam vilitatem, ipse Dominus est, ego abjecta ancilla. Fatetur igitur se non propter merita sua, sed ex mera gratia electam, ut esset mater Domini Salvatoris. Proinde inepti sunt Pontificii qui ex his verbis meritum operum extruere volunt, quasi Maria per humilitatem suam tantam Dei gratiam promerisset, cum tamen illa non loquatur de *κατανοήσασθαι*, sed de *ταπεινώσει*, non de ipsa virtute humilitatis, sed de statu suo misero & abjecto.

En vos mei, Deus in alto quidem habitat, sed alta plerunque despicit, & humilia respicit, Pl. 113. v. 5. seqq. si velit respicere supra se, neminem videt, quia ipse est summus, Pl. 83. v. 19. si juxta se sit idem neminem videt quia nemo illi æqualis, Pl. 35. v. 10. 89. v. 7. Ergò respicit infra se ad humilem spiritum, Esa. 66. v. 2. Proinde cum Maria à consideratione nostræ miseriæ laudem Dei semper auspicari debemus, dicentes cum David non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, Pl. 115. v. 1.

2. *Beneficium perpetuæ prædicationis*. Ecce enim beatam me prædicabunt ex hoc omnes generationes, inquit porrò virgo Maria, quia nimirum concepisti in utero virginali eum, in quo omnes gentes benedicendæ

cedæ sunt, Gen. 22. v. 18. Non dicit adorabunt me, quod soli Deo competit, Matt. 4. v. 10. sed beatam prædicabunt. Hunc honorem ipsi debemus, quia ex omnibus mulieribus sola delecta est, ut Messia mater esset. Pontificii non manent in hisce terminis, sed ex prædicatione illa adorationem conficiunt, non sine grandi idololatria. Hinc Epiphanius, qui vixit anno Christi 350. sit in honore Maria. Pater, Filius & Sp. S. adoretur, Mariam nemo adoret, soli Deo hoc competit, qui gloriam suam alteri non dabit, El. 42. v. 8.

3. *Beneficium mirifica operationis*, de quo canit v. 49. & respicit iterum his verbis ad magnum illud opus, quod Angelus Gabriel ipsi annuciaverat, cujus veritatem jam satis perspiciebat, quia sine læsione virginitatis conceperat, & ipsum Dei filium jam sub corde gestabat. Propterea celebrat Dei potestatem, quia non erat opus naturæ, sed Divinæ omnipotentia *ἐνεργηµα*. Celebrat etiam Dei sanctitatem, quia ab Angelo audiverat Luc. 1. vers. 35. sanctum quod ex te nascetur, filius Dei vocabitur.

Videmus inde, quod Deus *μεγαλεῖα* sua plerumq; soleat expedire per contempta organa, ut laus penes ipsum sola recumbat. Nos nihil facimus, nihil possumus, sed Dei gratiæ sumus, quicquid sumus, 1. Cor. 15. v. 10. ejus enim virtus in infirmitate perficitur, 2. Cor. 12. v. 9.

Universalia beneficia itidem tria commemorat, ut sunt

1. *Divina clementia*, vers. 50. Hanc ideo celebrat, quia illa vel maximè in incarnatione filii eluxit, Rom. 5. v. 8. describitur autem

1. *Secundum longitudinem*, quod dicitur *οἰς γενεαῖς γενεαῖν*, id est, in seculum. Inde coronæ comparatur, Ps. 5. v. 13. & sicut Co-

rona nec initium habet nec finem, ita misericordia Dei non includitur terminis hujus vitæ, sed durat in seculum, 2. Paral. 5. v. 13. confer Sir. 2. v. 23. Theren. 3. vers. 23.

2. *Secundum latitudinem*, quod super omnes se extendat, qui Deum timent. Nemo hic exclusus est. Misericordia Dei super omnia opera ejus, Ps. 145. v. 9. in primis tamen respicit timentes se, & misericordiam suam ipsis præstat. Superbi Pharisæi operum meritis turgentes, securi item Epicuræi, non timentes Dei judicium & in peccatis malitiosè pergentes, misericordia hujus non fiunt participes sed iram & indignationem experientur sempiternam, Rom. 2. v. 89.

11. *Immensa potentia*, v. 51. 52. quam declarat tripliciter:

1. *Superbos dissipando*. Tales sunt omnes illi, qui per sapientiam & scientiam suam Deum ipsum in verbis & operibus suis reformare sibi præsumunt, & licet vincantur, in opinione præconcepta tamen pertinaciter hærent, & diligunt gloriam hominum magis quam gloriam Dei, Iohan. 12. v. 43. sed quid facit Deus? Dissipat illos, inquit Maria, & sapientiam illorum confundit, sicut linguas architectorum turris Babylonica, Gen. 11. v. 5. seqq. dum sapientes se existimant, stulti fiunt, Rom. 1. v. 22. Testantur hoc exempla Olympii, Arii, Nestorii & aliorum, qui mente cordis sui veritatem Evangelicam oppugnarunt, sed miserè omnes interierunt. Ita semper contemptibiles reddidit Deus elatos, & tandem destruxit, Sir. 10. v. 16.

2. *Tyrannos deurbando*. Hoc Deo est longè, facilimum. Fecit sæpe, ut docet exemplum Pharaonis, Sennacherib, Nebucadnezaris, &c: Facit adhuc, ut testatur

experientia. Non confringit sedem, quia magistratus officium bonum & ab ipso Deo ordinatum est, Roman. 13. vers. 1. sed eos qui abutuntur potestate sibi concessâ, de sede deponit, & alios in ipsorum locum evehit, est enim Dominus, qui Reges removet, & Reges constituit, Dan. 2. v. 21. qui dominatur super regna hominum, & dat illa cui-cunque voluerit, Dan. 4. v. 22.

3. *Humiles exaltando.* Si quis humilitatem suam agnoscit, & in timore filiali se coram Deo humiliat, adeoque omnia bona, quæ habet & possidet Deo unice adserbit, hunc Deus exaltat suo tempore, ut docet exemplum Iosephi, Mosi, Davidis, Esther, Danielis, &c. Hoc est quod David etiam prædicat, Ps. 113. v. 8. 9.

Jacent igitur hostes nostri sua brachia. Nos Deum habemus à latere, qui brachium habet fortius, quo inimicos nostros dispergit, Ps. 89. v. 11.

III. *Spiritualis beneficentia, quâ*

1. *Famelicos saturat,* illos nimirum, qui Spiritu pauperes justitiam esuriunt & sitiunt Matth. 5. v. 3. 6. Hos saturat cælesti manna Evangelii & vivificæ consolationis, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Ioh. 10. v. 11. qui verò divites sunt in oculis suis, & indigentiam suam non agnoscunt, illos Deus inanes dimittit, Apoc. 3. v. 17. nam qui non habet, & quod putat se habere, auferetur ab eo, Luc. 8. v. 18. in vacua vasa oleum gratiæ infunditur, 2. Reg. 4. v. 6.

2. *Lapsos sublevat.* Nam suscepit, inquit, Israel puerum suum, ut memor esset misericordiæ. Per Israellem intelligitur Ecclesia quæ tum temporis serè collapsa erat, propter corruptelas Pharisæorum pauci ad-

modum erant, qui regni Christi modum rectè intelligebant, & hi maximam partem latebant in domo Zachariæ, unde apparet, Ecclesiam sæpe in angustias redigi, ut fiat grex pusillus, Luc. 12. vers. 32. sed non derelinquitur tamen à Domino. Ipse est, qui Ecclesiam collapsam semper restauravit, & Israellem puerum suum per Christum tum temporis suscepit, dum lapsuro manum quasi porrexit ad erigendum, ut græcum vocabulum ἀνίσταμαι, βάλωμαι hanc emphasin importat. Ipse etiam est, qui adhuc Ecclesiam suam contra omnes portas inferorum defendit, & defendet ad consummationem sæculi, Matth. 16. v. 18.

3. *Promissionem roborat.* Ita enim Maria concludit hymnum suum: Sicut locutus est ad Patres nostras, Abraham & semini ejus in secula. Respicit his verbis ad promissionem Abraham factam, & postea à omnibus Patriarchis repetitam, de benedicto semine. Hanc dicit impletam esse in missione Filii, & proinde veritatem DEI celebrat, quam in æternum servat, Psalm. 146. v. 6. Nec enim obliviscitur suarum promissionum, sed vegetam habet memoriam, servat, quod promisit, implet, quod prædixit, Eccl. 46. v. 29. Impossibile est ipsum mentiri, Ebr. 6. vers. 18.

Confide igitur promissionibus divinis, & noli abjicere animum, quando differuntur, veniens veniet, & non tardabit, Hab. 2. v. 3.

Veritas ejus tandem nos deducat
in vitam æternam,
Amen.

In Die

In Die S. Jacobi.

Evangelium Matth. 20. vers. 20. 23.

Celebrat hodie sancta mater Ecclesia memoriam sancti Jacobi, qui natus est Patre Zebedæo, matre verò Salome, quæ germana fuit Iosephi, Sponsi Mariæ Deiparæ. Fratrem habuit Johannem Evangelistam, & dictus est cognomento major, ad differentiam Jacobi minoris sive Alphæi, Matth. 10. v. 3. idque vel ratione ætatis, vel ratione staturæ, vel etiam ratione vocationis ad Apostolatam, quâ Jacobum alterum antecessit. Fuit prius piscator, sed postea ad Apostolatam & hominum piscaturam una cum Iohanne vocatus, Matt. 4. v. 21. 22. Luc. 5. v. 11. & ad illustriora miracula, secretioresque actiones, præ aliis adhibitus est. Confer Matth. 17. v. 1. Marc. 5. v. 37. Matth. 26. v. 37. Interim homo fuit, & non solum de regno Christi terreno sumum habuit somnium, unde hic primatum per matrem affectat: sed etiam, privatæ vindictæ cupiditate percitus, ultionem ingratorum Samaritanorum medicatur, Luc. 9. v. 54. seqq.

Post acceptum in die Pentecostes Spiritum sanctum in Iudæa præcipue & Samaria Evangelium docuisse perhibetur. Beda scribit, ipsum etiam in Hispaniam abiisse, sed, cum exilem laboris fructum ibi animadverteret, in Iudæam reversum esse, ubi tandem anno Christi 45. ab Herode Agrippa in gratiam Iudæorum gladio interfectus est, Act. 12. v. 2.

Quod Evangelium concernit, cujus explicationem veneranda antiquitas ipsius *Blasph. in: Cobamberg part. 1. c. 28. §. 5. p. 594.*

memoriæ consecravit, duabus illud partibus absolvitur, ut sunt:

- I. *Matris petitum.*
- II. *Christi responsum.*

J. J.

EXEGESIS.

Demosthenes, Atheniensium Orator, dixisse fertur, si quis duplex iter, quorum hoc ad mortem, illud ad imperium, aliosque mundanos honores, viatorem deduceret, mihi ostendens, alterutrius eligendi potestatem faceret, prius potius, quod ad mortem, quam posterior, quod ad honores deduceret, ineundum eligerem. Ita non affecti sunt Iacobus & Iohannes, qui matrem subornant, ut *πρωταδεδειχθαι* sive summam in regno Christi præminentiam ipsis supplicando impetrare studeat.

Describitur enim

I. *Supplicantis persona*, quæ mater dicitur filiorum Zebedæi, quos secum Christo adduxit, Marcus expressè Iacobum & Iohannem addit, cap. 10. vers. 35. Sollicitudo hæc materna, quam erga filios declarat, est

1. *Laudabilis*, Hoc enim incumbit piis parentibus, ut de liberorum salute solliciti prospiciant ipsis

1. *In Spiritualibus*, Eph. 6. v. 4. Coloss. 3. v. 21. 2. Tim. 1. v. 5. 3. v. 15.

2. *In Corporalibus*, 1. Tim. 5. v. 8. 2. Cor. 12. vers. 14. Gen. 24. vers. 4. seqq. Hæc est optima procurandi liberos ratio, de qua quid

quid doceat etiam Siracides, vide cap. 30. v. 1. seqq.

2. *Detestabilis seu culpabilis.* Nam in scopo errat Salome, dum felicissimè liberis suis prospectum putat, si in regno Christi ad summos ipsos honores promovere possit. Tales parentes adhuc hodie multos invenies, qui de magna opum vi suis liberis maturè prospiciunt, quomodo autem boni fiant & pii, ne semel quidem cogitant, sed ad pessima quæq; scelera ipsis conivent, sicut Eli, 1. Sam. 3. vers. 13. Simiis æquales, quæ fœtum suum nimis exosculando enecant. Sapientia pauperis evehit illum, & ad Principum latus ponit, inquit Siracides, cap. 11. vers. 1. Hoc non credunt parentes ejusmodi, sed, neglectis bonis artibus, in Galliam suos filios ablegant, ut levitatem addiscant: *vel ad aulas Principum promovere student*, & si hunc præfixum scopum contingere possint, se beatos prædicant. Sed *exeat aula, qui volet esse pius*, inquit Poëta, quod germanicè ita effertur solent: *lang zu Hof / lang zur Helle.* Ad scholas igitur potius deducant liberos suos, quam ad aulas, exemplo Hannæ, 1. Sam. 2. v. 22. seqq. & Davidis, 2. Sam. 12. v. 25.

II. *Supplicandi forma.* Nam προσκύνειν αὐτῷ προσκυνῆσαι, inquit Evangelista, accessit ad eum adorans, & petens aliquid ab eo, quibus verbis indicatur

1. *Gestuum decentia*, quâ suam reverentiam declaravit. Idem nos, preces facturi, observare debemus. Hoc fecit Abraham, Gen. 18. vers. 3. præcepit David, Psalm. 95. v. 6. suo exemplo comprobavit CHRISTUS, Matth. 26. vers. 39. Luc. 22. vers. 41. Superbi enim Deo non placent, sed humilium deprecationem suscipit, Iudith. 9. vers. 16.

2. *Animi confidentia.* Quia enim soror erat germana Iosephi, Curatoris Christi, id sibi sumit audaciæ, & Christum recto pede accedit, non metuens repulsam, propter sanguinis propinquitatem, quâ Christo cum filiis suis conjuncta erat. Eodem modo nos quoque orare decet, quia Christus est frater & consanguineus noſter, Ebr. 2. v. 14. seqq. c. 4. v. 16.

3. *Supplicationis materia.* Postquam enim CHRISTUS quærit: *Quid vis?* Non quasi ignoraret, sed ut respondere compulsa ulcus subaperiat, quod sanare CHRISTUS intendebat, notante Chrysoſtomo, explicat desiderium suum, & dicit, inquit, ut sedeant isti duo filii mei, unus ad dextram tuam, & alter ad sinistram tuam in regno tuo. Quibus verbis primatum confessus in regno Christi terreno pro filiis suis à Christo petit, ut alter Proregis, alter Cancellarii vicem gerat, nec alius quisquam hoc in casu ipsos antevertat.

Discimus hic exemplo Salomes & filiorum ejus, quàm tetrum sit vitium ambitio. Hæc una siquidem efficit, ut nemo sua sorte contentus esse velit, sed

Id, quod habet numeret tantum, quod non habet, optet:

& plus ultra tendat, dum capillis illicitarum concupiscentiarum in quercu perditionis hæret, 2. Sam. 18. v. 9. Proximiore Jovi, proximior fulmini. Ergò in mansuetudine opera tua perfice, hoc superat omnia, quæ ab hominibus diliguntur, aut desiderantur. Quantò major es, eò magis humilia te in omnibus, & coram Deo gratiam invenies, &c. Sir. 3. v. 19. seqq.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra

Fortunam debet quisque manere suam.

De Secundo.

Vidimus matris petitem, videbimus etiam *Christi responsum*, quod est

I. *Reprehenforium*. Nam exprobrat iplis stultitiam five incitiam suam, quod, quæ & qualia petant, ignorent. Nescitis, quid petatis. Nesciebant utique regni Christi conditionem, quod de hoc mundo non erat, Johan. 18. vers. 36. Nesciebant officii sui rationem, quod in docendo, non in politica dominatione consistebat, Lucæ 22. vers. 25.

Ita nos quandoq; aliquid petimus à Deo, sed nescimus, quid petamus, ided nihil accipimus, Iac. 4. v. 3.

Multi petunt, sed *absque intelligentia*, Matth. 6. vers. 7. Illi nesciunt, quid petant: Nam in Spiritu & veritate orationem suam perficere debebant, Joh. 4. v. 23, aliàs frustra Deo serviunt, Es. 29. v. 13.

Multi petunt, sed *absque pœnitentia*. Hi nesciunt, quid petant. Nam peccatores DEUS non exaudit, Johann. 9. vers. 3. sed oratio ipsorum est abominatio, Prov. 28. vers. 9.

Multi petunt sed *absque confidentia*. Hi nesciunt, quid petant, proinde nihil accipiunt, Iac. 1. vers. 6. 7. Sine ira enim & hæsitatione manus ad Deum sunt elevandæ, 1. Tim. 2. vers. 8.

Multi petunt, sed *absque reverentia*, ut Pharisæus ille, Luc. 18. v. 11. seqq. Hi iterum nesciunt, quid petant, proinde nihil accipiunt, nam superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam, 1. Petr. 5. v. 5.

Multi denique petunt, sed sine *differentia*, non attendentes, quod aliter bona spiritualia, aliter bona corporalia à Deo petendæ sint. *Corporalia cum conditione*, si

Deus velit, & saluti nostræ conveniat, quod petimus. *Spiritualia verò sine conditione*, quia de illis non est dubium, quod ad salutem nobis conducant, & DEUS etiam sine conditione nobis ea promisit. Hinc vult CHRISTUS in Oratione Dominica, quod ante petitionem panis quotidiani dicere debeamus: Fiat voluntas tua sicut in cælo, ita & in terra. Qui discrimen hoc non observat, nescit, quid petat, & non exauditur, quia non petit secundum voluntatem Dei, 1. Joh. 5. v. 14.

Inserviat hoc nostræ consolationi, quando non semper exaudimur ad nostram voluntatem. Deus est Pater noster, & melius novit, quid nobis, liberis suis, utile vel inutile sit. Si ergò non semper dat, quod petimus, cogitemus cum Augustino, dabit id, quod est utilius, & sortem nostram manibus ipsius in solidum committamus, ipse faciet, Psal. 37. v. 4.

II. *Interrogatorium*. Nam, ut monstret ipsis petitionis suæ vanitatem, & stimul ab ista dominandi cupiditate, quâ fascinati erant, eos avocet, quæstionem instituit, & potestisne, inquit, calicem bibere, quem ego bibiturus sum, & baptisinate baptizari, quo ego baptizor. Quæ verba allegorica sunt, & duplici metaphora crucem & calamitatem fidelium adumbrant:

I. *Sub imagine Potionis*, quam Medicus ægroto propinat. Illa quidem ingrata est propter amaritudinem, sed quia tamen ad sanitatem recuperandam inservit, amaritudo non curatur: Talem calicem Deus omnibus Christianis propinat exhauriendum, Psalm. 75. versic. 9. Hinc infundit *vinum tribulationis*, Psalm. 60. vers. 4. illi vinum lene, & castigat ipsum in iudicio, ne

D d d

videa-

videatur sibi innoxius, Jerem. 30. vers. 11. Isti *vinum absinthium*, & cum spiritualibus ipsum tentationibus configere permittit, ut David expertus est, Ps. 38. Aliis propinat *calicem vino rubro plenum*, ex quo B. Martyres biberunt, Apoc. 12. vers. 11. Alios *felle* potat, Thren. 3. v. 19. alios lachrymis, Psalm. 80. v. 6. Quicquid igitur tibi Deus infundit, audenter bibe, nihil tibi nocebit, sed operabitur

1. *Fidei probationem.* Sicut enim Magistrates, explorari ingenium suorum ministrorum, pocula frequentant, tunc est in lingua ebrii, quod erat in corde sobrii, ut dicitur in proverbio: Ita Deus quoque probat suos fideles per calicem tribulationis, &c. Es. 28 v. 19. Sir. 34. v. 10.

2. *Christi conformationem.* Haustus vini mutat colorem hominis, & genas pingit amabili rubore: Ita, si quis ex calice tribulationis bonum haustum traxerit, mutationem coloris brevi experietur, id est, vitam suam emendabit, & quod sibi adhuc vivendo superest, in quiete & justitia, Deo placente, transiget, 1. Petr. 4. vers. 2. Ita fiet, ut, quemadmodum hic stigmata Christi in corpore nostro portamus, Galat. 6. v. 17. in revelatione gloriæ ejus gaudentes exultemus, 1. Petr. 4. v. 12-13.

3. *Carnis mortificationem.* Sicut enim is, qui modum excessit in bibendo, omnem appetitum amittit, & ad olfactum etiam cibi & potus nauseat: Ita calix tribulationis lasciviam carnis reprimit, & frenat quasi, ut obliviscens quæ retrò sunt, extendamus nos ad ea quæ priora sunt, Phil. 3. v. 13. nam quæ in carne patitur, desinit à peccatis, 1. Petr. 4. v. 1.

Hæc omnia faciunt ad excitandam nostram sub cruce patientiam. Quid horres?

Calicem vides, non urnam, non cupam, non dolium. Dimensum haustum vides, quem facile evacuare potes. Adhæc *Deus qui infudit, fidelis est*, & neminem ultra vires tentari permittit, 1. Cor. 10. v. 13. *Christus prægustavit calicem* hunc, & mucorem iræ divinæ, qui supernatabat bibendo sustulit, quod superest in medio vinum optimum & purissimum est. *Neque solis sumus*, quibus hic calix propinatur, omnes fideles ab origine mundi in præsentem usque horam ex eo biberunt, bibunt adhuc, & bibent in posterum ad finem usque seculi, eadem fors est omnium Christianorum, 1. Petr. 5. v. 9. videtur tibi portio hæc amara, quæ lachrymas exprimit? cogita, quod nemo piorum sine fletu & lachrymis unquam ex hoc calice biberit. Quid igitur mirum, si tu quoque lachrymas profundis? Hoc autem firmiter tibi persuade, quod omnis disciplina quidem in præsentem non videtur esse gaudii sed mœroris, postea autem fructum tranquillum justitiæ reddet exercitatis per eam, Ebr. 12. v. 11.

II. *Sub imagine lotionis.* Quando aliquis in contumeliam suffunditur aqua. Hic est baptismus tribulationis, quem Christus in passione expertus est, Luc. 12. vers. 50. & adhuc omnes ejus genuini discipuli experiuntur, quando aquæ intrant usque ad animam, & in altitudinem maris cum Davide demerguntur, Ps. 69. v. 2. seqq. conf. Ps. 18. v. 17-32. v. 6.

Quemadmodum enim baptismus quandoque idem est, quod lotio, quæ nemo carere potest, Marc. 7. v. 4. Ita crux omnibus Christianis communis est, 2. Tim. 3. v. 12.

Infantes in primitiva Ecclesia toto corpore in aquam demergebantur & sine damno extrahebantur: Ita toti aliquando in

profundum aquarum tribulationis à Deo conjicimur, ubi abyssus abyssum invocat, Psalm. 42. vers. 8. & nihil nisi mors nobis ob oculos versatur, exemplo discipulorum, Matth. 8. v. 25. sed liberatio tamen oportuno tempore sequitur, Ps. 91. v. 15.

Qui aquis immergitur, totis viribus reluctatur, ut rursus emergat: Ita sub cruce media attripimus, quibus eluctari possumus. Præcipuum est oratio: sicut enim necessitas docet natari: ita necessitas etiam docet orare, Esa. 26. v. 16.

Qui aquis immersi madefiunt, postea extracti & Soli expositi facile exsiccantur: Ita baptismo crucis immersi non submergimur, sed extrahimur rursus & refocillamur. Nam post nubila Phœbus, Tob. 3. v. 23.

Videte vos mei, quomodo omnes veri Christiani duplici baptismo opus habeant lucis & crucis. Quod si igitur posteriori baptismo etiam quandoque baptizari consolare te, quod priori etiam baptizatus & Christo insertus es, ibi nomen tuum in cælo scriptum est, Luc. 10. v. 20. quod neque tribulatio, neque mors, neque Satanas unquam delere poterit, Rom. 8. v. 35.

III. *Informatorium.* Postquam enim respondent: *Possimus*, & ita sibi extra periculum admodum videntur fortes, suamque incogitantiam produunt, levi pendentes afflictiones & pericula, quæ & Domino & ipsis imminebant, corrigit illos, & calicem meum, inquit, bibetis, & baptismo quò ego baptizor, baptizabimini, at sedere à dextris & sinistris meis non est meum dare, sed quibus paratum est à patre meo. Hæc est finalis responsio ad discipulorum postulatam, quâ perspicue declarat, paratam quidem eis certam afflictionum mensuram in hoc seculo, ita ut poculi & baptismatis tri-

bulationum Domini sui futuri sint participes. Ut autem illorum alterum ad dextram, alterum ad sinistram collocet in terreno aliquo regno, quale sibi imaginentur, id verò se in mandatis à Patre non habere, sed iis competere hujusmodi terrenas dignitates, quibus pater cælestis illas deputaverit: Suis verò discipulis & Apostolis esse demandatum munus longè aliud, quod non in dominatu politico, sed in ecclesiastico ministerio consistat. Sunt verba D. Hunni.

Monstrat igitur loco *περὸν ἀδελφίας*, quam flagitabant

1. *Glorie consequendæ rationem*, quæ per angusta ducit ad angusta, non per angusta ad angusta. Nemo enim potest gaudere in utroque seculo, inquit Augustinus. conf. Luc. 6. v. 21. Act. 14. v. 22.

Volebant hi discipuli ad dextram & sinistram Christi sedere in regno aliquo terreno: Sed ipse contra crucis calicem ipsis propinat, & de baptismo passionis & tribulationis concionatur: Ita nemo sibi imaginetur, quod in terrena felicitate dies suos in hoc mundo ducere velit, vincula & tribulationes ubique nos manent, Act. 20. vers. 23. confer Job. 7. v. 9. 2. Cor. 7. v. 5. hoc incipit ab utero, & durat in sepulchrum, Sir. 41. v. 1. pugnandum igitur & decertandum est, nemo coronatur, nisi qui rectè pugnavit, 2. Tim. 2. v. 5.

2. *Officii sui determinationem.* Nam expressè ait: Sedere ad dextram meam, & ad sinistram meam non est meum dare: His verbis abutuntur Calviniani ad impugnandam majestatem Christo homini per unionem personalem communicatam, sic inferentes: Si Christus ut homo non habet potestatem dandi quod petitur, non habet omnem potestatem in cælo & in terra, & proinde locus

Matth. 28. v. 18. de sola divinitate intelligendus est. Sed verba sunt accipienda secundum subjectam materiam de primatu consensus in regno terreno, cujus certè distributio ad officium Christi non pertinebat. Ut taceam quod tum, cum hæc diceret, in forma servi Christus erat, & in statu exinationis, ubi communicata majestatis usum verè evacuavit, Phil. 2. v. 7.

Interim hoc loco Epilogi notandum est. Quemadmodum Christus in mandatis non habebat à Patre, ut officia mundana inter suos asseclas distribueret: Ita nec ullum ex Apostolis suis ad hanc sublimitatem eventum voluit, ut vel ipse regnaret in modum Principum atque Regum hujus seculi, vel aliis regna hujus mundi conferret ac distribueret. Dixit enim apertè: Sicut me misit

Pater: Ita & ego mitto vos. Jam verò Pater non misit Christum, ut invaderet regna hujus mundi, & politicam administrationem populorum ac gentium tractaret. Quare nec ipse Apostolos suos eo misit & ordinavit modo. Unde colligimus, quod Pater nullo jure hanc potestatem sibi vindicaret tractandi utrumque gladium politicum simul & ecclesiasticum, distribuendi provincias & regna terræ, quo se non Christi Vicarium, non Petri successorem, non Apostolorum heredem, sed Antichristum esse probat, cujus propria nota hæc erat futura, ut his qui Deum suum Maozim firmarent, conferret gloriam multam, & terram inter eos distribueret, Daniel, 12. versic. 39. Hic finis esto per Jesum Salvatorem nostrum, Amen.

In Die S. Bartholomæi.

Evangelium Luc. 22. vers. 24. 30.

Genef. 39. vers. 12. commendatur Josephus, quod heræ suæ lenociniis ad lasciviam sollicitatus pallio illius in manibus relicto fugâ sibi consuluerit, ne adulterio se pollueret, fidemq; hero datam sanctam inviolatamque conservaret.

Sed Bartholomæum videre dilecti, cujus memoriam hodie S. mater Ecclesia celebrat, quia in sacris paginis Apostolorum numero accensetur. Is mundi persecutionibus infestatus non pallium sed propriam pellem in tyrannorum manibus reliquit, ne fortè in idololatriam, quæ spiritualis quædam fornicatio est, prolaberetur & Domino suo ac Magistro Jesu Christo fidem integram & intemeratam servaret.

De origine & prosapia ejus nil certi constat. Petrus de natalibus è regia stirpe ipsum oriundum fuisse jactat, sed dubia fide. Post effusionem Spir. Sancti. visibilem in die Pentecostes Evangelium prædicavit in India, ubi filiam Polymnii à Diabolo liberavit, & per hoc miraculum ipsum cum conjugè ad Christianam fidem convertit. Sed agere tulerunt hunc Evangelii successum Sacerdotes Assaroth & Berith, quibus idolis homines isti serviebant, & accusarunt Bartholomæum coram Aftyage, qui fustibus verberatum excoriari jussit, Anno Christi 80.

Nos sine ulteriori præloquio ad ordinariam Evangelii pericopen descendemus, quæ duobus membris absolvitur, ut sunt

J. Liti-

I. Litigatio. *Ab. Vid. infr. Part. III.*

II. Placatio. *pag. 149. 150.*

J. J.

EXEGESIS.

Inter superbos semper sunt jurgia, inquit Salomo Prov. 13. v. 10. quod comprobatur exemplo Apostolorum. Quia enim superbos alebant sub piscatorio pallio cogitationes, & quilibet primatum in regno Christi, quod sibi mundanum fore imaginabantur, aspirabat, ad contentiones tandem res delabatur. Nam facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maximus, inquit Evangelista. Damnabilis certe litigatio, si spectes

I. *Temporis impertinentiam.* Nam ut patet ex præcedentibus, orta est Hierosolymis in cœnaculo eo ipso temporis momento, quo propter perceptam S. S. Eucharistiæ Sacramentum, & instantem Christi passionem, de qua multis jam ipsis concionatus erat, devotionem suam contestari debebant, vers. 19. 20. 21. 22.

Unde apparet

1. *Diaboli hostilitas,* qui eo tempore omnium maxime nobis insidiatur, quando vel ad sacram cœnam nos præparamus, vel post præparationem, quod in votis habebamus, effectum dedimus. ut devotionem nostram impediatur, vel in peccata quibus valediximus, nos iterum præcipitet: Hoc est Diaboli studium, quo occupatur unicè, Job. 41. v. 13.

2. *Hominum perversitas,* qui spiritualia nimis somnolenter tractant, & in medio cursu deficiunt. O quam multi inveniuntur hodie, qui ab usu S. cœnæ statim revertuntur ad volutabrum peccatorum, & vel popinas visitant, vel in choreis decurstant,

vel blasphemias in Deum evomunt, & aliis peccatis se contaminant. Tales non sunt verè Christiani, sed ad fures & canes qui foris sunt pertinent, 2. Pet. 2. v. 22.

II. *Personarum eminentiam.* Nam Apostoli sunt, qui litigationem hanc incipiunt, & persequuntur, neglectâ admonitione, quam paulò ante de mutuo charitatis affectu Dominus instituerat.

Eandem cum Apostolis sortem experiuntur sancti ad unum omnes quamdiu hoc corpus peccati circumferunt, Rom. 7. v. 19. confer Job. 15. v. 14. 15. Psal. 143. v. 2. Psal. 32. v. 6. Matth. 6. v. 12.

Non igitur simus securi, sed in timore & tremore salutem nostram operemur, Philip. 2. v. 12. Lapsus majorum sit tremor minorum, inquit Augustinus. Interim hoc agamus, ut lapsu aliquo præoccupati per penitentiam statim resurgamus, & carnis actiones per spiritum mortificemus, Rom. 8. v. 13. ne petulantè & ex proposito peccemus, talibus enim non relinquitur peccatis hostia, Ebr. 10. v. 26.

III. *Contentionis vehementiam.* Dicitur enim inter ipsos facta *Quarrelia*, unde sequitur, quod non simpliter verbis alternis singuli cause suæ iustitiam defendere conati sint, ut in placidis disputationibus fieri solet, sed intempestiva procul dubio æmulatio concertantium animos ira exstimulavit, ut omnia concitatis clamoribus impleverint, & quilibet aliquam sibi prærogativam præ cæteris assignare & vindicare allaboraverit.

Ista contendendi de qualibet re nihil præurigo multos invahit. Sed pugnat contra Christianismum, vide 1. Cor. 13. v. 4. seq. Eph. 4. v. 2. Simus mansueti ad exemplum Christi, Matt. 11. v. 29. Abrahami & Lothi,

Ddd 3

Gen.

Genes. 13. v. 8. sic multa peccata vitabimus,
Sir. 28. v. 10.

IV. *Materia pestilentiam.* Nam de primatu contendunt, quis Pontifex inter ipsos & cæterorum Dominus futurus esset. Unde videmus, quamdiu Satanæ nobis incubuerit, dum Antichristus natus est. Hic Domino adhuc præsentat Apostolos, ut de primatu litigent, id quod pluries antehac ab ipso factum, Matth. 18. v. 1. 20. vers. 20. Ibi monstrum hoc conceptum est, de cujus libidine dominandi Daniel. cap. 12. vaticinatur. Consentit Paulus 2. Thess. 2. v. 7. ubi clarissime ait: mysterium jam operatur iniquitatis, sicut fœtus in utero motu indicat, quod vitam acceperit. Similem motum vel potius exultationem hujus maledicti fœtus experta est Ecclesia Anno 196. Ubi victor Episcopus Romanus omnes Asiaticas ob jejunii & paschatis diversitatem anathemate percussit, sed causa principalis erat, quod ipsi præminentie fastigium, quod ambiebat, concedere nolebant. Successit Constantini Imperatoris donatio, qui multas Basilicas extruxit, & magnificentissime dotavit, unde Episcopi & Ecclesiæ Doctores impinguati & in crassati relinquerunt Deum factorem suum, & pro fatuo habuerunt petram salutis suæ, Deut. 32. v. 15. quâ occasione via ad Papatum quasi strata est, & Antichristus in lucem prodit, eo tempore, quo vox audita est de cælo: Hodie venenum infusum est Ecclesiæ. Postea An. Christi 607. Bonifacius III. primatum, qui hætenus in medio positus erat, Phocæ Cæsariæ auctoritate sibi arrogavit, & Episcopus Oecumenicus sive universalis omnium Ecclesiarum appellari voluit. Ibi Antichristus vitalem ætatem consecutus est, & superbiam, avaritiam & tyrannidem suam magnâ au-

daciâ continuavit, dum tempore Lutheri ad senectam pervenit, quæ ipsa morbus est, & vires consumit, quas Jesuitæ quidem & alii fideles subditi in regno Antichristi variis adhibitis medicamentis restaurare tentant, sed frustra, quia tempus imminet, quo Christus ipsum interficiet spiritu oris sui, 2. Thess. 2. vers. 8.

Elucescit autem ex hac contentione

1. *Apostolorum ignorantia*, quod non intelligat conditionem regni Christi, in quo magis crux quam politicum regimè locum habet, Matth. 16. v. 24. Luc. 14. v. 27. Act. 14. v. 22. 2. Tim. 3. v. 12. Hoc Apostolis non ardebat, hinc quicquid Christus dicat, opinionem suam præceptam de regno terreno mordicus tenent, & omnia ipsius verba juxta imaginationes cerebri sui interpretantur. Ita nos omnes affecti sumus non cogitantes illud Ebr. 12. vers. 11. confer Jac. 5. v. 7. seqq.

2. *Apostolorum arrogantia.* Erant isti homines à piscatoria fece & arena selecti ad Apostolicæ dignitatis fastigium, nihilominus eo statu non sunt contenti, sed cogitationibus suis altius evolant, & primatum ambiunt. Ita sub pertuso & sordido nonnumquam pallio ambitio latet. O terribilissimum vitium, in quo omnis perditio initum sumptit, Tob. 4. v. 14. probant exempla, lapsorum Angelorum, Protoplastorum, Core, Datan & Abiram, Absolonis, Hamanis & aliorum. Nolite ergò vos mei, aliquid facere per inanem gloriam, &c. Phil. 2. v. 3. 4. Deus enim resistit superbis, 1. Pet. 5. v. 5.

De Secundo.

FUIT Apostolorum litigatio, succedit à Christo instituta placatio, quæ tribus constat argumentis. Nam considerandam ipsis proponit

L.R.

I. *Regni sui discrepantiam.* Reges gentium, inquit, dominantur, & qui potestatem habent, benefici vocantur, vos autem non sic. Quibus verbis omnem dominatum politicum discipulis suis derogat, ex hoc fundamento, quia inter regnum suum, & inter regna mundi ingens est discrepantia. Quamquam enim Christus Rex est, tamen regnum ejus non est de hoc mundo, Joh. 18. v. 36. nec venit ministrari, sed ministrare, Matth. 30. v. 28. ideoque regnum mundanum fugit, Johan. 6. vers. 15. Quid facit igitur Romanus Pontifex, quando tollit istam discrepantiam, & duos gladios usurpat politicum & Ecclesiasticum? Christus non sic! Apostoli non sic! Eorum successores in primitiva Ecclesia non sic! Antichristus igitur est, qui se hoc modo effert, 2. Thess. 2. v. 4.

Interim confirmatur his verbis Christi, magistratus politici

1. *Honos*, vide Rom. 13. v. 1. Psal. 82. v. 6. Exod. 22. v. 28. 1. Petr. 2. v. 13. 14. Sap. 6. v. 5. Resultat hinc

1. *Consolatio pro piis magistratibus*, contra Anabaptistarum & quorumcunque aliorum fanaticorum calumnias, ac si in regimine politico viventes Deo non sint accepti, aliud probant exempla, Matth. 8. v. 9. Luc. 23. v. 50. Joh. 4. v. 47. Act. 13. v. 12.

2. *Exhortatio*, ut subditi obediant magistratui tanquam ordinationi Dei, Rom. 13. v. 1. & pro salute ipsius deprecationes instituant, hoc equum & justum est, 1. Tim. 2. v. 2. 3.

2. *Onus*, quod duobus verbis hic à Christo exprimitur, quorum alterum est dominari, alterum beneficium dici. Consistit igitur magistratus politici officium

1. *In dominandi rectitudine*, ut malos puniant, & bonos defendant justa severitate, Prov. 20. v. 30. citra munerum & persona-

rum respectum, Exod. 23. v. 8. citra commiserationem, Deut. 19. v. 13. citra cunctationem exemplo Davidis. Psal. 101. v. 9. ut audientes ceteri timorem habeant, Deut. 19. v. 20. qui in hac parte officium suum non exequuntur, Deum ad iram commovent, & poenas experientur, Es. 9. v. 14. 1. Reg. 20. v. 42.

2. *In juvandi promptitudine*, ne sint nimis morosi erga subditos ut Rehabeam, 1. Reg. 12. v. 14. sed nomen *ἐπιτηδὸν* tueantur, & patienter audiant pauperes & parvos, Deut. 1. v. 17. nam misericordia & veritas custodiant Regem, & clementia thronus ejus roboratur, Prov. 20. v. 28. Caveant etiam, ne rapinis, exactiōibus, & oneribus nimis subditos deglubant, hoc boni pastoris non est, ut Tiberius olim dicere solebat, & gravissimam poenam meretur, Mich. 3. v. 3. 4. sed exemplum Jobi sibi imitandum proponat, Job. 29. v. 12. seqq. & 31. v. 7. seqq. non etiam sint nimis justī, Eccl. 7. v. 17. nam summum jus summa injuria, sed pro circumstantiarum ratione quandoque remittant, Eccl. 10. v. 4. qui enim nimium emungit, elicit sanguinem, Prov. 20. v. 33.

II. *Exempli præstantiam*, v. 27. hoc modo: Ego sum magister & Dominus vester, vos discipuli & ministri: Nihilominus ita me humiliavi, ut pedes vestros lavare, & in aliis vobis ministrare non erubuerim. Quanto magis vos decebit talis humilitas, ut honore alius alium præveniat, Rom. 12. v. 10. & dono quod accepit, proximo inservire studeat, 1. Pet. 4. v. 10. nihil faciens per contentionem vel inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi quosvis alios arbitretur, Phi. 2. v. 3.

Notate hoc exemplum vos mei, & quando superba de corde ascendit cogitatio, Christi humilitatem vobis ante oculos ponite, qui fuit Dominus Dominorum, & propter nos factus est servus servorum; que super-

superbia sanari potest, si humilitate filii Dei non sanatur: inquit Augustinus. *Putei profundiores aquas habent dulcissimas*: Ita quo quis humilior, eò gratior est Deo & hominibus, 1. Petr. 5. v. 6. Jac. 4. v. 10. *Stella in cælo minima videtur, & nihilominus in rei veritate totum terrarum orbem magnitudine superat*. Ita humilis in mundo parvus & abjectus est, sed apud Deum magnus habetur, qui licet in altissimis habitet, tamen humilia semper respicit, Pl. 113. v. 5. 6.

III. *Pramii elegantiam*, cujus promissione ipsos erigit, ne spe Domini mundani jam plenè ipsis præreptâ cogitarent sibi pro labore, odio & invidia hæcenus suscepta, nil boni expectandum superesse: Vos autem, inquit vos estis, qui mecum in tentationibus permansistis, & ego dispono vobis regnum, sicut disposuit mihi Pater meus, &c.

Quibus verbis largissimam compensationem & æternam gloriam ipsis pollicetur

1. *Sub imagine regni*. Regnum in hoc mundo summum est majestatis fastigium, propterea sub hoc typo summa gloria vitæ æternæ nobis adumbratur, vide Sapient. 5. vers. 17.

Vide igitur, ut in omnibus tribulationibus apud Christum perseveres, & sic tandem cum ipso regnabis, 2. Timoth. 2. v. 12.

2. *Sub imagine convivit*. Regnum quidem Dei non est esca & potus, Rom. 14. v. 17. erimus enim *ισάγγελοι*, Matth. 22. v. 30. interim metaphoricè hæc loquendi formulâ lauticiæ vitæ æternæ nobis aliquo modo adumbrantur, quod Scriptura sæpius in usu habet, Es. 25. v. 6. 65. v. 13.

Fit hoc

1. *Respectu lautissima tractationis*, Es. 25. v. 6. Joh. 6. v. 35. c. 4. v. 14. Psal. 36. v. 9. 19. Cibus & potus noster, dicente Augustino, erit visio Christi & SS. Trinitatis. Hac visione satiabimur, Psal. 17. v. 15.

2. *Respectu jucundissima conversationis*, vide Matth. 8. vers. 11. Apoc. 5. v. 11. Math. 17. v. 4. Es. 6. v. 3.

3. *Respectu disparata collocationis*. In mensa regis quidem honoratiores honoratiori loco collocantur, apparatus autem autem ciborum omnibus victoribus unus & idem est: Ita quidem in convivio cælesti una erit sanctorum omnium vita æterna sed dispar gloria, 1. Cor. 15. v. 41. Dan. 12. v. 3, nulla tamen ibi regnabit invidia. Nam maxima inter ipsos virtus erit charitas, 1. Cor. 13. vers. 13.

3. *Sub imagine judicii*. Nam sedebitis inquit, super thronos, & judicabitis duodecim tribus Israel. Ibi potestas judicaria Sanctis Apostolis promittitur non quidem autoritativa, quæ solius CHRISTI est, sed 1. testificativa doctrinam suam mundo scriptis relictam: 2. Approbativa, quâ subscribent sententiæ quam supremus Judex super justos & injustos feret, Apoc. 19. v. 12.

Hæc magna erit gloria, quæ continget omnibus fidelibus in novissimo die, ubi stabunt in magna confidentia adversus angustiatores suos, Sapient. 5. vers. 1. Ad hanc gloriam & felicitatem nos perducatur

CHRISTUS JESUS,

Amen.

In Die

In Die S. Matthæi.

Evang. Matth. 9. v. 9. 13.

DE Abrahamo legimus Gen. 12. vers. 1. legq. quod exire juberetur de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui, quæ idololatriæ dedita erat, in terram, quam ipsi Dominus monstraturus erat. Nec mora. Surrexit Abraham per fidem & exivit, nesciens quo iret, Ebr. 11. v. 8.

Parem historiam habemus in prælecta pericope, ubi Christus Matthæum vocat à telonio ad Apostolatam, cui ipse vocationi promptus obtemperat, superatis obstaculis, quæ proposito suo remoram aliquam injicere poterant. De familia ejus nil constat in sacris literis, præterquam quod à Marco & Luca Levi, & quidem Alphæi cujusdam filius appellatur, Marc. 2. vers. 14. Luc. 5. v. 27. unde quidam è tribu Levi ipsum oriundum suspicati sunt, cum multi ex Levitis duro paupertatis onere pressi agriculturam exercere coacti fuerint, quod constat ex Nehem. 13. vers. 30. Post ascensionem Christi ad cælos immediatis Sp. S. donis cum reliquo Apostolorum cœtu exornatus, Evangelium prædicavit Judæis & Hebræis. Deinde Asiam & Pontum peragravit, & tandem in Æthiopiã devenit, ubi Præfectus Reginæ Candaces, quem Philippus baptizaverat, Act. 8. v. 38. ipsum hospitio excepit. Antequam tamen ex Judæa discederet, historiam Evangelicam conscripsit Hebræo idiomate, ut multi ex veteribus opinantur, quanquam id quidam nostratum non abs re in dubium vocant, quia testimonia è V. T. allata non ex fontibus Hebraicis, sed ex translatione LXX. Interpr. desumpta proferuntur.

In Æthiopia, ut scribit Eusebius, Regem Ægyptum, & Conjugem ejus Euphrosynen, cum filio Ephrone, quem à mortuis excitavit, & filia Iphigenia ad Christi cognitionem perduxit. Contigit autem, ut Dux quidam gentilis ambiret illam, quod dissuasit Matthæus, & proinde ante aras trucidatus est Anno Christi 76. *Alij aliter. Vid. Haidegg. Ench. lib. 3. c. 2. p. 449. Sog. 11. Dieter. Anst. wano. Fass. Matth.*

Nos prælectam pericopen ad manus tuas memimus, cujus duæ sunt partes:

I. Matthæi vocatio.

II. Pharisaorum murmuratio.

J. J.

EXEGESIS.

MAL. 3. v. 3. de Angelo Testamenti, id est, de Messia dicitur, quod purificaturus sit filios Levi, quasi aurum & quasi argentum, ut idonei fiant, ad offerenda Domino sacrificia in justitia. Impletionem hujus vaticinii videmus in Evangelio nostro, quod annuæ S. Matthæi memoriæ consecratum est, quia aliàs Levi dicitur, & à telonio in Christi scholam vocatur, in qua ita purificatus & perpolitus est, ut postea cum reliquis exierit in universum mundum, sacrificans Evangelium DEI inter gentes, ut gentes etiam fierent oblatio accepta & sanctificata in Spir. Sancto, Rom. 15. v. 16. Hanc historiam Matthæus ipse consignavit, justus enim est accusator sui, Proverb. 18. vers. 17. & qui confessus fuerit peccata sua, & reliquerit ea, misericordiam consequetur, Prov. 28. v. 13.

Duo igitur hæc potissimum consideranda occurrunt:

E e e

I. Per-

I. *Persona vocans*, cujus hinc describitur

1. *Nominalitas*. Nam Jesus dicitur, quod est nomen Salvatoris nostri proprium, & ipso opere hinc verificatur in Matthæo, quem Christus à telonio avocatum in numerum Apostolorum suorum adoptat, & ab omnibus peccatis suis justificat.

Idem adhuc hodie vocat nos per ministros suos ad pœnitentiam, 2. Cor. 5. vers. 20. Ergo vocantem sequere. Nam Jesus tuus est, qui non venit perdere animas hominum, sed servare, Luc. 9. v. 56.

2. *Sedulitas*. Nam digrediebatur illinc, ait Evangelista, nimirum ex civitate Capernaum, & speciatim ex illa domo, in qua jamjam paralyticum sanaverat, ad mare Tyberiadis, ut turbam doceret, testante Marco cap. 2. v. 13. finitâ autem concione telonium præterit, ubi Matthæus sedebat. Ita adhuc obambulat in mundo, & per ministerium verbi Ecclesiam sibi colligit. Impri- mis eò digreditur, ubi peccatores sedent, ut in viam justitiæ eos reducat. Non enim vult ullos perire, sed omnes ad agnitionem veritatis pervenire, 1. Timoth. 2. v. 4. hinc misericordia sua pervenit peccatores, ut ostenderet patientiam suam ad informationem eorum, qui credituri sunt ad vitam æternam, 1. Tim. 1. v. 16.

3. *Benignitas*, quam declarat

1. *Aspectu*. Nam vidit hominem, inquit Evangelista, in telonio sedentem, hoc aspectu pœnitentiam in corde Matthæi operatur. Ita videt adhuc quoscunque peccatores qui in abscondito tenebrarum opera perpetrant, Sir. 23. v. 28. Psalm. 49. v. 9. & quamvis in momento ipsos perdere posset, tamen patienter agit, & non vult quemquam perire, 2. Petr. 3. v. 9. interim hoc probè considerandum est, ne voluntariè peccemus,

sed semper cogitemus, oculos Domini apertos esse super omnes vias filiorum hominum, Jer. 32. v. 19. qui enim voluntariè peccat, & intuitum Christi amicabilem, quo nos ad pœnitentiam invitat, malitiosè contemnit, non habet amplius hostiam pro peccato, sed experietur olim vultum iræ divinæ, à quo fugiet ad petras & colles, & tamen non effugiet, Apoc. 6. v. 16. 17.

2. *Affatu*. Nam sequere me, inquit, & hisce verbis ipsum non tantum ad fidem, ut Zachæum, sed etiam ad Apostolatam efficaciter vocat. Vox illa adhuc quotidie sonat in Ecclesia, jubens ut sequaris in patientia, in humilitate, in charitate, &c. Felix qui sequitur, Apoc. 14. v. 4.

II. *Matthæus obtemperans*. Nam verbum Christi non fuit irritum, sed vivum & efficax, quo Matthæus statim quasi mutatus & emendatus est. Hoc ipse ostendit.

1. *Surgendo*, dum à telonio vocatus statim surgit, & vitæ antea actæ turpitudinem execratur. Hoc ipso nobis exemplum reliquit, quod omnes peccatores imitari debent, qui hæctenus in scabello usurariorum, maledicorum, Epicuræorum, adulterorum & scortatorum, ebriosorum, &c. sederunt, tunc Dominus non amplius recordabitur iniquitatum quas operatus est quilibet eorum, Ezech. 18. v. 22.

2. *Sequendo*. Non enim surrexit tantum, sed etiam secutus est Christum, inquit Evangelista. Idem nobis quoque incumbit. Unusquisque habet vocationem suam, cujus vi Christum sequi tenetur. Sequamur ergo, nec revocet nos victus indigentia, Luc. 9. v. 58. Matth. 6. v. 32. non termini ignorantia, Gen. 12. v. 1. seqq. non mundi truculentia, quoniam diligentib⁹ Deum omnia cooperantur in bonum, Rom. 8. v. 28.

3. *Convivium instituendo*, quo declarat

1. *Gratitudinem erga Christum*. Vocaverat ipsum Christus ad cœnam spiritualem, & beneficiorum cœlestium participem fecerat, utpote sunt remissio peccatorum, justitia, vita & salus æterna. Hinc ad gratitudinem se obligatum agnoscit, & quia nihil habet aliud, quo animum suum explicet, convivium instituit, & Christum cum suis invitat discipulis. Ita fidem suam factis demonstrat, quod ab omnibus verè Christianis requiritur, Jac. 2. v. 18.

Pari gratiâ donati sumus. Ergò Christum invitate Vos mei, corda aperiendo, & CHRISTUM pulsantem intromittendo, Apoc. 3. vers. 20. pauperibus benefaciendo, Luc. 14. vers. 13. Pastoribus tuis pro cibo spirituali in verbo & Sacramentis, necessariam alimentationem suppeditando, tunc ipse olim in vita æterna convivio pinguium medullatorum, & vini defecati iterum te excipiet, Esa. 25. v. 6. 65. v. 14.

2. *Charitatem erga proximum*. Nam multos etiam publicanos & peccatores invitat, ut suo ipsos exemplo ad consimilem vitæ emendationem alliceret, & Christo occasionem subministraret ad cœterorum, quoque sui ordinis hominum publicanorum & peccatorum conversionem, quam ex frugifera conversatione colloquioque Christi securitatem non temere divinabat.

Hæc est natura & proprietas fidei salvificæ, ut per charitatem in apricum prodire soleat, Gal. 5. v. 6. Gratiâ ergò Dei conversus, converte etiam alios, id quod David spondet Domino, Psalm. 51. vers. 15. Christus Petro præcipit, Luc. 22. vers. 32. Paulus monet, Gal. 6. v. 1. hoc est optimum beneficium, quod proximo exhibere possumus, &

superat omnes thesauros quibus mundus inhiat, & operiet multitudinem peccatorum, Jac. 5. v. ult.

De Secundo,

Fuit Matthæi vocatio, succedit *Pharisæorum murmuratio*. Postquam enim vident Christum cum publicanis & peccatoribus in convivio Matthæi accumbere, & humaniter conversari ἐγγύς ὄντι γαρμαματῶς, inquit Lucas, c. 5. v. 30. & dicebant ad discipulos ejus: Cur cum publicanis & peccatoribus vescitur Magister vester?

Ubi nobis observanda venit

I. *Calumnia atrocitas*, quæ satis apparet

1. *Ex modo*. Non enim CHRISTUM ipsum adoriuntur, quia timent confusionem hætenus sæpe reportatam, sed apud discipulos se insinuant, qui infirmi adhuc erant, ut auctoritatem Christi vel minuant, vel planè prostituunt, ipsosque ad suas iterum partes pertrahere studeant. Habemus hinc vivam imaginem omnium hypocritarum & calumniatorum, quibus à tergo proximum maledictis & convitiis proscindere volupe est. Hi in Scriptura sunt infames, Sir. 5. v. 16. seq. & regnum Dei non hæreditabunt, 1. Cor. 6. v. 10.

2. *Ex sono*. Nam quid est, inquit, quod Magister vester cum publicanis & peccatoribus vescitur? q. d. nascitur ex socio, qui non cognoscitur ex se. Hoc argumentum pulcrum habet speciem. Idè enim Cananæos planè extirpari voluit Dominus, ne fortè peccare facerent Israelitas, & fierent ipsis in scandalum, imò prohibuit, ne fœdus inirent, aut amicitiam jungerent cum ipsis Exod. 23. vers. 32. 34. vers. 12. Huc pertinent dicta, Psalm. 1. vers. 1. 50. vers. 18. Esa. 52. vers. 11. Sir. 13. vers. 1. Sed omni illa

Ecc 3

illa

illa dicta Christum non ferunt, qui conversatur cum publicanis & peccata eorum probet, sed ut ipsos in viam justitiæ reducat. Eodem modo adhuc hodie nobis cum impiis & sinceræ religionis hostibus conversari licet, Psalm. 51. v. 15. 1. Petr. 2. v. 12. Obstinati verò post duas vel tres admonitiones fugiendi, Tit. 3. vers. 10. cavendi, Matt. 7. v. 15. & velut Ethnici habendi sunt, Matt. 18. v. 17. Quod qui non observat, sed jugum trahit cum infidelibus, 2. Cor. 6. v. 14. videat ne propter ipsum nomen Dei malè audiat, Rom. 2. v. 24. & peccatorum alienorum particeps evadat, 2. Johan. vers. 11. Ephes. 5. vers. 11.

II. *Apologia nervositas*, quam pro defensione personæ suæ & officii, criminationi Scribarum & Phariseorum opponit, aliàs periculum fuisset, ut vel discipuli vel reliquum auditorum vulgus in fide vacillare inciperet. Tria autem potissimum adhibet argumenta, quibus calumniam Phariseorum retundit:

1. *Desumitur à simili congruo*. Nam qui valent, inquit, non opus habent medico, sed qui malè habent. Sententia huc redit: De Messia prædictum est quod Medicum acturus sit in terris, alligaturus contritos corde, & peccatorum vulneribus faucios sanaturus, Esa. 61. vers. 1. Quando igitur operam do, ut peccatores & publicani homines spiritualiter ægri & morbidi sanentur & convertantur, usque ad eò nihil facio contra officium Messie, ut potius hoc ipso me verum esse Messiam publicè probem & demonstrém.

Notate hanc Christi sententiam vos mei *in consolationem*. Omnes post lapsum miserii sumus & ægroti, Esa. 1. v. 6. *laborat anima*, 1. Cor. 2. v. 14. *laborat cor*, Gen. 6. v. 5.

laborat voluntas, Rom. 7. v. 19. *laborat intellectus*, 2. Cor. 3. v. 5. ægri sumus & infirmi *corporaliter & spiritualiter*. Sed confidite vos mei, Medicum habemus, qui omnes infirmitates nostras sanare potest, Pl. 103. vers. 3. per verbum quod omnia sanat, Sap. 16. v. 12. Hoc igitur agamus, ut curæ & regimini ejus nos spontè & promptè in omnibus subjiciamus, & non solum medicamentis utamur, sed etiam juxta diætam nobis præscriptam vitam nostram instituamus, Mich. 6. v. 8. ne patiamur prius sanati recidivam, quæ pejor solet esse radice, juxta Medicorum sententiam, & Christi ipsius effatum, Joh. 5. v. 14.

2. *à dicto Prophetico*. Nam euntes, inquit, discite quid sit, misericordiam volo, & non sacrificium, v. 13. Testimonium hoc desumptum est ex Ol. 6. vers. 6. quo tacitè Christus Phariseorum superstitionem perstringit, quâ sacrificiis inhærebant, & opera interim moralia charitatis, misericordiæ & beneficiæ erga proximum negligebant. Sensus argumenti talis est: Deus ipse præfert misericordiam omnibus Leviticis sacrificiis Ol. 6. vers. 6. sed majus charitatis & misericordiæ opus excogitari vix potest, quàm eriantem peccatorem in viam reducere. Ergò iniquè agitis, dum me propterea reprehenditis, quod peccatores & publicanos conversatione mea in viam salutis revocare studeo. Agnosce hinc summam operum charitatis & misericordiæ necessitatem. Nā charitas maxima est inter virtutes, sine qua nullum opus, aliàs bonū, Deo gratum & acceptum esse potest, 1. Cor. 13. v. 13. hinc omnibus & singulis præcipitur, ut misericordiam faciant, unusquisque cum fratre suo, Zach. 7. v. 9. qui non observat, amore Dei etiam destituitur, 1. Joh. 3. v. 17. cap. 4. v. 20.

3. *Ab officii proprio.* Non enim veni, inquit ad vocandum justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Per justos, Pharisæos intelligit & Scribas, qui propria tangebant justitiâ, & se justos esse arbitrabantur. Ita quod ante figuratè sub figura Medici dixerat, nunc detractâ figurâ vet bis planis exponit, ostendens, Messia adventum nunquâ promissum esse his, qui vel naturâ justî sint, qualis inter hominès post lapsum reperitur nemo, vel sibi videantur justî, ut Pharisæi olim faciebant, sed solis peccatoribus. Idcirco se, qui munus illud Messia gerat, venisse propter hominès peccatores, non ad confirmandum illos in studio propositoq; peccandi, sed ad vocandû eos ad pœnitentiam, & consequenter ad æternam salutem.

Egregia certè *consolatio* pro omnibus illis, qui se peccatores esse sentiunt, & de amissis dolent, cupiuntq; fercinâ peccatorum suorum liberari, ne desperent, sed ad Christum tanquam Dei agnum tollentem peccata mundi, confugiant, & requiem in-

venient pro animabus suis, Matt. II. v. 28. 29. nam certus sermo, & dignus quem omnibus modis amplectamur, quod Christus Jesus venit in mundum, ut peccatores salvos faceret, 1. Tim. I. v. 15.

Non igitur te deterreat indignitas vel impuritas, quò minus ad ipsum confugere velis. *Si dignus esses & purus, Salvatore non indigeres. Sed quia peccator es, à Deo divisus & alienatus, Christus venit in hunc mundum, ut te reconciliaret Patri, & ad pœnitentiam vocaret.* Hoc agnosce grato animo, & vocanti obtempera, ne obicem pone. Qui enim Christum non apprehendit per fidem tanquam Salvatorem, experietur eum in novissimo die, tanquam severum judicem, qui non amplius vocabit ad pœnitentiam, sed ad ignem æternum reprobabit omnes illos, qui Evangelio suo non obediverunt, 2. Thessal. I. versicul. 8. Sufficit! O Domine JESU fac nobiscum secundum nomen tuum,

Amen.

In Die S. Michaelis seu Angelorum.

Evangelium Matth. 18. v. 11.

Lectulum Salomonis ambiebant sexaginta fortes ex fortibus Israel omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, mi, unius ejusque ensis super femur suum propter timores nocturnos, Cant. 3. v. 7. 8.

Lectulus ille est quælibet fidelis anima, in qua cœlestis Salomo Christus Jesus per fidem quiescit, Eph. 3. v. 17. fortes sunt beati Angeli, qui lectum illum custodiunt, & castra metantur circa eos, qui timent Dominum, Pl. 34. v. 8. per gladios & enses denotatur Angelorum potentia ultrix, quâ nos

defendunt adversus draconem infernalem, qui in tenebras dominatur, Ephes. 6. v. 12. ut sine metu & periculo dormire possimus. Sunt enim fortes heroës, Pl. 103. v. 20. & ministratorii Spiritus emissi in gratiam eorum, qui salutem hereditare debent, Ebr. I. vers. 14.

Hodie festum Angelorum celebrat Ecclesia, non more Pontificio, qui adorant eos: sed ut certus esset dies, quo doctrina de Angelis in Ecclesia proponeretur, & occasio laudis divina offerretur, quod Deus

E e e 3 non

non tantum ipse nostri curam habet, sed etiam beatos hosce spiritus comites nobis adiunxit & custodes, ut in vita defendendo, & in morte animas suscipiendo nobis inservirent. Quid est homo, quod memor es ejus, & filius hominis, quoniam visitas eum? Ps. 8. v. 5. minores certe sumus Domine omnibus miserationibus tuis, Gen. 32. v. 10.

Nos ad manus sumemus prælectam pericopen, & videbimus

1. Angelorum presidium.

II. Nostrum officium.

J. J.

EXEGESIS.

CUM Patriarcha Jacob in Mesopotamiam proficisceretur, vidit in somnis scalam stantem super terram & cacumen illius tangens cælum, angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, ut legitur Gen. 28. v. 12. Id ipsum adhuc hodie contingere docet Christus, Joh. 1. v. 51. qui est scala per Jacobz am præfigurata, cælum & terram jungens. Super hac scala Angeli ascendunt & descendunt, id est, per Christum nobis hoc beneficium obtigit, ut beatos angelos custodes & protectores habeamus, qui signifer est militiæ cælestis, Apocal. 12. v. 7.

Proponitur autem nobis in prælecta pericope 1. Angelorum cura. 2. natura. Quod Angelorum naturam attinet, Christus de ipsis affirmat, quod semper videant faciem Dei. Hæc phrasi multa complectitur, nimirum quod sint

1. *Spiritus creati.* Non sunt Creator ipse, quemadmodum inter Judæos aliqui putarunt. Nam qui condidit omnia Deus est, Ebr. 3. v. 4. sed creaturæ, Ps. 104. v. 4. Col. 1. v. 16. & quidem spirituales, quæ car-

nem & ossa non habent, nisi fortè ex dispensatione aliqua speciem humani corporis ad tempus assument, ut à corporeis hominibus videri, cum illis colloqui, & ministeria sua apud illos obire possint. Interim sunt & manent in sua natura Spiritus, Ebr. 1. vers. 14. aliàs faciem DE I intueri non possent, quod Mosis propter velum carnis in responsum dabatur, Exod. 33. v. 20.

Hoc nostræ consolationi inservire potest. Quia enim Angeli spiritus sunt, nullo propter essentiæ subtilitatem impedimento externo à muneris sui expletione arcebuntur, sed undique penetrabunt, & nobis quàm celerrimè in periculis subvenire poterunt, ut exemplum Petri testatur, Act. 12. v. 7.

2. *Spiritus beati.* Gloria & beatitudo electorum in cælo ita describitur à Paulo, quod videant DEUM à facie ad faciem, 1. Corinth. 13. v. 12. sicut est, 1. Johan. 3. v. 2. quia igitur hæc angeli semper videre dicuntur faciem Patris cælestis, ex eo colligitur, quod beatitudinis & gloriæ, quam nos adhuc expectamus, jamdum facti sint participes. Unde vocantur Angeli Dei, Matth. 22. vers. 30. quia sunt domestici ejus filii Dei, Job. 1. v. 6. quia hæreditatem cælestis gloriæ jamdum obtinuerunt, Angeli lucis, 2. Corinth. 11. v. 14. quia in Dei lumine vident lumen, Ps. 36. v. 10.

Aspiremus, Vos mei, aspiremus ad hanc beatitudinem, & hæc in speculo verbi Deum contemblemur, ut contemblemur eundem tandem aliquando à facie ad faciem, 1. Corinth. 13. v. 12. præsertim cum promissionem habeamus ipsius Christi, quod futuri simus *ἰσὺς γὰρ αὐτοῦ*, Matth. 22. v. 30.

3. *Spiritus confirmati.* In hac vita Deum nemo videre potest propter velum peccati, quod

quod in carne nostra adhuc hæret, Exod. 33. versic. 20. sed in vita æterna removebitur illud velum ab electis, & tunc videbunt Deum in anigmate vel in speculo, sed à faciè ad facièm, 1. Cor. 13. v. 12. Dum igitur Christus de Angelis affirmat, quod semper videant facièm Patris cælestis, ex eo intelligitur quod sint ab omni peccato immunes, perfectè puri & sancti, sicut in principio omnes à Deo conditi sunt, sed quidam eorum non steterunt in veritate, Johan. 8. vers. 44. sed reliquerunt domicilium suum, Epist. Jud. vers. 6. inde non vident facièm Dei, sed catenis tenebrarum in tartarum detracti servantur in iudicium cruciandi, 2. Pet. 2. vers. 4. Immiscet quidem sese Angelorum beatorum cœtus, & comparent coram throno Dei, sicut carnifices coram atrio Regis, Job. 1. vers. 6. beatifica tamen faciè divinx visionè non fruntur, sed circumferunt secum suum infernum, sicut Angeli facièm Dei videntes semper secum habent cœlum, unde dicuntur Angeli electi, 1. Tim. 5. vers. 21. quia in bono confirmati sunt, ut amplius labi non possint, sed manent sancti, iusti & ἀναμάρτητοι in perpetuum, idèò laudant nomen Dei sine intermissione, & parati sunt ad faciendum voluntatem ejus, Ps. 103. v. 20.

Tu si spem habes videndi Deum, sanctifica te, sicut & ipse sanctus est, 1. Johan. 3. vers. 3. nam beati mundo corde, inquit Salvator, quoniam Deum videbunt, Matth. 5. v. 8.

4. *Spiritus egregie donati.* Dotes autem præcipuæ sunt

1. *Sapientia.* Vide 2. Sam. 14. vers. 20. sed illa sapientia non est infinita, quemadmodum sapientia DEI. Non enim omnia sciunt Angeli, præsertim interiores cordis

motus siquidem hoc soli DEO scriptura attribuit, 1. Reg. 8. vers. 39. Hinc apparet, quod Pontificii graviter peccent, dum Angelos adorant, quem honorem ipsi repudiant, Apoc. 22. v. 9.

2. *Potentia,* quæ certè magna est. Vide Exod. 12. v. 29. 2. Reg. 19. v. 35. 2. Sam. 14. vers. 15. inde vocantur throni, potestates, Principes, & Angeli virtutis Dei, Ephes. 1. v. 21. Col. 1. v. 16.

3. *Continentia, Keuschheit und Helligkeit.* Hinc à Christo sancti Angeli dicuntur Luc. 9. v. 26. qui pœnitentiâ & conversione peccatorum delectantur, Luc. 15. v. 10.

Hæc de angelorum natura, sequitur ipsorum cura, quæ considerari potest

I. *Respectu Dei,* ibi duplici funguntur officio, quod est

1. *Collaudatorium.* Visio Dei efficit in illis perfectam summi boni agnitionem, perfecta agnitio efficit in illis summam dilectionem, perfecta dilectio efficit continuam prædicationem & laudationem. Illam cœperunt cum ponentur fundamenta terræ, Job. 38. vers. 7. & in hunc usque diem continuant, canentes quotidie, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth, Esa. 6. v. 3. & requiem non habent die ac nocte, Apoc. 4. v. 8.

Conjungamus laudes nostras cum laudibus Angelicis, non solum ore, sed etiam opere, hæc bona & decora laudatio, Ps. 147. v. 1.

2. *Ministratorium.* Videre facièm Dei, est idem juxta stylum scripturæ, quod assistere throno Dei, ac præstò illi esse ad ministeria. Sicut enim de Proceribus regnæ Perfici dicitur, videbant facièm Regis, & primi sedebant in regno, Ephes. 1. v. 14. ita quoq; hæc phrasi de Angelis usurpata notatur, quod sint Deo proximi, principes cæli, parati

parati ad exequenda ejus ministeria, Pl. 103. v. 20. Daniel. 7. v. 10. Hoc ministerium exequantur summâ alacritate, hinc tribuuntur ipsis alæ, Ef. 6. v. 2. accomparantur vento, Psalm. 104. v. 4. hic est ipforum cibus facere voluntatem Dei sicut Christus de ipso dicit, Joh. 4. v. 34. quia cibo corporeo non indigent, Tob. 12. v. 19.

Eadem promptitudine serviamus Deo, quotidie ingeminantes ex Matth. 6. v. 10. fiat voluntas tua sicut in cælo, sic & in terra.

II. *Respectu nostri.* Dum enim à Christo Angeli puerorum vocantur, rectè colligimus, quod pueris, & consequenter omnibus verè piis assistant, eos tueantur & custodiant, sunt enim administratorii Spiritus, &c. Ebr. 1. v. ult.

Diabolus est hostis noster infensissimus, & si unus non sufficit, assumit alios septem nequiores, Luc. 11. v. 26. præsertim in hac ultima mundi senectâ valdè negotiosus est, & magnam concepit iram, sciens quod modicum tempus habet, Apoc. 12. v. 12.

Grassatur in Ecclesia, 1. Reg. 22. vers. 22. Matth. 13. vers. 35. Epist. Jud. v. 9. 1. Tim. 4. vers. 3. 2. Thess. 2. v. 9. 1. Thess. 2. v. 18. Matth. 13. v. 19.

Grassatur in politia, Daniel. 10. vers. 13. Grassatur in œconomia, Tob. 3. v. 8. Genes. 4. v. 8. 27. v. 41. 31. vers. 2. seqq. Summa in omni statu quærît quem devoret, 1. Petr. 5. vers. 8.

*Interim sed nos tegit Angelorum,
Quæ ducem Christum sequitur, caterva,
Asque grassantis reprimat cruenta
Arma draconis.*

Præsident illi statui Ecclesiastico: Per Angelos Deus legem suam promulgavit, Gal. 3. v. 19. Conceptionem, Luc. 1. v. 31. nativitatem, Luc. 2. v. 10. resurrectionem Christi an-

nunciavit & manifestavit, Luc. 24. v. 5. seqq. adfuerunt etiam in ascensione, Act. 1. v. 11. ipsi cupiunt introspicere, quod per Evangelium proponitur, 1. Petr. 1. v. 12. in Ecclesiæ congregatione præsentés sunt, 1. Corinth. 11. v. 10. preces nostras Deo offerunt, Tob. 12. v. 12. nobiscum orant, Apoc. 8. v. 3.

Præsident statui politico, dum Magistratus pios comitantur & defendunt, Esa. 37. v. 36. Macc. 10. v. 29. 11. v. 8.

Præsident statui œconomico, quemadmodum historia Tobiae & Saræ prolixè testantur. Promovent matrimonium, Genes. 24. vers. 7. stant coram parturientibus, Apoc. 12. vers. 7. puerorum curam gerunt & eorum sunt Angeli, Matth. 18. vers. 10. Hagar Sarai ancillæ fontem ostendunt, Gen. 21. v. 17. seqq.

Angeli sunt nostri Satellites, qui castrametantur in circuitu timentium Deum, & eripiunt eos, Psal. 34. v. 8. Nostri vigilantes, qui quando nos dormimus, ipsi vigilant, & omne malum à nobis arcent, Daniel. 4. v. 10. Nostri custodes, Psalm. 91. v. 11. hic est murus igneus, quo Deus nos & omnia nostra tueatur, Zach. 2. v. 5. sicut civitatem Dothan, 2. Reg. 6. v. 17. Nostri monitores, qui prohibent nos à malis operibus, & excitant nos, ut in via Domini ambulemus. Ita Angelus dehortatur Bileamum à malo proposito, Numer. 22. vers. 32. & Eliam ex somno excitat, 1. Reg. 19. v. 5. nostri portatores, non solum in hac vita, Psal. 91. v. 12. sed etiam ex hac vita, Luc. 16. v. 22.

Hoc summum Dei beneficium grato pectore agnoscamus. Ecquid enim majus, quam quod angelos suos, qui tam naturâ quam conditione status nobis priores sunt & præstantiores, nobis ministerium adjunxit. Domine quid est homo, quod memor

memor es ejus, & filius hominis, quod ita curam ejus agis? Minuisti eum paulò ab Angelis naturà, sed prætulisti cum gratià, exclamat cum Davide Bernhardus, & nos cum illis ex Pf. 8. v. 5.

De Secundo.

Restat, ut nostrum etiam contempler mur officium, quomodo nimirum erga Deum & proximum nos gerere debeamus, si angelorum præsidio frui velimus. Requiritur igitur ad conciliandam angelorum amicitiam

I. *Studium pietatis*, quod testari debemus

1. *Christi accessione*. Nam de Apostolis scribit Matthæus, quod post altercationem de primatu in regno Messia, Marc. 9. v. 34. Christum accesserint, ut ipse controversiam decideret. Ita Christum accedat oportet, quicumque angelicam societatem expetit. Nam ubi Dominus est, ibi sunt quoque ejus servi. Vbi degit Imperator belli, ibi exercitum quoque in procinctu habet. Jam verò Christus Jesus est Angelorum Dominus & Imperator, Apoc. 12. v. 7. cui millia millium semper assistunt, Dan. 7. v. 10. per fidem ergò & pœnitentiam accede ad hunc Dominum, nec accede tantùm, sed constanter etiam persevera, & ita sine dubio venies unà ad militiam cœlestem & stabis in medio Angelorum, qui te ex omni latere cingent, & contra quosvis adversarios defendent, ut testantur exempla Lothi, Gen. 19. v. 15. Eliæ, 1. Reg. 19. v. 5. Danielis, c. 6. v. 22. Petri, Act. 12. v. 6. seqq.

2. *Devotâ oratione*. Discipuli non tantùm accedunt, sed etiam alloquuntur Christum. Id potes adhuc per orationem. Ora-

tio tua est locutio ad Deum, quando legis in Scriptura, Deus tibi loquitur, quando oras, tu loqueris cum Deo, inquit Augustinus. Ergò frequenter ora, tunc beati angeli tibi non deerunt, ut docet exemplum Hagar, Gen. 21. v. 17. Hiskia, Es. 37. v. 36. Danielis, c. 9. v. 21. Cornelli, Act. 10. v. 3.

3. *Seriâ conversione* v. 3. Apostoli solliciti erant de rebus terrenis, & de primatu disceptabant, ore quidem regnum cœlorum præferentes, sed corde interim de regno terrestri superbas cogitationes conceperant. Ideò Christus tanquam *καρδιογυβάτης* ipsis de conversione concionatur, & amen, inquit, dico vobis: Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

Pœnitentiâ igitur opus est, si puerorum angelos custodes desideramus, si quidem gaudium est in cœlo, super uno peccatore pœnitentiam agente, Luc. 15. v. 7.

II. *Studium humilitatis*. Nam puerum Christus vocat, & in medio statuit, cum expressa affirmatione, nisi efficiantur sicut parvuli, quod in regnum cœlorum non possint introire. Quibus verbis ad humilitatem respicit. Pueri enim alta non sapiunt, honores & dignitates nihil æstimant, nec alios præ se contemnunt: Idem exigitur ab omnibus, qui Deo placere, angelosq; cõites habere gestiunt. Diabolus est Rex superbiorum, Job. 41. v. 25. qui ergò superbiam amat & sectatur, ad regnum ejus pertinet, & gratiam Dei amisit, 1. Pet. 5. v. 5. Altum quidem est cœlum, & sublimes spiritus sunt Angeli: Nos tamea debemus esse humiles, si cœlo potiri, & angelorum consortio frui volumus. Excelsa est patria, sed humilis semita, cui placet patria, illi semita non displiceat, inquit

Fff

Angu-

Augustinus. Apud humilem Abrahamum divertunt Angeli, Gen. 18. v. 3. seqq. humilem Mariam visitat & salutat Gabriel, Luc. 1. v. 28. humiles Pastores vident charitatem angeli, Luc. 2. v. 9. Humilitatem igitur sectamini fratres, si angelorum consortium expetitis, si quidem quod hominibus altum, est abominatio ante Deum, Luc. 16. v. 15.

III. *Studium honestatis*, ne cui scandalum præbeamus, sed potius lucem fidei nostræ per bona opera lucere faciamus, ut colustrentur etiam alii & Deum Patrem glorificent, Matth. 5. v. 16. Hoc Christus inculcat discipulis suis, v. 6. 7. 8. 9.

Scandalum dicitur à *σκάνδαλον*, hoc idem est quod claudico, quia objectum offendiculum claudicare facit, & ruinam sæpe causatur. Metaphoricè transfertur ad omne id, quod in via salutis ambulanti bus obstaculo est, aut peccandi occasionem præbet. Aliàs duplex est datum & acceptum. Hic verò de dato Christus propriè agit, quando *vel dictis vel factis* proximus scandalizatur.

Ad dicta pertinet falsa doctrina, *ψευδο-λογίας καὶ εὐλογίας* Pseudoprophetarum, quibus simpliciores seducuntur, Rom. 16. v. 18. itemque prava colloquia, quæ bonos mores contumpere solent, 1. Cor. 15. v. 34. Eph. 5. v. 4.

Ad facta pertinet, si quis palàm facit eas quæ sunt illicita, & legi Dei adversantur, aliosque exemplo suo inducit, ut illud imitentur, vel etiam in illis, quæ suo genere non sunt mala, imprudenter & indiscretè versatur, & actione illa infirmioribus scandalum præbet, exempla vide Exod. 23. v. 33. 32. v. 21. Roman. 14. v. 1. seqq. 1. Cor. 8. v. 1. seqq. Hoc scandalum multò atrocius est & celerius serpit, quando à persona publica,

quæ in officio constituta est, proficiscitur. Nam qualis Rex, talis grex, inquit Siracides c. 10. v. 2.

Quod si igitur sanctos Angelos custodes habere desideramus, scandala devitanda sunt. Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, inquit Christus, abscinde eum, & projice abs te, &c: Non loquitur de membris ipsius, sed de *ἀταξία*, quæ membris per peccatum adhæret, & hoc vult dicere, quod nihil ad eò carum & gratum nobis esse debeat, quin illud abjiciamus & repudiemus, si per scandalum à lege Dei & via salutis nos avertat. Fit illud dupliciter

1. *Respectu nostri*, quando corpus peccati destruitur, Roman. 6. vers. 6. & membra, quæ sunt super terram, mortificantur, Col. 3. vers. 5.

Si manus est scandalum, ut contrectare velit illicita, amputanda, id est, mortificanda est illa avaritiæ concupiscentiæ. Si pedes velint nos deportare ad luxus, levitates, &c. abscindendi sunt. Si oculus nobis sit scandalum, dicamus cum Davide Ps. 119. v. 37. averte oculos meos, ne videant vanitatem, & lequamur consilium Siracides c. 9. v. 8. Sæpius enim est per brevi voluptate carere, & concupiscentiæ resistere, quàm in inferni ignem conjici, ex quo nulla liberatio, Psal. 49. vers. 15.

2. *Respectu proximi*. Hoc enim Christus vult dicere: Si quis tibi tam proximus, tam charus, tam utilis & necessarius est, ut oculus, pes & manus, & scandalum tibi præbet, segrega te ab ejus consortio, satius est, ejus conversatione cum damno & molestia in hac vita carere, quàm illa fruendo in æternum damnari. Nam neque frater redimendo fratrem redimere potest, Psal. 49. v. 8.

Deter

Deterreat nos *gravissima pœna*. Væ mundo, inquit Christus, propter scandala, væ homini per quem scandalum venit. Melius foret tali homini, ut mola asinaria de collo suspensa, submergeretur in profundum maris. Fuit hoc supplicii genus inter Iudæos in pœna gravissimorum scelerum usitatum, ut lapide molari de collo suspensæ, facinorosum hominem in profundum maris demergerent, judicantes eum indignum, qui vel solis aspectu, vel ætis beneficio, vel terræ gremio frueretur, 2. Maccab. 12. v. 4. Hoc ergo Christus vult, quod qui scandali-

zaverit alios, præsertim pusillos, gravissimam pœnam subiturus sit, Deut. 27. v. 18. maledicitur, qui errare facit cœcum in itinere. Quanto magis, qui hominem à pietatis semita abducit, maledictioni subjectus erit, & æternæ se perditioni mancipabit, quæ per projectionem lapidis molaris in mare describitur, Apocalyps. 18. v. 21.

Hoc operetur in cordibus nostris Christus Iesus per Spirit. S. ne per data scandala sanctos angelos contristemur & abigamus, ter benedictus in secula,
Amen.

In Die Simonis & Judæ.

Evangelium Joh. 15. v. 17. 21.

DE Josepho legitur Gen. 45. vers. 24. quod fratres dimittens proficiscens dixerit: nolite tixari in via.

Idem facit Iosephus cœlestis, Christus Iesus in prælecta pericope, cum jamjam ab Apostolis discedere & ad patrē abire veller. Quia enim à mundo nihil nisi odium & persecutionem expectare poterant, necessaria cum primis erat ipsis fraterna charitas, ne fortè invicem mordendo seiplos, consumantur, sed per dilectionem combinati & conglutinati mundi furorem eò melius perferre & superare possint. Hinc sine dubio præfens Evangelium à veneranda antiquitate divorū Simonis & Judæ memoriæ consecratum est, quia fratres fuisse perhibentur, à Cleopha & Maria parentibus in lucem progeniti, & conjuncta opera in Orientalibus regionibus doctrinam de Christo propagarunt, tandem in Persia impetu Pontificum tyrannicorum trucidati sunt. De vo-

catione eorum & rebus gestis nihil Scriptura commemorat, nisi quod in reliquorum Apostolorum numero ipsos quoque recenset Matth. 10. v. 3. 4. Marc. 3. v. 18. Luc. 6. v. 15. 16. Act. 1. v. 12. Simon aliàs Cananæus dicitur, Mat. 10. v. 4. quia ut quibusdam placet, ex Cana in Galilæa oriundus fuit, itemq; Zelotes, Luc. 6. v. 15. propter zelum, quo in propaganda & asserenda cœlesti veritate, usus est, quanquam alii ab Hebræo Kana, quod significat *קנא*, id est, æmulari, utrumque ipsum nomen obtinuisse putent.

Iudas verò ad differentiam Judæ Ischariotæ proditoris Domini, Iudas Jacobi scilicet minoris frater, Luc. 6. v. 16. vel Thaddæus, Marc. 3. v. 18. vel Lebbæus, Matth. 10. v. 3. dicitur. Creditur vulgò scripsisse Epistolam Judæ, sed incertum est, quia à veteribus etiam inter libros *Nou. Testam.* apocryphos numeratur. Curavit Eufesinorum Regem Abgarum, de quo Eusebius

Fff 2

refert,

refert, quod ad Christum scripserit, ut veniret & curaret ipsum, sed respondit Christus, sibi Hierosolymis adimplenda esse omnia, quorum gratiâ missus sit, & tunc ad patrem redeundum. Sed post ascensionem suam ad cœlos missurum, aliquem ex discipulis, qui passioni ejus medeatur, vitamque & ipsi & omnibus domesticis suis præstiturus sit. Hæc provincia postmodum Iudæ Thaddæo demandata est, qui Edessam profectus Regem Abgarum promissioni in literis Christi sibi factæ firmiter credentem sanavit, & prædicatione Evangelii multis miraculis confirmata tum Regem tum subditos ad lucem veritatis adduxit.

Nos consuetum & prælectum Evangelii ordinarii textum ad manus sumemus, & duas partes tractabimus, ut sunt

- I. *Dilectionis præceptio.*
- II. *Persecutionis prædictio.*

J. J.

EXEGESIS.

IN V. T. Levitis mandatum fuit, ut ignis in altari semper arderet, Lev. 6. vers. 12. Ignis charitatis symbolum est, quæ in ara cordis nostri semper ardere debet. Hæc delectatur Dominus plus quàm sacrificiis, Os. 6. v. 6. Math. 9. v. 13. idèd Christus tam sollicitus est ante suum discessum, & varia argumenta producit, quibus charitatem mutuam discipulis suis persuadeat. Hæc nos pari vinculo obligant. Quod enim vobis dico, dico omnibus, Marc. 13. v. 37. Potissima sunt

1. *Mandantis auctoritas.* Hæc præcipio vobis, inquit Salvator, ut diligatis vos invicem. Hoc præceptum omnes Christiani meritò attendere & magnificete debent, quia non à Domino aliquo terreno, sed à

Rege Regum & Domino Dominantium nobis injungitur, cujus dominio parent angeli & archangeli, ignis, grando, nix, fumus, spiritus procellarum, & omnes creaturæ, Pl. 148. v. 8. quanto magis nos præcepto ejus obedientes esse decet. Sumus enim factura ejus, creati in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut in illis, ambulemus, Eph. 2. v. 10.

Pharao præcipiebat obstetricibus suis, ut parvulos Hebræorum enecarent, Exod. 1. v. 16. Saul ministris suis imperabat Sacerdotum trucidationem, 1. Sam. 22. v. 17. Nebucadnezar edicto urgebat adorationem statuæ suæ quam erexerat, Dan. 3. v. 15. Talia Christus non præcipit. Mandata ejus sunt fidelia Pl. III. v. 7. & veritas, Pl. 119. v. 86. Nam utilia docet nos, Ef. 48. v. 17. Conservanda igitur sunt instar thesauri, & cordi imprimenda, ne impingamus. Cum ambulaveris, deducant te, cum dormieris, custodiant te, & evigilans loquere cum eis, quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ, inquit Salomo, Prov. 6. v. 22. 23.

Christus est *Præceptor noster*, Johan. 13. v. 14. *Pastor, noster*, Joh. 10. v. 14. *Rex noster*, Pl. 2. v. 6. Quidni igitur nos discipuli mandatum Præceptoris exequi, oviculæ vocem Pastoris audire, subditi nutum Regis exprimere deberemus? præsertim, cum, quod hic dictum est Apostolis, in V. & N. Test. sæpius inculcatum & reperitum sit. Dictum est in Lege, Lev. 19. v. 18. dictum in Prophetis, Mich. 6. v. 8. dictum in Evangelio, Joh. 13. v. 34. 1. Joh. 4. v. 21. Breviter: Tota lex uno verbo completur, nempe hoc: Diliges proximum tuum, sicut teipsum, Gal. 5. vers. 14. unde Lex Regia appellatur, quia omnes Regis cœlestis subditos obligat,

gat, & qui hanc præstat, benefacit, Jac. 2. v. 8. qui verò negligit, ad regnum Christi non pertinet, sed homicida est, 1. Joh. 3. v. 15. & foràs ejicietur cum canibus, Apoc. 22. v. 15.

2. Christianismi sanctitas. Sumus enim, aut ad minimum esse volumus Christi discipuli. Proinde ad nos quoque mandatum illud pertinere sciamus. Ex hoc enim cognoscent omnes, quod discipuli mei eritis, si charitatem alii in alios habueritis, Johan. 13. vers. 35. 1. Johan. 3. vers. 10. 11. Per hoc manifesti sunt filii Dei & filii diaboli, &c.

Si quis igitur dici amat Christianus & Christi discipulus, nec tamen charitatem sectatur, hypocrita est, qui nomen habet quod vivat, & revera mortuus est, Apoc. 3. vers. 1.

3. Operis suavitas. Nam dilectionem requirit, quæ quid amabilis? Jacobus Patriarcha serviebat Labani 7. annis pro Rahelæ, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine, Gen. 29. v. 20. Ita charitas omnia perficit & tolerat, 1. Cor. 13. v. 7.

Charitas est fructus Spiritus sancti, Galat. 5. v. 22. Ubi igitur charitas est, ibi Spiritus sanctus habet templum suum, 1. Cor. 3. vers. 16.

Charitas est testis fidei, Gal. 5. v. 6. Ubi igitur non est fides, quæ per charitatem se exerit, & absque operibus mortua est, Jac. 2. vers. 26.

Charitas est vinculum perfectionis quo membra Ecclesiæ Capiti tuo, quod est Christus, alligantur, Col. 3. v. 14. sicut in V. T. cortinæ tabernaculi certis ansulis copulabantur, Exod. 26. v. 4. seqq. Qui igitur charitatem non amplectitur, sed proximum odio habet, non est membrum genuinum in spiritali corpore Christi, ex hoc enim scimus, quoniam translatus sumus de morte ad

vitam, quoniam diligimus fratres, 1. Joh. 3. vers. 14.

Charitas est condimentum omnium aliorum donorum, quæ destituta charitate nihil profunt, 1. Cor. 13. v. 2. seqq.

Charitas nunquam excidit, sed in vita æterna demum perfectionem suam assequetur, unde Paulus illam spei & fidei præfert, 1. Cor. 13. v. 13.

Charitatem igitur commendatam vobis habete, sequetur enim largissima remuneratio, Matth. 25. v. 34.

4. Mundi hostilitas. Mundus est instar cardui, quacunque parte illum attrectaveris, aculeo suo telædit: Ita mundus in maligno positus est, 1. Johan. 5. vers. 19. & si interficit pios & fideles Christi assecclas, arbitratur cultum se præstare Deo, Johann. 16. vers. 2. Nam principem habet diabolum qui homicida est ab initio, Johann. 8. vers. 44.

Quantò magis autem mundus nos odit, & persequitur, tantò intensius nos invicem diligere debemus, ut conjunctis precibus & suspiriis molimina ejus declinemus, & superemus. Nam major est, qui in nobis est, quàm qui in mundo est, 1. Johan. 4. vers. 4.

5. Vocationis dignitas, quia Christus nos à mundo selegit. Non igitur cum mundo insanire debemus, qui nemini cedere, & per jurgia & contentiones res suas obtinere, sibi laudi ducit. Nam beati manservi, inquit Christus, quia terram hæreditabunt, beati pacifici, quia filii Dei vocabuntur, Matth. 5. vers. 5. 9. Hæc est vocatio nostra, in qua ambulare debemus cum omni modestia ac mansuetudine, &c. Eph. 4. v. 1. seqq.

Videte, Dilecti, quodnam sit veri Christiani officium, nimirum in Christum credere,

dere, & proximum diligere. Quanquam enim sola fides justificat, Rom. 3. v. 28. non tamen est sola, sed charitatem habet comitem, quemadmodum Sol splendorem, & ignis calorem, Jac. 2. v. 17. 18.

De Secundo.

Videbimus etiam *Persecutionis prædictionem*, & imprimis argumenta, quibus ille præmunit suos Apostolos, ut sunt:

1. *Dei voluntas.* Nam mementote, inquit, sermonis, quem ego dixi vobis. Q. d. Non casu aut fortuito persecutio illa vos exagitat, sed quicquid venit crucis & calamitatis, Deo permittente venit, qui capillos capitis vestri numeravit, & non decidit unus sine ejus voluntate, Matth. 10. v. 30.

Hæc maxima est *consolatio*. Non Diabolus, non Veneficæ, non hostes nostri, malum, quo premimur, fabricarunt, sed Deus ipsemet autor est, Am. 3. v. 6. Ergo confidite vos mei non cum carnifice aut tyranno nobis res est, sed cum benefico Patre, qui fidelis est, & neminem finit ultra vires tentari, 1. Corinth. 10. v. 13. Confer Ps. 103. v. 13. 14. Ps. 55. v. 23.

2. *Christi conformitas.* Si mundus vos odio habet, inquit Christus, scitote, quia me prius odit. Evolvite mecum, dilecti, Christi vitam à primordio, nil nisi perpetuam passionem invenietis: Pudeat igitur membrum, deliciarum sub capite spinis coronato, inquit Bernhardus. Si conformes reddimur imagini Christi crucifixi, conformes etiam reddemur imagini Christi gloriosi, confer 2. Tim. 2. v. 11. 12. Luc. 24. v. 26.

3. *Electiois firmitas.* Si de mundo essetis, inquit Christus, mundus, quod suum esset, amaret, quia verò de mundo non estis, sed ego vos elegi de mundo, propterea

mundus vos odio habet. Unde patet, quod omnes & singulæ, quæ nobis in hoc mundo tribulationes inferuntur, indubitatum electionis & adoptionis nostræ argumentum sint.

Principum & magnatum aulici certis vestimentorum coloribus distinguuntur: Ita Christi symbolum est crux, Gal. 6. vers. 17. quam si gestas in corpore tuo, de numero aulicorum ejus quod sis, inde cognosce. Quos enim mundus ut abortivos ejicit, hos Christus ut filios charissimos suscipit, inquit Cyrillus. Propter gloriantes in tribulationibus, Rom. 5. v. 3. expectare mercedem copiosam in cælis, Matth. 5. v. 12.

4. *Causa bonitas.* Hæc omnia facient vobis, ait porro Christus, propter nomen meum, quod certè non contemnendum consolationis monumentum est. Si quis enim affligitur, non ut homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienarum rerum inspector, sed ut Christianus, non pudeat, sed glorificet DEUM hac in parte, inquit Petrus, 1. c. 4. v. 15. 16.

Ita Moses eligebat potius affligi cum populo Dei, quàm temporalem peccati jucunditatem habere, Ebr. 11. v. 25. Apostoli gaudentes discedebant à conspectu Concilii, quod digni habitus essent, qui pro nomine lesu contumelias ferrent, Act. 5. v. 41.

Babylas, Antiochenus Episcopus, sub Decio Imperatore martyrio coronatus, tantum æstimabat catenas, quibus vincus erat, ut liberari nollet, cum ad supplicium raperetur, sed rogaret, ut in hoc ornatu sibi mori liceret.

Videte igitur, vos mei, ut bonam habeatis conscientiam, quæ neque in morte trepidat, Prov. 14. v. 32.

3. *Hostium cæcitas.* Nam non noverunt cum,

etiam, inquit Christus, qui misit me. Hæc affectata est ignorantia, quæ non excusat, debent enim scire, quod Christus ipsi sæpius hæctenus inculcaverat. Si non venissem, inquit in sequentibus, peccatum non haberent, jam verò nihil habent, quo peccatum suum excusent, v. 22. Interim Christianis in solatium cedit, quando injustè damnatur ab iis, qui nullam causæ cognitionem habent, sed cæco impetu ex mera invidia sententiã ferunt, & exequantur. Dum igitur nos condemnant ad mortem temporalem, sibi ipsis æternam mortem accelerant, ex qua nulla redemptio, Pl. 49. v. 15.

Eadem cæcitate laborant adhuc hodie omnes adversarii nostri, qui veritatem impugnant, & confessores ejus genuinos persequuntur, nulla alia de causa, quàm quod Deum & Filium ejus Christum Jesum ignorant, & non eredunt, quod Christi fratres

& membra sumus, quæ defendit ipse, tanquam pupillam oculi, Zach. 2. v. 8. hinc parrem etiam pœnam aliquando experiuntur in revelatione Domini Jesu de cælo, cum angelis virtutis ejus, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi, 2. Theff. 1. v. 7. 8.

Quod superest, quaesumus te, piissime Jesu, ut corda nostra slectas ad amorem, & contra persecutionem mundi argumenta, quæ jam audivimus, consolatoria nobis ita per Spiritum sanctum applies, & obignes, ut per te vincamus, & triumphemus, Amen, ò DOMINE JESU, Amen.

Soli Deo gloria!

